

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE PRESENTEEİSM DAVRANIŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan KÜTÜK

İstanbul

Haziran, 2018

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE PRESENTEEİSM DAVRANIŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan KÜTÜK

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Turgay ŞİRİN

İstanbul

Haziran, 2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Dr. Öğr. Üyesi Turgay ŞİRİN (Danışman)

Üye Prof. Dr. Ahmet ŞİRİN

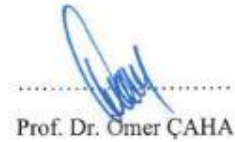

Üye Dr. Öğr. Üyesi Besra TAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “*Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Presenteeism Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Hasan KÜTÜK

ÖNSÖZ

Presenteeism kavramı henüz ülkemizde çok yeni bir kavramdır. Konuyla ilgili dünya literatüründe pek çok çalışma olmasına rağmen ülkemizde yapılan çalışmalar sınırlıdır. Günümüzde eğitimcilerin en çok şikayet ettiği durumların başında gelen presenteeism davranışının sebepleri ve çözümlerinin eğitim ortamına uyarlanması bu problemin çözümü açısından önem taşımaktadır.

Araştırmamdaki her aşamada bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Turgay ŞİRİN'e, lisans ve yüksek lisans eğitimim sırasında dersleriyle bize vizyon katan çok değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ, Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ ve Dr. Öğretim Üyesi Besra TAŞ'a, çalışmada kullandığım ölçüm araçlarını uygulayabilmem için gerekli desteği ve izni sağlayan hocalarım Prof. Dr. Nebi Sümer ve Dr. Öğretim Üyesi Hakan Sarıçam'a, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteklerini esirgemeyen müstakbel eşim Halenur OLUÇ'a ve bugünlere ulaşmamdaki en büyük destekçim annem Gülseren KÜTÜK'e teşekkürlerimi sunarım.

Hasan KÜTÜK

İstanbul - 2018

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE PRESENTEEİSM DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Hasan KÜTÜK

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Turgay ŞİRİN

Haziran-2018, ix + 120 Sayfa

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışları ile Beş Faktör Kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 yıllarında İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Medipol Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Kültür Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitelerinde çeşitli fakültelerde okumakta olan toplam 453 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Veri toplama aracı olarak Sümer ve Sümer (2005) tarafından Türk toplumuna uyarlanan Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Sarıçam vd (2013) tarafından çevrilip güvenirlik geçerlilik çalışması yapılan Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlar kişilik tiplerinden nevrozluğun %3 oranında, gelişime açıklığın %4 oranında, uyumluluğun %1 oranında ve sorumluluğun %2 oranında presenteeism davranışını yordadığını göstermektedir. Yine nevrozlu; presenteeism ölçeğinin alt boyutlarında iş tamamlama ile negatif, eğlenceden kaçma ve toplam presenteeism ile pozitif korelasyon göstermektedir. Dışadönüklük; presenteeism ölçeğinin alt boyutlarında eğlenceden kaçma ile negatif, iş tamamlama ve toplam presenteeism ile pozitif korelasyon göstermektedir. Gelişime Açıklık; presenteeism ölçeğinin alt boyutlarında eğlenceden kaçma ile negatif, iş tamamlama ve toplam presenteeism ile pozitif korelasyon göstermektedir. Uyumluluk; presenteeism ölçeğinin alt boyutlarında eğlenceden kaçma ile negatif, iş tamamlama ve toplam presenteeism ile pozitif korelasyon göstermektedir. Sorumluluk; presenteeism ölçeğinin alt boyutlarında eğlenceden kaçma ile negatif, iş tamamlama ve toplam presenteeism ile pozitif korelasyon göstermektedir. Demografik değişkenlere göre de kişilik tiplerinde ve presenteeism davranışında farklılaşmalar ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrencilerde Presenteeism, Beş Faktör Kişilik Tipleri

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY OF UNIVERSITY STUDENTS AND PRESENTEEISM BEHAVIORS

Hasan KÜTÜK

Master Degree, Guidance and Psychological Counseling

Thesis Advisor: Asts. Prof. Turgay ŞİRİN

June-2018, ix + 120 Pages

The aim of this research is to examine the relationship between the presenteeism behaviors of the university students and the five factor personality characteristics in terms of various variables. The sample of the research consists of a total of 453 students studying at different faculties in Istanbul Sabahattin Zaim University, Medipol University, Istanbul University, Kültür University and Yıldız Technical University in 2017-2018. The research was designed in a relational screening model from quantitative research designs. Five Factor Personality Characteristics Scale adapted to Turkish society by Sümer and Sümer (2005) and Presenteeism Scale for students whose reliability validity study was conducted by Sarıçam et al. (2013) were used as data collection tools. The results show that 3% of the personality types neuroticism, 4% of the developmental deficits, 1% of the adaptability and 2% of the responsivities outperform the presenteeism behaviors. Neuroticism again; In the sub-dimensions of the presenteeism scale, there is a positive correlation with job completion, negative, fun escape and total presenteeism. Extraversion; In the sub-dimensions of the presenteeism scale, there is a negative correlation with escape from play, positive correlation with job completion and total presenteeism. Developing Openness; In the sub-dimensions of the presenteeism scale, there is a negative correlation with escape from play, positive correlation with job completion and total presenteeism. Compatibility; In the sub-dimensions of the presenteeism scale, there is a negative correlation with escape from play, positive correlation with job completion and total presenteeism. Responsibility; In the sub-dimensions of the presenteeism scale, there is a negative correlation with escape from play, positive correlation with job completion and total presenteeism. Differences and significant relationships were found in personality types and presenteeism behavior according to demographic variables.

Keywords: Presenteeism in Students, Five Factor Personality Types

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem.....	4
1.4. Varsayımlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
2. BÖLÜM: Kavramsal Çerçeve	6
2.1. PRESENTEİZM	6
2.1.1 Presenteeism'in Nedenleri	7
2.1.1.1. Kişisel Faktörlerden Kaynaklı Nedenler.....	7
2.1.1.2. Çevresel Nedenlerden Kaynaklı Nedenler	8
2.1.1.3. İşin Gerekliliğinden Kaynaklı Nedenler	9
2.1.1.4. İş Ortamından Kaynaklı Nedenler	9
2.1.2. Presenteeism İle İlişği Olduğu Düşünülen Kavramlar.....	11
2.1.2.1 Presenteeism ve Tükenmişlik.....	11
2.1.2.2 Presenteeism ve Stres.....	11
2.1.2.3 Presenteeism ve Depresyon.....	11
2.1.2.4 Presenteeism ve İşe Devamsızlık	12
2.1.3. Presenteeism'in Sonuçları	12
2.1.3.1 Performans Düşüklüğü.....	12
2.1.3.2. Memnuniyetsizlik.....	13
2.1.3.3 Verimlilik	13
2.1.3.4 Motivasyon düşüklüğü	14
2.1.3.5 İşe Devamsızlık (Absenteeism).....	15
2.2. KİŞİLİK.....	15
2.2.1 Kişiliği Etkileyen Faktörler.....	17
2.2.1.1. Genetik ve Biyolojik Faktörler.....	17
2.2.1.2. Çevresel Faktörler	18
2.2.1.3. Kişiliği Şekillendiren İstek ve Arzular.....	19
2.2.2 Kişilik Kuramları	20
2.2.2.1. Sigmund Freud - Psianalitik Kuram.....	20
a) Topografik Model	20
b) Yapısal Model.....	20

c) Psikoseksüel Gelişim Dönemleri	21
2.2.2.2. Carl G. Jung - Analitik Kuram	23
2.2.2.3. Alfred Adler - Bireysel Psikolojik Kuram	25
2.2.2.4. Hans Eysenck'in Kişilik Kuramı	27
2.2.2.5. Davranışçı Yaklaşım Göre Kişilik	29
2.2.2.6. Hümanistik Yaklaşım Göre Kişilik	29
2.2.2.7. Bilişsel Yaklaşım Göre Kişilik	31
2.2.2.8. Varoluşçu Yaklaşım Göre Kişilik	31
2.2.2.9. Holland'ın Kişilik Tipleri Kuramı	32
2.2.2.10. Beş Faktör (Büyük Beşli) Kişilik Kuramı	33
a) Nevrotiklik	34
b) Dışadönüklük	35
c) Uyumluluk	36
d) Sorumluluk	36
e) Gelişime Açıklık	37
3. BÖLÜM: Yöntem	38
3.1. Araştırmanın Modeli	38
3.2. Evren ve Örneklemi	38
3.3. Veri Toplama Araçları	39
3.3.1. Demografik Bilgi Formu	39
3.3.2. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği	39
3.3.3. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği	40
3.4. Verilerin Toplanması	40
3.5. Verilerin Analizi	40
4. BÖLÜM: Bulgular	42
4.1. Demografik Bulgular	42
4.2. Ölçeklere Ait Bulgular	46
4.3. Presenteeism ve Kişilik Tipleri Ölçeklerine Ait Bulgular	51
5. BÖLÜM: Sonuç, Tartışma ve Öneriler	95
5.1. Sonuç ve Tartışma	95
5.2. Öneriler	100
KAYNAKÇA	103
EKLER	112
Ek 1. Demografik Bilgi Formu	112

Ek 2. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği.....	114
Ek 3. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği.....	117
Ek 4. Ölçek Sahiplerinden Alınan Kullanım İzni.....	118
Ek 5. Özgeçmiş.....	120

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin Demografik Bilgileri Frekans Ve Yüzdelik Değerleri.....	42
Tablo 2. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği Betimleyici İstatistikleri.....	47
Tablo 3. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Tablosu.....	48
Tablo 4. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Nevrotiklik Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	49
Tablo 5. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Dışadönüklük Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 6. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Gelişime Açıklık Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 7. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Uyumluluk Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	51
Tablo 8. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Sorumluluk Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	51
Tablo 9. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre t - Testi Sonuçları.....	52
Tablo 10. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre t - Testi Sonuçları.....	53
Tablo 11. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların İlaç Kullanım Durumlarına Göre t - Testi Sonuçları.....	54
Tablo 12. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların İlaç Kullanım Durumlarına Göre t - Testi Sonuçları.....	54
Tablo 13. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Psikolojik Yardım Alma Durumlarına Göre t - Testi Sonuçları.....	55
Tablo 14. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Psikolojik Yardım Alma Durumlarına Göre t - Testi Sonuçları.....	56
Tablo 15. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Okul Türüne Göre t - Testi Sonuçları.....	57

Tablo 16. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Okul Türüne Göre t - Testi Sonuçları	58
Tablo 17. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Sınıf Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları	59
Tablo 19. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Anne Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	62
Tablo 20. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Anne Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları	64
Tablo 21. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Baba Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	67
Tablo 22. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Baba Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları	68
Tablo 23. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	72
Tablo 24. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	73
Tablo 25. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveynlerinin Birlikte Yaşama Durumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	75
Tablo 26. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveynlerinin Birlikte Yaşama Durumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	76
Tablo 27. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Büyüdükleri Yere Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	78
Tablo 28. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Büyüdükleri Yere Göre ANOVA Testi Sonuçları	80
Tablo 29. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	82
Tablo 30. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları	84
Tablo 31. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveyn Tutumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	86
Tablo 32. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveyn Tutumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	87
Tablo 33. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveyn Tutumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	90
Tablo 34. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveyn Tutumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	91
Tablo 35. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutlarının Yaş Değişkeni İle Arasındaki Korelasyon Tablosu	93
Tablo 36. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutlarının Başarı Ortalamaları İle Arasındaki Korelasyon Tablosu	93

SEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi (Burger, 2006, s. 432).....	31
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB :Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS :(Statistic Packets For Social Sciencens) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi

Akt : Aktaran

ev : Çeviren

Ed : Editör

s. : Sayfa

vd : Ve Diğerleri

1. BÖLÜM: GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problemi ve bu çerçevede araştırılan konunun kuramsal alt yapısı, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayıtları verilmiştir.

1.1. Problem

Epstein (2005)'a göre çalışanların hasta olmalarına ya da fiziksel ve psikolojik olarak çalışamayacak halde olmalarına rağmen işe gelmeleri halinde kendilerini işe verememelerine presenteeism denir (akt. Yılmaz ve vd, 2016, s. 208). İngilizce presence (var olma, bulunma) kelimesinden türetilen bu kavram çalışanın sürekli olarak iş ortamında bulunma istemi olarak tanımlanabilir (Sarıçam, 2015, s. 803). Türkçe'ye işte var ol(ama)ma olarak çevrilen presenteeism kavramını kişinin bedenen işte ama fiilen orda olamaması olarak tanımlamak mümkündür (Çiftçi, 2010, s. 155). Presenteeism davranışı geliştiren kişi o gün kurumdaki vaktini iş dışı şeyler ile geçiştirme yaklaşımını sergiler ve dolayısı ile iş verimi düşer. Presenteeism davranışını arttıran faktörlere baktığımızda işten atılma ve işsiz kalma korkusu, işkolizm ve sağlık sorunlarının başta geldiği görülmektedir (Çiftçi, 2010 s. 157). Demirbulat ve Bozok ise çalışılan kurumun iş devamlılığı politikası, istenmeyen işte çalışma ve mobbing gibi etmenlerin presenteeismi arttırdığı görüşündedir (Demirbulat ve Bozok, 2015, s. 9). Tüm bunlara ek olarak Baysal da çalışanların psikolojik sebeplerden ötürü presenteeism sorunu yaşabilecekleri görüşündedir ve bu sorunun sadece hastalık kaynaklı değil her türlü sebepten kaynaklanabileceği görüşündedir (Baysal, 2012, s. 8).

Presenteeism tanımı göz önüne alındığında bu kavram ile eğitim-öğretim ortamlarında da karşılaşıldığı su götürmez bir gerçektir. Öğrencinin bedenen sınıfta iken zihnen başka alemlerde olması çoğu zaman öğretmenler tarafından fark edilen bir durumdur. Öğrencinin dersi dinliyormuş gibi gözüküp başka şeylerle ilgilenmesi, dinliyor gibi görünüp aklında başka düşüncelerin olması okul ortamlarındaki presenteeism davranışına örnek olabilir (Sarıçam, 2015, s. 803).

İnsanlar doğuştan farklı olarak yaratılmıştır ve farklı kişilik tiplerinde dünyaya gelirler. Bu farklılıkları en iyi anladığımız an kuşkusuz insanlarla anlaşmazlık ve çatışmalar yaşadığımız zamanlardır. Böyle anlarda kişiler arası farklılıkların tam anlamıyla farkına varırız (Balkıs, 2003, s. 1). Kişilik; bireyin ilgilerini, yeteneklerini, dış görünüşünü, tutumlarını ve konuşma tarzını belirleyen

içsel bir terimdir (Baymur, 1994, s. 253). Erikson (1984) insanın doğasını, duygusal yapısını, davranış biçimlerini, yeteneklerini ve diğer tüm psikolojik özelliklerini kişilik olarak tanımlamıştır (akt. Sır, 2016, s. 1). Kişilik bireyin kişilerin biyolojik ya da psikolojik farketmeksizin yeteneklerini, duygularını, düşüncelerini içine alır (Yücel ve Kaynak, 2008, s. 687). Kişilerin doğuştan getirdiği ve sonradan toplumsal olaylarda edindiği tecrübelerin toplamı ile kişilik şekillenir (Eren, 2008 s. 84). Kişiliğin oluşmasına büyük oranda genetik süreçler etki ederken çevresel faktörlerin etkileri de göz ardı edilemez (Sheard, 2010.). Bireyin daha önceki yaşantıların toplamı onun kimliğini ve kişiliğini oluşturur. Kişilerin problem çözme becerileri onun kişiliğinden ve değer yargılarından etkilenerek oluşur (Li, Bingham ve Umphress, 2007, s. 204).

Literatür incelendiğinde kişilik hakkında yapılan tanımlamaların ortak noktalarının bireysel farklılıklar göstermesi, sosyal olgulardan ve genetik faktörlerden etkilenmesi olarak görülmektedir. Günümüzde pek çok araştırmacı kişiliği 5 özellik altında tanımlamaktadır (Morsünbül, 2014, s. 317). Costa ve McCrae (1985) tarafından tasarlanan Beş Faktör Kişilik Kuramı bahsedilen 5 özelliği tanımlayan en önemli kuramdır (Merdan, 2013, s. 142). Goldberg (1992) bu beş özelliği; dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevroitiklik ve gelişime açıklık olarak tanımlamıştır (akt. Sır, 2016 s. 2).

Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesini üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışlarına kişilik tiplerinin etkisi var mıdır sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Kişilik hemen her davranışımıza, duygumuza ve düşüncemize etki eden bir faktördür. Çalışmanın genel amacı kişilik tiplerinin presenteeism davranışı üzerinde yordayıcı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymaktır. Ana amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışları ve kişilik tipleri ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri sınıf seviyeleri açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri sınıf seviyeleri açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

4. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri okul türü (özel veya devlet) açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri okul türü (özel veya devlet) açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?
7. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?
8. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ebeveyn tahsil durumu açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
9. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri ebeveyn tahsil durumu açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
10. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri kardeş sayısı açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
11. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri kardeş sayısı açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
12. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ebeveynlerin hayatta olma durumları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
13. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri ebeveynlerin hayatta olma durumları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
14. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ebeveynlerin birlikte yaşama durumları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
15. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri ebeveynlerin birlikte yaşama durumları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
16. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri gelir durumları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
17. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri gelir durumları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
18. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri büyüdüğü yer açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
19. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri büyüdüğü yer açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

20. Üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışları ile akademik başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
21. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri ile akademik başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
22. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri yetiştirilme tarzları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
23. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri yetiştirilme tarzları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
24. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ilaç kullanımları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
25. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri ilaç kullanımları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
26. Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri psikolojik yardım alma durumları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
27. Üniversite öğrencilerinin kişilik tipleri psikolojik yardım alma durumları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

Dünya literatürü incelendiğinden presenteeism davranışı hakkında bir çok araştırma yapıldığı göze çarpmaktadır. Konu ile ilgili Türkiye'deki literatür incelendiğinde ise konuyla ilgili araştırmaların çok sınırlı olduğu ve genellikle işletme ve yönetim bilimleri alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Eğitim bilimleri açısından bakıldığında Sarıçam (2016)'ın yakın zamanda yaptığı çalışmaları göze çarpmaktadır.

Eğitim ortamlarında bedenlen orada olma ama zihnen orada olamama problemi olarak tanımlanan presenteeism davranışı çok sık rastlanan bir problemdir. Öğretmenler çoğu zaman bu davranışı sergileyen öğrencilerine ulaşmakta zorlanabilmekteler. Buradan hareketle çalışmanın presenteeism davranışları ile kişilik tipleri arasındaki bağlantı somut olarak ortaya koyması beklenmektedir. Bu minvalde çalışmanın alanda ilk olması önemli bir noktadır. Araştırma sayesinde diğer araştırmacıların ilgisi eğitim ortamlarındaki presenteeism davranışına çekileceği ve yeni araştırmalara zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın presenteeism davranışıyla ilgili eğitim bilimleri alanında yapılacak ilk tez çalışması olması diğer bir önemli noktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir.

1. Kullanılan Öğrenciler için Presenteeism Ölçeği'nin eğitim ortamlarındaki presenteeism davranışını ölçmede güvenilir bir test olduğu var sayılmıştır.

2. Kullanılan Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin kişilik tiplerini belirlemede güvenilir bir test olduğu var sayılmıştır.

3. Örnekleme oluşturan katılımcıların evreni temsil etmede yeterli olduğu ve ölçme araçlarını içtenlikle, samimi, doğru şekilde cevapladıkları var sayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda verilmiştir.

1. Araştırmadan elde edilen veriler araştırmaya gönüllü olarak katılan katılımcıların verdiği samimi cevaplar ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmesiyle ve elde edilen bulgular araştırmanın yürütüldüğü öğrencilerle sınırlıdır.

3. Araştırmacının ve araştırmanın kendisinden, katılımcılardan, araştırma ortamından ya da konunun kendisinden kaynaklı sınırlılıklar olabileceği kabul edilmektedir.

2. BÖLÜM: Kavramsal Çerçeve

2.1. PRESENTEİZM

Türkçemizde tam olarak karşılığı olmayan presenteeism kavramı İngilizce "Presence" kelimesinden gelmektedir. Bu kelimenin anlamına bakıldığında ise bulunma, var olma, bir yerde olma gibi kavramlar ortaya çıkar (Çiftçi, 2010, s. 155). Lowe'a (2002) göre presenteeism bireylerin çalıştıkları kurumda olmalarına rağmen işlerine tam olarak kendilerini verememeleri ve bu duruma bağlı olarak iş performanslarının istenilen düzeyde olamamasıdır. Lowe (2002), Presenteeism'in bir başka tanımını çalışanların fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklar yaşadıkları durumlarda işe gitmemeleri gerekirken işini kaybetme, kariyer hedeflerine ulaşamama gibi korkulardan dolayı işe gitmeleri şeklinde yapmıştır (akt. Bal, 2014, s. 4).

Presenteeism, çalışanların kendilerini iyi hissetmemelerine rağmen izin alarak dinlenmeyi değil, işe gidip çalışmayı tercih etmesi durumuna denir (Özmen, 2011, s. 2).

Çalışanın bireyin iş yerinde olmasına karşın işe uyum sağlayamaması, kendini yorgun hissetmesi, iş konusunda istekli davranmaması, kişisel ya da iş yerine ait sorunlardan kaynaklı performans düşüklüğü göstermesine presenteeism denilmektedir (Bayar, 2016, s. 1).

Öğrencilerde de tıpkı çalışanlarda olduğu gibi presenteeisme rastlanabilmektedir. Öğrencinin derse gelmesine rağmen derse kendini verememesi, dersi dinliyormuş gibi gözüküp aklının başka yerlerde olması, başka şeylerle meşgul olması ve bunlara bağlı olarak akademik performansının düşük olması eğitim ortamındaki presenteeism davranışının göstergesidir (Sarıçam ve Çetintaş, 2015, s. 803).

Tüm bunlardan hareketle öğrencilerinin bedenlen okulda ama aklen başka yerde olması durumuna presenteeism denebilir. Bu kavram eğitimcilerin ve öğretmenlerin yıllardır kullandığı "kendi burada ama akli başka yerde" cümlesindeki durumu açıklar nitelikte olabilir. Öğrencinin sosyal hayatındaki olumsuzluklar, ailesinin beklentileri, fiziksel ya da psikolojik rahatsızlıkları gibi nedenlerden ötürü yaşadığı akademik performans düşüklüğüne presenteeism diyebiliriz.

2.1.1 Presenteeism'in Nedenleri

Presenteeism ile ilgili eğitim bilimlerinde yapılan çalışmalar çok sınırlıdır. Bu sebeple diğer alanlarda yapılmış ve presenteeisme neden olacağı düşünülen kavramlar verilecektir. Baysal (2012) presenteeismi dört ana başlık altında toplamıştır. Bu başlıkları aşağıdaki şekilde açıklayabiliriz:

2.1.1.1. Kişisel Faktörlerden Kaynaklı Nedenler

Kişilik, bireyin işini ve çevresini özümsemesinde ve değerlendirmesinde büyük etkiye sahiptir. Davranışlar, bireyin yaşamını sürdürdüğü toplum ve insanlar ile etkileşime geçmesiyle oluşur. Kişinin davranışları ve kişiliği, yaşadığı toplumu etkilediği gibi ondan da etkilenmektedir (Eren, 2008, s. 85).

Bireyi tanımlayan psikolojik özelliklerin tamamına kişilik denir. Kişilerin yetenekleri, davranışları ve karakter özellikleri kişiliğini oluşturmaktadır. Kişilik, bireyi diğerlerinden ayıran ruhsal, bedensel ve zihinsel özelliklerin tümüdür (Soysal, 2008, s. 6). Çalışanın iş arkadaşlarıyla ya da yöneticisi ile yaşadığı kişisel uyumsuzluklar presenteeisme sebep olabilir. Literatürdeki Bierla, Huver ve Richard'ın (2011) çalışmalarına bakıldığında bu yargıyı destekleyici verilere ulaşılmaktadır. Bireyin yaptığı iş, kişiliğine uygun olmaz ise bu onda mutsuzluğa sebebiyet verecektir. Bu mutsuzluk ise verimini düşürecek ve presenteeisme yol açacaktır. Bir çok kurumun işe alımlarda kişilik testi uygulamasının sebebi çalışanın kişiliği ve çalışacağı iş arasındaki uyum hakkında bilgi edinmektir. Bu sayede yukarıda bahsedilen sorunların önüne geçilebilir (Bal, 2014, s. 14).

Tükenmişlik kavramını enerji, güç ya da kaynakların aşırı kullanımı ile bitmesi, yorulma ya da başarısız olma şeklinde tanımlamıştır. Yaşanan stresle başa çıkamama olarak görülen fiziksel, zihinsel veya duygusal olarak hissedilen bir duruma denir (Ardıç ve Polatçı, 2008, s. 74). Tükenmişliğin kişi veya örgüt için ağır sonuçları doğuracağını bu sebepten ötürü öneminin gittikçe arttığını dile getirmiştir (Otaçlı, 2008, s. 108). İlk aşamada bireysel bir sorun gibi görülen tükenmişlik sendromu zaman içerisinde kişiyi, ailesini, çevresini ve iş hayatını da etkiler. Bu sendroma kapılan bir kişi sağlık sorunlarına açık hale gelebilir. Çeşitli psikolojik ve psikosomatik hastalıklara sebebiyet verebilir. Bunun sonucunda presenteeism sorunu ortaya çıkabilmektedir (Çiftçi, 2010, s. 159).

Dinçerol'a (2013) göre tükenmişlik yaşayan kişilerde baş ağrısı, endişe, güvensizlik, uykusuzluk, yorgunluk, odaklanamama, uzun süreli dikkat süresinde düşüş gibi durumlar gözlemlenmektedir (Dincerol, 2013, s. 49). Yaşadıkları bu tükenmişlik ise onları presenteeisme götürebilir.

Baltaş ve Baltas 2011 yılında yayınladıkları kitaplarında stresi organizmanın ruhsal ve bedensel olarak tehdit edilmesiyle ağır bir yük altında eziliyormuş gibi hissetmesi olarak tanımlamıştır. Stres yaşayan bireylerde uyku bozuklukları, yorgunluk ve bitkinlik hali, tekrarlayan baş ağrıları, korku, endişe, dikkati toparlayamama gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Tüm bu ve benzeri problemler bireyin kendini işine tam anlamı ile verememesine ve işinde başarısız olmasına sebep olmaktadır. Bu durum da presenteeismi ortaya çıkarabilir.

Depresyon kelimesi bireylerin bunalımlı ve çöküntülü halini, stresli olaylar ve durumlar karşısında yaşadığı huzursuzluğunu, sıkıntısını ve tedirginliğini ifade eder. Bireylerin hayatlarında karşılaştıkları çeşitli zorluklar ve yaşantılar depresyonu tetikleyebilir. Okul hayatında yaşanan olaylar, ders yükü, okul dışındaki sorumluluklar gibi faktörler öğrencilerin depresyona yakalanma ihtimalini arttıracak değişkenlerdir. Depresyonun ortaya çıkardığı semptomlar ise kişiyi presenteeisme götürebilir (Eroğlu, 2007, s. 380).

Kuzgun ve Sevim'e göre (2004) kadın cinsiyetinin toplumsal yapıdaki konumu çoğu zaman ev olarak görülmüştür. Birinci ve asli görevi de ev işleriyle ilgilenip çocuk büyütme olarak belirlenmiştir. Yılların ilerlemesiyle yaşanan gelişmelerden fazla etkilenmeyen günümüz toplumunda kadına olan bakış tarzı değişmemiştir. Hala iş yaşamındaki kadına hak ettiği değer verilmemektedir. Hem iş yerindeki mobbing hem de kadın olmasından kaynaklı hormonâl değişiklikler presenteeism'in ortaya çıkmasında rol oynamaktadır. Literatür incelendiğinde kadınların erkeklere nazaran daha fazla presenteeism sorunuyla karşılaştığı görülmüştür.

2.1.1.2. Çevresel Nedenlerden Kaynaklı Nedenler

Presenteeism davranışının ortaya çıkmasında çevresel faktörlerin de etkisi göz ardı edilemez. Bu çevresel faktörlere özellikle büyükşehirlerdeki çevre ve trafik sorunu, ekonomik sorunlar, politik ve siyasi belirsizlikler örnek verilebilir (Çiftçi, 2010, s. 157).

Ülke ya da dünya ekonomisinde yaşanan dalgalanmalar ve yaşanan krizler beraberinde işsiz kalma korkusunu getirebilir. Hayat pahalılığı, yüksek vergi oranları ve refah seviyesinin düşüklüğü gibi faktörler bu manada kişiyi etkileyen kavramlardır. Bireyin bahsedilen faktörlerden kaçınmak için daha fazla çalışması, daha fazla iş yükünün altına girmesi beraberinde stres ve gerilimi getirebilir. Bu durumlara maruz kalan bireyde ise presentizm davranışının ortaya çıkması kaçınılmazdır (Koçoğlu, 2007, s. 8).

Çalışılan şehirdeki yoğun trafik, egzoz gazı, nüfus yoğunluğuna bağlı ortaya çıkan gürültü ve her türlü çevre kirliliği önemli birer stres kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu çevresel faktörler bireylerin ruh sağlıklarını etkilemekte ve presentizm sorununa zemin hazırlamaktadır (Baysal, 2012, s. 17).

2.1.1.3. İşin Gerekliliğinden Kaynaklı Nedenler

Literatürdeki araştırmalara bakıldığında fazla çalışmanın bireylerde strese neden olduğunu göstermektedir. Bu durumun ise presentizme sebep olduğu düşünülmektedir. Dahası bireylerden fazla mesai yapmasını beklemek de presentizmi ortaya çıkaran diğer bir sebeptir (Çiftçi, 2010, s. 158).

Rol çatışması, kişinin sorumluluklarıyla işi gereği yapılamaması gerekenleri kabul etmekte zorlandığı durumlar çatışma ortaya çıkmaktadır. Rol belirsizliği ve rol çatışma iş yeri stresin önemli bir bölümünü oluşturur (Coşkun, 2012, s. 5). Bireyin aynı anda birden fazla rol üstlenmesi durumu rol karmaşasını ortaya çıkarır. Buna örnek olarak kişinin hem öğretmen hem disiplin kurulu üyesi hem okul aile birliği başkanı hem zümre başkanı hem de kütüphanecilik kulübü öğretmeni olması verilebilir. Kısacası farklı sorumluluklar gerektiren farklı görevleri bir arada yapmasını gerektirecek durumlar diyebiliriz (Eren, 2008, s. 86). Rol karmaşası yaşayan bireylerde görevlerin etkili şekilde yapılamaması, düşük iş tatmini, bireylerin kendilerine karşı güvensizlik duyguları gibi etkiler görülmekte ve bunlar da presentizme sebep olmaktadır (Eroğlu, 2007, s. 381).

2.1.1.4. İş Ortamından Kaynaklı Nedenler

İş yerindeki ısı, ışık ses gibi etmenler hiç şüphesiz çalışanları etkilemektedir. Ortamın karanlık ya da çok aydınlık olması, gürültülü olması, ortam sıcaklığının çok yüksek ya da çok düşük olması, ağır ve zor işlerin bulunması gibi etmenler bireyi

fiziksel ve psikolojik olarak etkilemekte ve presenteeisme sebep olmaktadır (Eren, 2008, s. 86).

Örgüt kültürü; bireylerin belirli standartları, kuralları ve değerleri anlamalarını sağlayarak görev ve sorumluluklarını yerine getirmede daha kararlı ve tutarlı olmalarına yardımcı olur. İdareciler ile uyum içinde çalışmalarını sağlayarak örgütsel verimliliği artırır (İşcan ve Timuroğlu, 2007, s. 121). Örgüt içindeki bireylerin iletişimini güçlendirerek çatışmaları azaltmaktadır. Örgüt kültürünün oluşmadığı durumlarda bireyler üzerinde olumsuz etkiler oluşmaktadır. Bu olumsuz etkiler ise beraberinde presenteeism davranışını getirir (Bal, 2014, s. 9).

Liderlik tarzlarının çalışanlara etkisi büyüktür. Bütün otoriteyi elinde toplamış, yapılacakları yalnızca kendisi karar veren tarzdaki liderler otokratik liderlerdir. Bu tarz bir lidere sahip çalışanların daha saldırgan oldukları ve işlerinden çok başka şeylerle meşgul oldukları görülmüştür. Bu tarz liderlikte bireylerde güvensizlik ve korku hakimdir. Bu da presenteeism sorununu ortaya çıkarmaktadır (Arkonaç, 1993).

Çalışanların yeteneklerini gerçekleştirme konusunda yaşanan olumsuz bir durum bireylerde iş tatminsizliğine yol açabilir. İş tatminsizliğiye de çeşitli psikolojik sorunlara ve şikayetlere sebep olabilir. Bu durum bireylerin performans ve verimleri üzerinde ketleyici bir etki yaratabilir. İş tatminsizliği; işe gitmede isteksiz davranma, işi bırakma isteği, yetersizlik duyguları, grup çalışmalarına katılım sağlayamama, yapılan işlerde hata yapma ve yanlış kararlar verme gibi birçok sorunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlar ise presenteeisme sebep olmaktadır (Bozkurt ve Bozkurt, 2008, s. 3).

Örgütsel çatışma birey ve grupların birlikte iş üretememesi sorunundan kaynaklanan ve iş faaliyetlerin durmasına neden olan olaylar olarak tanımlanmıştır (Tekin ve vd, 2012, s. 4618). Şimşek'e (2008) göre bir çatışmanın yönetilememesi ve şiddetinin yükselmesi gibi durumlardan tüm örgüt olumsuz etkilenmektedir. Çalışanlar arası iletişimsizlik, yanlış ve eksik bilgi paylaşımı, grup üyelerinin üzerindeki baskı tatminsizliğini ve benzer sorunlara yol açar. Böyle bir durumda da presenteeism sorunun ortaya çıkması kaçınılmazdır (Şimşek, 2008, s. 153).

2.1.2. Presenteeism İle İlişği Olduğu Düşünülen Kavramlar

2.1.2.1 Presenteeism ve Tükenmişlik

Kişinin ruhen ve bedenen kendini bitkin hissetmesi, enerjisi bitmiş gibi hissetmesi tükenmişlik olarak tanımlanabilir. Tükenmişlik kavramına işçi ve iş veren açısından bakacak olursak iki tarafı da olumsuz etkilediğini görebiliriz (Budak ve Surgevil, 2005, s. 98).

Kişinin tükenmişlik seviyesinin artışı ile beraber stres düzeyinde de bir artış olur. Presenteeism ve tükenmişlik konusu üzerinde deneysel olarak yapılmış geçerli bir çalışma yapılmamış olsa da tükenmişlik sendromunun stres ile birleşerek presenteeisme neden olabileceği düşünülmektedir (Bayar, 2016, s. 9). Konuyla ilgili Çiftçi'nin 2010 yılında yayınladığı makale kaynak olarak alınabilir.

2.1.2.2 Presenteeism ve Stres

Presenteeism problemini ortaya çıkaran birincil tetikleyici strestir. Çalışanların yakalandığı sağlık problemlerinin birçoğunun stres kaynaklı olduğunu düşünürsek stres kavramının presenteeism'in ortaya çıkmasında ne kadar etkili olduğunu anlamış oluruz. İşverenlerin bu stres kaynaklarının nedenine odaklanması ve gereken tedbirleri alması presenteeism davranışının görülme sıklığını düşürecek en önemli önlemlerden biridir (Bayar, 2016, s. 7).

2.1.2.3 Presenteeism ve Depresyon

Kişilerde mutsuz ve karamsar bir duygu durum hali olarak ortaya çıkan psikolojik rahatsızlığa depresyon denilmektedir. Bu bozukluğa sahip olan kişilerin büyük çoğunluğunda gelecek kaygıları ve geleceğe karşı olumsuz düşünceler görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlardan çoğu zaman kendilerini sorumlu tutarak bir öz yıkıma sebep olurlar (Mandıracıoğlu, 2013, s. 14).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) depresyon rahatsızlığını küresel bir sorun olarak ele almıştır. WHO'ya göre günümüzde ve gelecekte artması beklenen rahatsızlıkların başında depresyon gelmektedir. Depresyonda olan kişide belirgin bir içe çekilme ve enerjisizlik durumu olduğundan bu iş performansına da yansır. Kişi çalışmak istemez ve iş gücünden yoksundur. Bu durum da iş vereni ve grup halinde yapılacak işleri etkileyerek ortaya sarmal bir problem çıkarır (Mandıracıoğlu, 2013, s. 14).

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmaya göre depresyon sebebiyle presenteeism gösteren çalışanların şirketlerine verdikleri zarar yaklaşık 44 milyon doları bulmaktadır ve bu durumun gün geçtikçe artacağı düşünülmektedir (Oruç, 2015, s. 8).

2.1.2.4 Presenteeism ve İşe Devamsızlık

Literatüre ilk girdiği zamanlarda işe gitmeme durumu olarak açıklanan presenteeism davranışı aslında bambaşka bir anlam taşımaktadır. Presenteeism ile işe devamsızlık arasındaki en büyük fark presenteeismde çalışan işe gidiyor fakat iş gücü sergilemekte zorlanıyorken işe gitmemede sadece işinde devamsızlık yapan bir işçiden söz edilir. Herhangi bir sağlık sorunu yaşayıp çalışamayacak durumda olan çalışanların işe gitmesi ile presenteeism durumu ortaya çıkar ve verim ciddi manada düşer. Çalışan bu süreyi evde dinlenerek 2 günde atlatacakken işe geldiğinde 5 güne çıkan sağlık sorunu iş performansını da olumsuz anlamda etkileyecektir. Bu açıdan şirket sahiplerinin sağlık sorunu yaşayan çalışanlarını kurumda bulundurmaması verimli bir iş performansı için gereklidir (Bayar, 2016, s. 15).

2.1.3. Presenteeism'in Sonuçları

Presenteeism'in sonucunda ortaya çıkacak en muhtemel sonuç iş verimindeki düşüklüktür. Bu verim düşüklüğünün yanı sıra daha birçok soruna sebep olan presenteeism'in sonuçları aşağıdaki gibidir.

2.1.3.1 Performans Düşüklüğü

Bireylerin iş performansları çeşitli değişkenlerden etkilenmektedir. Bu değişkenlere örnek olarak günlük çalışma süresi, çalışma şekli, iş tatmini ve yöneticinin liderlik özellikleri çalışma verilebilir. Bireylerin performansını ve verimini arttırmak için bu değişkenler düzenlenmelidir. Çünkü iş verenler çalışanlarının performansına ve verimli rün üretmesine göre başarılı olurlar. Çalışanların fizyolojik ya da psikolojik olarak sağlıklarının tehlikeye girmesi performansı ve verimi düşürecektir. Çalışanlarda performansı etkileyen sorunlar belirlenerek üzerine gidilirse hem çalışan hem iş veren bu durumdan olumlu manada etkilenecektir (Çiftçi, 2010, s. 157).

Fiziksel ya da psikolojik herhangi bir rahatsızlığı olan çalışan, sorumlu olduğu işte yüksek performans sergilemez. Yaşadıkları sağlık problemleri bu

bireylerin verimli çalışmalarına engel olacaktır. Bunlarda çalışanda iş gücünün kapasitesini olumsuz yönde etkileyecektir. (Koçoğlu, 2007, s. 40).

Herhangi bir şekilde rahatsızlığı olan bireylerden yeterli performans beklenemez. Sahip oldukları rahatsızlıklardan etkilenerek işlerine odaklanmakta zorlanmaları kaçınılmazdır. Böyle bir durumda da presenteeism davranışının görülme olasılığı artmaktadır. Presenteeism davranışı görülen bir çalışanda performans düşüklüğünün olması olasıdır (Bierla, Huver ve Richard, 2011, s. 99).

2.1.3.2. Memnuniyetsizlik

İş verenin yapması gereken en önemli görevlerden birisi işlerinin refahı ve memnuniyetidir. Bu refah ortamını tesisi etmek için yapılabileceklerin başında sağlıklı ve huzurlu çalışma ortamının hazırlanması gelir. Talep edilen ortam ayarlandığında kurum içi sorunlardan kaynaklı presenteeism durumu azalmış olur. İş verenin sağladığı bu güvence işçiye kendini iyi hissettirir. Bu güven ortamı hazırlanmadığı takdirde işçide motivasyon düşüklüğü ve memnuniyetsizlik oluşur. Yaşadığı bu duygulanım doğal olarak yaptığı işe de yansır. İş performansındaki düşüşle beraber işe devamsızlık görülebilir. Dolayısıyla işçilerin memnuniyeti, iş vereni işe devamsızlık ve işi bırakma gibi durumlardan doğacak zararlardan korumuş olur (Bayar, 2016, s. 15).

İşyerlerinde başarının ve verimin artması için çalışanların memnuniyetinin öneminin giderek farkına daha çok varılmıştır. İşçileri memnun edebilmek için öncelikli olarak rahat ve çalışılabilir bir ortam hazırlanması gerekir. Çalışanlara verilecek sosyal haklar ve yardımlar memnuniyeti arttıracaktır. Bu imkanların sağlanmadığı çalışanlarda ortaya çıkabilecek memnuniyetsizlik durumu etkin çalışamamaya sebebiyet verip verimi düşürebilir. Hatta bu sorunların devamı halinde iten ayrılmalara kadar gidebilecek sorunlara yol açabilir. (Luecke, 2009, s. 86).

2.1.3.3 Verimlilik

Kaplan'a (2007) göre istenilen kazancın elde edilemediği bir kurumda çalışanların yeteri kadar iş gücü sergilemedikleri düşünülür. Böyle bir durumda ortaya çıkacak verim ve kalite düşüklüğü iş veren tarafından istenmeyen bir durumdur ve çözümünün aranması kurumun istikbali açısından önem taşımaktadır. Buradaki etkenlerin başında çalışanların fiziksel veya psikolojik sorunları

gelmektedir. İş verenin bu konuda gereken önlemi alması iş verimini yükseltecek ve istedik önde bir gelişme sağlayacaktır (akt. Bayar, 2016, s. 13).

Günümüzde kurumlar arası rekabet ortamı bir hayli kızışmış olduğundan çalışandan en iyi iş gücünü almak isteyen iş verenlerin sayısı bir hayli artmıştır. Böyle bir ortamda kendi çıkarları ve faydalarını göz önünde tutan iş verenler çalışanın tutumunu ve isteklerini göremeyebilir. Bu da verimin düşmesine ve uzun vadede kurumsal anlamda kazancın azalmasına sebebiyet verecektir. Çağımızda kurumlar arası gizliden bir yarış olduğu için, çalışandan en iyi iş gücünü alabilmek için çözüm arayan, hem kendi faydaları için çalışanın isteklerini görmezden gelen kurumlar ortaya çıkacaktır. Fakat bu durum kurumsal kazancın azalmasına neden olacaktır (Bayar, 2016, s. 13).

İş verenler her zaman işçinin en yüksek verimde çalışmasını ister. Lakin presenteeism sorunu yaşayan kurumlarda yüksek verimle çalışmak bir hayli zordur. Verimin en çok etkilendiği şey işçinin tutumu, fiziksel ve psikolojik sağlığıdır. İş verenler bu durumu göz önünde bulundurup işçinin problemleriyle ilgilenirse presenteeism durumu da ortadan kalkacak ve verim artacaktır (Johns, 2010, s. 530).

2.1.3.4 Motivasyon düşüklüğü

Bireyi belirli bir amaç doğrultusunda harekete geçiren işsel güce motivasyon denir (Markus & Kitayama, 1991, s. 232).

Motive olmuş bir çalışanın iş verimi ve kurumuna olan bağlılığı artacaktır. Fakat çalıştığı işe adapte olamamış, motivasyonu düşük çalışanlardan aynı hassasiyet beklenemez. Yaptığı işe tam olarak kendini vermeyen çalışanlarda presenteeism davranışının görülmesi muhtemeldir. Bu da kurumu başarısızlığa götürecektir bir faktördür (Lechmann ve Schnabel, 2013, s. 4).

İş verenlerin en önemli görevlerinden birisi motivasyonunu yükseltecek etkinlikler kullanarak işçilerin performanslarını istedik düzeye getirmektir. İyi motive olmuş bir çalışan kurum içi ilişkilerinden, çalışmasından, buldukları ortamdaki maksimum düzeyde faydalanır. Bu durumun etkileri özel hayata da yansır. Kişi her yaptığı aktiviteden daha fazla keyif alır. Yukarıdaki durumun aksi bir halde ise kişi ruhen ve bedenen bir çökkünlük haline girebilir. Dolayısıyla süreç presenteeisme sebep olur ve kurum da bu durumdan ciddi manada etkilenir (Eroğlu, 2010).

Kurumdaki üst düzey yöneticiler çok fazla motivasyon sorunu yaşamamaktadır. Motivasyon durumu üst kademelerden aşağılara indikçe düşmektedir ve en çok motive olma ihtiyacı işçilerde olmaktadır. Yöneticiler bu ihtiyacı görüp çeşitli etkinlikler ve uyarıcılarla motivasyonu artırma yoluna giderlerse şirket de bundan olumlu etkilenip verimi arttıracaktır. Aksi durumda çalışanın ruh hali olumsuzlaşır, yaptığı işten zevk almaz ve psikolojik olarak rahat olmadığından istenilen performansı gösteremez (Bayar, 2016, s. 14).

2.1.3.5 İşe Devamsızlık (Absenteeism)

Bireyin izinler ve resmi tatiller haricinde işe gelmemesi durumu beklenmedik bir devamsızlıktır. Bu durum iş veren açısından sorun teşkil edecek, işin sürekliliğini sekteye uğratacak bir unsurdur. Kişinin işe gitmemesinin bir çok sebebi olabilir. Bu durumu tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmamakla beraber mümkün olan en alt seviyelere düşürmek istendik çözümdür (Bayar, 2016, s. 15).

İşe devamsızlığa sebep olan kurum ya da toplum kaynaklı faktörler beraberinde presenteeisme de sebep olan faktörleri içerisinde barındırmaktadır. Buradan hareketle daha geniş çerçeveden düşündüğümüzde presenteeism işe devamsızlığa neden olduğu düşünülmektedir. Çünkü ruhen ve bedenen sağlık sorunları yaşayan bireyler bir süre sora işe devam edemez hale gelip devamsızlık yapmaya başlayacaklardır. İş verenlerin bu durumu göz önünde bulundurarak presenteeism davranışına ya da bu davranışa sebep olabilecek değişkenlere erken müdahale etmeleri kurumsal anlamda verimi arttıracaktır (Çoban ve Harman, 2012, s. 37).

2.2. KİŞİLİK

Kişilik kelimesi günlük konuşmalarımızda birçok anlamda kullanılmaktadır. Kişiliğin günlük hayatta karakter, mizaç, fitrat gibi kelimelerin yerine kullanılması sık rastlanılan bir durumdur. Tüm bunların yanında kişilik kavramı psikoloji alanında birçok kuramcı tarafından incelenmiş ve tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu tanımlamalarda her araştırmacı kendince bir tanımlama yaptığından kişiliğin tanımına ve ne olduğuna dair kesin bir görüş birliğine varılamamıştır (Cüceloğlu, 2010 s. 404 ; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014 s. 2).

Atkinson ve arkadaşları (2010, s. 421) bireyin sosyal çevresi ile etkileşime geçme tarzını belirleyen ayırt edici duygu, düşünce ve davranış kalıplarına kişilik

demidir. Cüceloğlu'na (2010, s. 404) göre kişilik, kişilerin i ve dış çevresi ile kurmuş oldukları, onları diğer insanlardan ayıran ilişki biçimidir. Köknel (1997) ise bir bireyi her yönü ile diğer insanlardan ayıran duygu, düşünce, inaniş, tutum ve davranışların tamamına kişilik demidir (Eren, 2008, s. 83).

Bireyin kendine has belirgin özellikleri onun kişiliğini oluşturur. Kişilik bireyin günlük hayatta verdiği tepkileri ve tutumları etkileyen olgudur. Tüm bu davranışlar ve tepkiler kendi içinde tutarlı ve yapılaşmış olmalıdır (Köroğlu ve Bayraktar, 2007, s. 3).

Kişilik bireylerin tüm ilgi, tavır, yetenek, konuşma biçimi, çevreye uyum tarzı gibi özelliklerini kapsayan bir olgudur. Tüm bunların yanında kişilik bireye özgüdür ve kişiden kişiye değişir bir yapıdadır. Yani insanların herhangi bir davranışı sergilerken gösterdiği kendine has özellikler bütününe kişilik diyoruz (Başaran, 1982, s. 49).

İnsanların duygu, düşünce ve davranış Őekilleri onların kişiliklerinin birer belirleyicisidir. Karşılıklı ilişkileri başlatma, bu ilişkileri sürdürme, bu ilişki süreçlerinden zevk alma, uyum gösterme, sorun zme becerilerinde bulunma gibi davranışların tamamı kişiliğin etkisi altında gerçekleşir ve kişiliğin oluşmasında içinde yaşanılan kültür çok önemlidir (Yavuzer, 2010, s. 256).

Kişilik öncelikle davranışsal açıdan tanımlanmıştır. Davranışı psikologlara göre bireyin kendine has davranış ve alışkanlıkları kişiliktir. Sosyal ve toplumsal konular odaklı çalışan psikologlara göre insan çevresine belirli etkiler ve izlenimler bırakmaktadır. evre de bu izlenimler sayesinde bireyi değerlendirir. Çevrenin bu davranışlar hakkındaki yorumları o kişinin kişiliği hakkında fikir verir. İçsel gözleme ve deneyimlere önem veren psikologlara göre ise kişilik bireyin içinden gelen kendine has özellikleridir. Diğer bir deyişle bireyin çevreye uyumunu kolaylaştıran içsel güçtür (Baymur, 1994, s. 276).

Yapılan tanımlamalara bakıldığında bireysel farklılıkların özellikle vurgulandığı göze çarpmaktadır. Buradan hareketle kişilik bireyi diğerlerinden farklı kılan özellikleri yansıtır. Tanımlamalarda vurgulanan diğer bir nokta ise kişiliğin sosyal yaşamımızdan etkilenecek oluşabileceğidir. Yani kişilik genetik ve biyolojik etkilerin yanında, sosyalleşme sürecimizi ve değerken çevresel koşullar altında nasıl davranacağımızı etkileyen bir olgudur. Bir diğer vurgulanan nokta ise kişiliğin belirli davranış kalıplarından oluştuğudur. Bu minvalde kişilik insanları birbirinden ayıran,

kişiyeye özgü, belirli ve yapılaşmış özellikler bütünüdür (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 3).

2.2.1 Kişiliği Etkileyen Faktörler

Psikolojide popülaritesini asla kaybetmeyen konuların başında gelen kalıtım mı çevre mi sorusu kişilik konusunda da karşımıza çıkmaktadır. literatür incelendiğinde kişiliğin tek bir faktöre bağılı olmadığı, bir çok faktörden etkilenecek oluşumunu tamamladığı görülmektedir. Kişilik oluşurken genetik ve çevresel faktörler ortak etkiye sahiptir. Bireyin doğumundan itibaren genetik ve çevresel değişkenlerin etkileriyle kişilik oluşur. Kalıtım, aile yaşamı, sosyal hayatımız, kültürel beklentiler gibi çok çeşitli değişkenler bu oluşumda rol oynamaktadır (Aktaş, 2006, s. 6).

2.2.1.1. Genetik ve Biyolojik Faktörler

İkiz çalışmaları psikolojide birçok alanda olduğu gibi kişilik alanında da genetik geçişi saptayabilmek adına yapılmış ve sonuçları gözlenmiştir. Farklı ailelerde ve sosyal ortamlarda büyüyen tek yumurta ikizleri üzerine yapılan kişilik araştırmalarında kişilik özelliklerinin %50'ye yakın bir kısmının genetik aktarımla geçebileceği görülmektedir. Bunun yanında çevrenin etkisinin ise %25'lik bir değerde olacağı düşünülmektedir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 275). Kalıtımın kişiliğin oluşumu üzerinde büyük etkisi olduğu yapılan çalışmalar sonucunda oluşmuş ortak bir yargıdır. Tüm bunların anında kalıtımın kişilik üzerinde ne kadar etkili olduğu hala araştırılan bir konudur. Kalıtım kişiliği etkilerken kişiden kişiyeye değişen oranda etki ettiği ayrıca belirtilmesi gereken bir durumdur (Güleç, 2010, s. 7).

Yapılmış olan teorik açıklamalar incelendiğinde davranışsal özelliklerin birçoğunun temelinde genetik aktarımın yattığına ulaşılmaktadır. Bu da kişiliğin ve diğer psikolojik özelliklerin oluşumunda kalıtımın önemli olduğu görülmüştür (Eroğlu, Davranış Bilimleri, 2010, s. 208). Galton'un kullandığı aile tarihçesi metodu ile genlerden gelen özelliklerin kişisel yapılara nasıl yansıdığını araştırmış bu sayeden genetik geçişi ispat etmeye çalışmıştır. Konuyla ilgili Eysenck'in çalışmalarına da bakılırsa kalıttan gelen özellikler ile kişilik arasındaki ilişki daha net görülebilir. Buradan hareketle genetik faktörlerin kişiliğin oluşmasına önemli etkileri olduğu düşünülmektedir. Fakat bu genetik geçişin kişiden kişiyeye değişen

düzyeyde etki ettiği de su götürmez bir gerçektir. Yani genetik geçiş her insanda aynı ölçüde değişiklik yapmayacaktır (Yakut, 2006, s. 38).

2.2.1.2. Çevresel Faktörler

Kişiliğe etkisi olduğu düşünülen diğer bir unsur çevresel faktörlerdir. Bu bağlamda kişiliği etkileyen en önemli etmenlerden biri içinde yaşanılan toplumun sosyokültürel özellikleridir (Özyeşil, 2011, s. 100). İnsanların kişiliğini yorumlarken onların geçmişte ve şimdi yaşamış oldukları kültürel çevre, sosyal gruplar gibi değişkenler önemli veriler vermektedir (Uysal, 2010, s. 27). Çünkü içinde yaşanılan toplum, kültürel aktarım sayesinde kişiye neyi nasıl yapması gerektiğinden neyi nasıl öğreneceğine kadar bir çok yol gösterir. Bu sebepten kültür ve kişilik sürekli etkileşim halinde bulunan iki kavramdır (Erkoç, 2008, s. 27).

Her insan bir kültürden beslenerek gelişimini tamamlar. İnsanların dış dünyadan etkilendiği olaylar ve olgular da bu kültürel yargılara göre değerlendirilecektir. Kültürel değerler ile öğrenme arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Kişi öğrendiklerini büyüdüğu kültürün süzgecinden geçirerek özümser. Bu sebeple kişinin büyüdüğu kültürel yapı kişiliğini etkileyecektir. Aslında kişiliğin bazı noktaları kültürel yapının bir parçası olarak oluşur. Bazı davranışsal özelliklerse kültür ile birlikte değererek gelişim gösterir. Bir şeyleri yeme tarzımızdan giyinme şeklimize kadar olan değerişimler ve bunların kişiliğimiz üzerindeki etkilerini düşündüğümüzde kültür ile kişilik arasındaki ilişkiyi daha net görebiliriz (Tezcan, 1987, s. 16).

Kişiliğin oluşumu üzerine etkisi olan bir diğer çevresel faktör kişinin büyüdüğu ailedir. Bir kişi büyürken ailesinde bulunan her bireyden etkilenir. Onları rol model olarak davranışlarını şekillendirir. Bu davranışsal şekillenme de bireyin kişiliğini oluşturarak ailenin kişilik üzerindeki etkisini ortaya koyar. Bu minvalde insanların kişiliği oluşurken sadece anne babadan gelen genetik kodlarla değer bunun yanında ailesinde yaşayan diğer bireylerin davranışlarından, ailenin sosyoekonomik özelliklerinden ve sosyokültürel faktörlerden etkilenebilir (Özsoy ve Yıldız, 2013, s. 5).

Çevresel faktörlerin içerisinde yer alan diğer etmen ise kişinin içine doğup büyüdüğu coğrafya ve sosyal sınıftır (Aktaş, 2006, s. 8). İnsanların doğup büyüdükleri ve yaşamlarını geçirdikleri yerin coğrafi özellikleri, o yerin kültürel

altyapısı ve antropolojik yapısı gibi değişkenler kişilik oluşumunda etkilidir. Yaşanılan yerin iklimi kişilerin yaşam tarzına dolayısıyla da kişiliğine etki edebilir. Yine bireyler sosyal etkinliklerini, zevklerini, alışkanlıklarını içinde buldukları sosyoekonomik düzeye göre belirledikleri için bireyin yaşamındaki sosyoekonomik düzey de kişiliğinin oluşumunda etkili olacağı düşünülen bir kavramdır (Eroğlu, 2010, s. 214).

Yaşanılan coğrafi çevrede iklimin, tabiat olaylarının ve bölgenin fiziki şartlarının bireylerin kişilikleri üzerine belirgin etkileri olabilir. Örnek vermek gerekirse soğuk iklimde yaşayan insanların sıcak iklimdekilere göre daha sert ve donuk mizaçlı oldukları şeklinde bir düşünce vardır (Mete, 2006, s. 22).

Kitle iletişim araçları da kişiliğin oluşumu üzerinde etkisi olduğu düşünülen diğer bir kavramdır. Televizyon, radyo, kitap, gazete, dergiler, video kayıtları gibi iletişim araçları sayesinde bilgiler kısa sürede çok fazla kişiye ulaştırılmaktadır. Ayrıca bu teknolojik aletler insanların yaygın olarak kullandıkları bir eğlence aracıdır. Kişiliğin gelişmekte olduğu yaş döneminde çevredeki rol modellerin bireyin kişiliğinin oluşumuna olan etkileri göz ardı edilemez. Gelişim dönemimdeki bireyler gelecek planlamalarını yaparken ve ideallerini oluştururken çevresindeki yetişkinlerden etkilenir. Akran grupları, kardeşler, aile gibi üyelerin yanında kitle iletişim araçları ile karşımıza çıkan ve dünyamıza giren dizi karakterleri, çizgi film kahramanları gibi değişkenlerin kişilik oluşumunda önemli etkileri olduğu düşünülmektedir (Eroğlu, 2010, s. 215).

2.2.1.3. Kişiliği Şekillendiren İstek ve Arzular

Garrison insanların kişiliğine etkileri olan bir takım istekleri olduğunu belirtmiş ve bunları şu şekilde açıklamıştır (Bozgeyikli, 2001, s. 14):

ı) Sevgi İhtiyacı: Sevgi ihtiyacı erken yaşlarda kendini gösterir ve ergenlikle beraber ifade edilmeye başlanır.

ii) Ait Olma İsteği: Artan yaşla beraber birey ev ile olan yakın bağlarını kopardığından ve karşı cinse olan ilgisinden ötürü, birisine ait olma ihtiyacı içerisine girer. Bu ihtiyaç özellikle gençler için çok önemlidir.

iii) Bağımsızlık İhtiyacı: Bağımsızlık ihtiyacı hayatın erken dönemlerinde kendini gösterir ve özellikle ergenlikte önem kazanır. Çünkü bu evrede bireyler birçok değişken arasından seçim yapmak ve ona göre karar almak zorundadır.

iv) Başarılı Olma İhtiyacı: Bireylerin yaşları büyüdükçe ve olgunluğa yaklaştıkça bu ihtiyaç daha belirgin hale gelir.

v) Takdir Edilme İhtiyacı: Takdir edilme ihtiyacı insanlar için çok önemlidir. Çünkü insanlar yaptıkları her iş sonrasında takdir ve kabul edilme ihtiyacı içerisinde bir beklentiye girerler. Özellikle arkadaşlık ilişkilerinde tarafların birbirini takdir etmesi daha güçlü bağlar kurmalarına fayda sağlar.

vi) Kendi Gözünde Kendisinin Bir Değer Taşıdığını Anlama İhtiyacı: Kişi davranışlarının kendi değerlerine uygun olduğunu hissetmek ve bir değerinin olduğunu görmek ister. Yaş ilerleyip olgunlaşma gerçekleştikçe bu ihtiyaç kendini göstermeye başlar.

vii) Hayatı Tümü İçinde Kavrayan Bir Felsefe İhtiyacı: Yaş ilerleyip olgunlaşma gerçekleştikçe kendini gösteren bir ihtiyaçtır.

2.2.2 Kişilik Kuramları

2.2.2.1. Sigmund Freud - Psianalitik Kuram

a) Topografik Model

Psikanalitik kuramın kurucusu Sigmund Freud (1998) kişiliği; bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı olmak üzere üç temel yapıya ayırmıştır. Bu yapılardan bilinç, öğrendiğimiz, farkında olduğumuz, aklımızda olan düşüncelerimizden oluşur. Düşüncelerimiz yeni düşünce ve kalıplar öğrendikçe değişerek bilinç öncesi denemeye aktarılır. Bilinç öncesi düzeyde olan düşüncelerimizi istediğimiz zaman bilinç düzeyine getirebiliriz. Bu kolay ulaşılabilir bilgi deposu bilinç öncesini oluşturur. Düşüncelerimizin büyük bir kısmı ise biz farkına varamadan bilinçaltı denemeye aktarılır. Burada bulunan düşüncelere istediğimiz zaman kolaylıkla ulaşamayız. Bu öğelere ulaşmak için bazı özel yöntemler gereklidir. Freud'a göre, bu özel yöntemler dışında bilinçaltı öğeyi bilinç düzeyine getiremeyiz. Fakat günlük davranışlarımızın bir çoğunun belirleyicisi bilinçaltı öğelerdir (Corey, 2015, s. 69).

b) Yapısal Model

Sigmund Freud topografik modeline ek olarak bir de yapısal modeli tanımlamıştır. Bu modele göre kişilik; benlik (ego), alt-benlik (id) ve üst-benlik (süperego) olarak ayırmıştır.

İd (alt-benlik); kişiliğin ilkel kısmını oluşturmaktadır. Bilinçdışı malzemelerle çalışır ve kişiliğin en eski en temel noktası olarak bedensel süreçlerle ilişki içerisindedir. Biyolojik ihtiyaçları psikolojik gerilimlere dönüştürerek görev yapar (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 21).

Ego (benlik); İd'in dış dünyadan karşılamak istediği gereksinimlerini doyurabilmek adına ortaya çıkmıştır. Evsiz ve parası olmayan birini düşünecek olursak karnı acıktığında id açlık ihtiyacının giderilmesini isteyecektir. Ancak ego bu ihtiyacı ekonomik ve uygun bir yolla karşılamak için çalışacaktır. İd, ilk aşamadaki fantezi ve isteklerin gerçekleşmesi için çalışır, ego ise ikinci aşamadaki gerçekçi düşünce biçimini oluşturarak ihtiyacı karşılamaya odaklanır (Corey, 2015, s. 70). Egonun kullandığı, gerçekçi düşünce şekli, akıl yürütme, karar verme, problem çözme ve haz erteleme gibi yöntemlere ikincil süreçler denmektedir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 21). Kısacası ego idin isteklerini gerçekçi çerçevede karşılamaya çalışır.

Süperego (üst-benlik) kabul edilmiş değerlerden, ideallerden, ahlaki standartlardan oluşur. Freud'a göre süperego sonradan gelişim gösteren bir yapıdır. Çocuklar; ebeveynleri, öğretmenleri ve çevrelerindeki diğer kişilerle yaşadıkları etkileşimler ile süperego yapısını kazanırlar (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 22).

c) Psikoseksüel Gelişim Dönemleri

Sigmund Freud'a kişilik belirli aşamalardan geçerek şekillenen bir kavramdır. Freud bu aşamaları beşe ayırmıştır ve adına psikoseksüel gelişim aşamaları demiştir. Bu aşamaların her biri yeni bir sosyaleşme sorunuyla nitelenir. Bunlar; oral dönem (0-1,5 yaş), anal dönem (1,5-3 yaş), fallik dönem (3-6 yaş), latent (gizil) dönem (6-11 yaş) ve genital dönemdir (11 yaş ve sonrası) (Özdemir ve vd, 2012, s. 571). Bu dönemler aşağıda kısaca açıklanmıştır (Özdemir ve vd, 2012, s. 571; Mete, 2006 s. 26-27; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014 s. 30-35; Burger, 2006, s. 85).

Oral Dönem (0-1,5 yaş): Adından da anlaşılacağı üzere bu dönemde oral (ağız) bölge en önemli haz kaynağıdır. Birey ihtiyaçlarını karşılar ve etrafını algılayarak daha çok ağız bölgesine odaklanır. Emmek, yutkunmak, dişlerin çıkmasıyla beraber ısırma ve çiğneme gibi oral faaliyetler ile ağız bölgesindeki uyarımlar bebeklerin ilk tatmin duygularını öğrenmelerini sağlar. Buna oral tatmin

denir. Bu dönemdeki ihtiyaçların karşılanmaması ya da çok fazla karşılanması fiksasyon dediğimiz saplantılı davranışları beraberinde getirir. Bu saplantılar bireyin kişiliğinin oluşumunda büyük rol oynar. Örneğin Freud alkol, tütün ve madde bağımlısı bireylerin oral dönem saplantılarına sahip olduğunu düşünür.

Anal Dönem (1,5-3 yaş): Sigmund Freud 1,5-3 yaş arası dönemi anal dönem olarak adlandırmıştır. Ona göre bu dönemde çocuk hem dışkısını tutmaktan hem de yapmaktan haz alır. Çocuğa tuvalet eğitimi veren ebeveynleri bu hazlara müdahalede bulunduğundan çocuk ve ebeveynler arasında çatışma başlar. Anal dönemde bebek ayrışma, bireyselleşme ve otonomi kazanma gibi davranışları başarabilme çabasına girer. Yine bu dönemde çocuk cinsiyet farklarını ve toplumdaki cinsiyet rollerini öğrenmeye başlar. Anal dönemin başlangıcında ego, bitimine doğru ise süperego gelişmeye başlar. Bu dönemde meydana gelecek bir saplantının yetişkin hayatına büyük etkileri olduğu düşünülür. Obsesif-Kompulsif bozukluklar, homoseksüellik, düşünce bozuklukları, ruhsal bozukluklar ve paranoid semptomlar bu dönemdeki saplantıların yetişkin hayatına yansıyan sorunlarıdır.

Fallik Dönem (3-6 yaş): 3 ile 6 yaş arasını kapsayan fallik dönemde haz kaynağı genital bölgedir. Freud'a göre bu dönemde çocuklar cinsiyet farklarını tam anlamıyla kavradıkları için karşı cinsten olan ebeveynine yönelik bir cinsel arzu beslemeye başlarlar. Yani erkek çocuk babayı rakip olarak görüp anneye karşı cinsel arzular beslerken kız çocukta da anneye rakip görüp babaya cinsel arzular besleme görülür. Bu duruma psikanalitik kuram Odipus ve Elektra Kompleksi demiştir. Dönemin sonuna doğru odipal karmaşanın çözülmesi gerekir. Bu dönemin sonunda çocuklar aynı cinsteki ebeveynleriyle özdeşim kurar, erkekler erkeksi özellikler kazanırken kızlar kadınsı özellikler kazanmış olurlar.

Latent (Gizil) Dönem (6-12): 6 yaş ile beraber fallik dönem de sona erdiğinde çocuk artık ikinci çocukluk dönemine geçmiştir ve yaklaşık 12 yaşlarında ergenliğe girene kadar Freud'un latent (gizil) dönem dediği evrede yer alırlar. Cinsel olarak daha sakin olan bu dönemde çocuklar vücutlarıyla daha az ilgilenirler ve haz bölgesi somut bir bölge olmaktan çıkar. Bu dönemde çocuk daha çok çevresiyle ilgilenir. Problem çözme ve başa çıkma becerilerini kuvvetlendirir.

Genital Dönem (Ergenlik ve Sonrası): Ergenliğe girilmesi ile başlayan genital dönem gelişimin nihai hedefidir. Gelişimin tamamlanması ve gerçek

olgunlaşma bu dönemde gerçekleşir. Bu döneme girilmekle beraber üreme organları gelişir, hormonal sistem ikincil cinsiyet özelliklerini ortaya çıkaran hormonları salgılamaya başlar. Bu değişiklikler ergenin ilgisini tekrar genital bölgeye çeker cinsel faaliyetlerin artmasına zemin hazırlar. Latent dönemde bastırılmış olan cinsel dürtüler tekrar uyanmıştır ve kişi karşı cinsten uygun birini arar. Bu arayış Freud'un libido olarak adlandırdığı yaşam enerjisinin sevgi nesnesine aktarılması gerekliliğinden ileri gelir. Diğer evrelerde her hangi bir saplantı yaşanmamış ise ergen burada sağlıklı bir ilişki kuracağı kaşı cinsi bulabilir.

2.2.2.2. Carl G. Jung - Analitik Kuram

Temel olarak Freud ekolünden gelen ve Sigmund Freud'un varisi olarak gördüğü Carl Gustav Jung Freud'un çoğu konuyu cinsellik ile bağlantılı açıklamasından dolayı psikanalitik kuramdan ayrılmış ve kendi kuramını ortaya atmıştır. Kuramına Analitik Psikoloji adını veren Jung kişiliği açıklarken kişiliğin gelişiminde en etkili noktanın kolektif bilinç denen geçmişten bugüne ailemizden bize aktarılmış ırk ve soya çekim faktörleri, arketipler ve bilinçaltı kavramı olduğunu vurgular. Ona göre bilinçaltı, Freud'un tabirinden farklı olarak kişisel bilinçaltı ve kolektif (ırksal) bilinçaltı olarak ikiye ayrılır. Kişisel bilinçaltı, insanların kişisel dürtü, düşünce ve deneyimlerinin birikmesiyle meydana gelir. Kolektif bilinçaltı ise, ırkımızdan aktarılan içgüdüsel dürtüler, ilkel korkularımız, ırkımız geçmişte yaşadıkları yaşantılar ve inançlara bağlı duygu, düşünce ve deneyimlerin bizlere yansımalarıdır (Mete, 2006, s. 30; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 64-86; Burger, 2006, s. 156-160).

Jung bireylerin davranışlarının geçmişten etkilendiğini fakat geleceğe yönelik olarak yapıldığını savunur. Böylece kişi gelecekte nasıl olmak istiyorsa neyi amaçlıyorsa o şekilde hareket eder. Bu yüzden, kişiler kendi geleceklerini belirleyecek bir kişiliğe sahiptirler (Yakut, 2006, s. 47).

Jung Freud'un tanımladığı ego kavramını kabul eder. Ona göre ego kişiliğin bilinçli olan bölümüdür. Anılar, duygular, düşünceler ve deneyimlerden oluşur (Cüceloğlu, 2010, s. 415).

Kişisel bilinçaltı: Freud'un bilinç öncesi dediği kavrama denk gelir. Kişisel bilinçaltında olan düşüncelerimiz ulaşılmaz değildir. İstedığımız ego ile bağlantı kurup bilinç düzeyine çekilebilir (Cüceloğlu, 2010, s. 415).

Kollektif bilinçaltı: Kişinin gerçekte yaşamadığı, bilinçte yeri olmayan imgelerden oluşur. Bu imgeler, kişiye atalarından aktarılmış gizli imgelerdir. Kişiliğin en etkin sistemidir. Ortak bilinçaltı da denilen kollektif bilinçaltında, daha önceki atalarımızın yaşantıları, duyguları ve korkuları saklanır (Yurtsever, 2009, s. 35).

Arketipler: Jung kolektif bilinçaltındaki kalıtsal eğilimleri açıklarken arketip kavramını ortaya atmıştır. Nesiller boyu aktararak gelen bu eğilimler belli anılar ya da fikirler değil, olaylar ve olgulara belli tepkiler verme yatkınlığıdır. Geçmişte atalarımızın büyük olaylara verdiği büyük tepkiler yapılaşarak nesiller boyu aktarılmış ve arketipleri oluşturmuştur. Arketipler evrensel oldukları için her insan aynı temel arketiplere genetik olarak sahip olmaktadır. Örneğin her birey yaşadığı kültür ya da coğrafya fark etmeksizin anne arketipine sahip olacaktır. Ancak kişi arketipin sağladığı koruyuculuk, sıcaklık, anne şefkati gibi özellikler yanında kendi annesinden gördüğü yaşantılar ile de kişiliğini oluşturacaktır. Arketipler bilinçdışı oldukları için varlığı ispatlanamaz ve bir varsayım olarak kabul edilirler. Jung'a göre asla erişilemez bir yapı olan kollektif bilinçaltında lokalize olan arketiplerin doğrudan farkında olmamız imkansızdır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 74). Jung'un belirttiği temel arketipler aşağıda kısaca açıklanmıştır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 75; Yurtsever, 2009, s. 35-37; Burger, 2006, s. 157-158):

Persona; insanların toplum içinde sergilediği kimliğidir. Jung bu arketip için, eski çağlarda tiyatrocuların canlandırdıkları role girebilmeleri için taktıkları maskelerden esinlenerek persona ismini koymuştur. Herkes içinde bulunduğu toplumun koşullarına uygun şekilde davranır. topluma uygun davranma, toplumca kabul edilen kişilik özelliklerini kazanma gibi eğilimler persona arketipinden aktarılan olgulardır. Persona aynı zamanda başkalarına nasıl görünmek istediğimizi de belirler. İnsanların gerçekte olmadığı ama öyleymiş gibi görünme eğilimleridir. Bir insanın birden çok kullandığı personası olabilir. Ev ortamında aileyle kullanılan persona farklı olurken iş hayatında farklı sosyal ilişkilerinde farklı personalar kullanır.

Anima ve Animus arketipleri; her insanın içinde hem erkeksi hem de kadınsı eğilimler olduğu görüşünden ileri gelir. Anima erkeklerde görülen dişilik yönünü yansıtırken animus kadınlarda görülen erkeksi yönü yansıtır. Bu arketip de ırksal geçmişimizden gelen davranışsal ve duygusal eğilimlere dayanır. Anima ve animus

bireylerin karşı cinsi anlamalarını sağlar. Onlara nasıl davranacakları konusunda yardımcı olur.

Gölge; kişisel bilinçdışında yer alan diğer yönümüz gölge arketipi olarak adlandırılmaktadır. Gölge arketipi, içimizde engellediğimiz ve yapmak istemediğimiz her şeyi yapmak isteyen bir olgudur. Toplumsal normlara ve idealize ettiğimiz kişiliğimize uymayan tüm isteklerimiz, duygularımız ve düşüncelerimizdir. Utandığımız, sakladığımız ve kendimiz hakkında bilmek istemediğimiz her şey gölge arketipi oluşturur. Bireylerin toplumda var olabilmesi için gölge arketipini mümkün olduğunca bastırmalı ve gölgenin gücüne karşı gelecek bir persona arketipi geliştirmelidir. Gölge arketipi diğer bilinçdışı öğeler gibi diğer insanlara yansıtılarak çalışır. Yani kişi kendinde olan gölgeyi çevresindeki insanlara aktararak sanki onlarda bu özellik varmış gibi davranır. Bunu yaparken bilinçdışı süreçler aktif olduğundan kişi yaptığının farkında değildir.

Carl Gustav Jung'un en önem verdiği arketip ben arketipidir. Bilinçaltının tüm yönlerini dengeleyen bu arketip kişilik yapılarına birlik ve istikrar kazandırır. Bireyi tam anlamıyla temsil etmeye ve bütünlüğe ulaşmayı hedefler. Ben arketipi kendini gerçekleştirme kavramına yönelik ihtiyaçları karşılamaya çalışır (Schultz & Schultz, 2016, s. 646).

Jung kişinin gelişiminde amaçlara ve isteklere fazla önem verdiği için Sigmund Freud'dan ayrılır. Freud'a göre hayat, ölüm gelinceye kadar tekrarlanan içgüdüsel faaliyetlerdir. Jung, kişiliğin irksal yönüne önem vermesi nedeniyle de diğer psikanalitik kuramcılardan farklılık göstermektedir. Ona göre bireyin davranışları kişisel ve irksal geçmişin yanında, amaçları tarafından da şekillenir (Yurtsever, 2009, s. 36).

2.2.2.3. Alfred Adler - Bireysel Psikolojik Kuram

Alfred Adler'in oluşturduğu kuram daha çok sosyal psikolojik bir teoridir ve insanları, sosyal varlıklar olarak inceler. Kuramın temeli bireylerin eşit olmadığı görüşüne dayanır. Alfred Adler'e göre kişiliğin ve davranışın oluşumunda güçsüzlük, yetersizlik ve üstünlük duyguları etkilidir. Bu faktörlere bağlı yaşanan karmaşalar kişiliği ve davranışı şekillendirir (Corey, 2015 s. 106; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s, 43). Psikalanalitik yaklaşımın temellerini atan Sigmund Freud'a göre insan davranışları, doğuştan getirilen bazı içgüdülere göre şekil alır. Fakat Adler, insan

davranışlarını sosyal sebeplere bağlı olarak açıklamayı uygun bulmuştur. Zira insanlar doğuştan sosyal birer varlık olarak dünyaya gelirler. Alfred Adler Freud'un aksine hem bilince hem bilinçaltına önem verir. Ona göre bilinçaltı tam anlamıyla ruh yapısının eseridir. İç dünyanın en güçlü yapısını oluşturur. İnsan yaşamını şekillendiren faktörleri bilinçaltında aramak gerekir. Adler'in kişilik kavramındaki en önemli değişkenler; üstünlük çabası, kişilik gelişimine ebeveyn etkisi ve doğum sırasındır (Burger, 2006, s. 150).

Kişilik bireyin inançları, duyguları, düşünceleri, tavırları, karakteri ve görüşlerini bütünleştiren bir kavramdır. Bu kavramlar da kişiyi yaşam hedefine götüren bir yansıma vardır. Adler'in bireysel psikolojisi tüm insan davranışlarının bir amacı olduğunu savunur. Bireyler belirli yaşam hedefleri belirlerler ve davranışlarını bu hedefler doğrultusunda planlarlar (Corey, 2015, s. 110).

Üstünlük Çabası: Adler'e göre tüm insanlar hayata bir aşağılık duygusuyla gelirler. Daha güçsüz ve çaresiz durumdaki bir çocuğun hayatını devam ettirebilmesi için daha güçlü ve büyük yetişkinlere bağımlı olması gerekir (Burger, 2006, s. 152). Adler'in Sigmund Freud'dan farklılaştığı en önemli nokta üstünlük çabasıdır. Üstünlük duygusu kişilerin kazanmak istediği temel güçtür ve Adler bu duygunun cinsel dürtülerden daha kuvvetli olduğunu söyler. Bu duygu insanların kendisini çevresine üstün ya da aşağı olarak tanımlamasına yol açar. Aşağılık duygusunun temeli bireyin bekleğinde oluşur. Birey hayatının geri kalan kısmını bu duygudan kurtulma çabası içerisinde geçirir. İnsan çevresine baskın olmak ve üstünlük sağlamak için çaba harcar (Mete, 2006, s. 28).

Bireysel psikoloji kuramına göre yetişkin kişiliğinin oluşmasında ebeveynlerin etkisi büyüktür. Adler çocukların ileriki yıllarda kişilik sorunu yaşamasına neden olabilecek iki tür ebeveyn davranışı belirlemiştir. Birincisi çocuklarına aşırı özen gösteren ve aşırı koruyucu tutumdaki ebeveynlerin davranışlarıdır. Genelde bu ebeveynler çocuğunu şımartarak onun bağımsızlığı elinden alırlar. Bu da aşağılık duygularını arttırabilir ve çeşitli kişilik sorunlarına sebep olabilir. Ailesi tarafından şımartılmış bireyler kendi hayatlarını kurmakta ve kendi kararlarını vermekte zorlanırlar. Bu aileler çocuklarının en ufak hatalarına hemen müdahale ettiklerinden çocuklar kendi sorunlarını çözmekte ve bazı kararları almakta zorlanırlar. Bu sorunla baş edebilmek için anne babalar çocukların kendi tercihlerini yapmalarına izin vererek onları şımartmaktan kaçınmalıdır. Fakat bunu yaparken

aşırıya kaçmamak gerekir. Örneğin alt ıslatma, gece bağırmaları, nefes alma problemleri, kabızlık, kekemelik gibi kusurlar tıbbi nedenlerden kaynaklanmıyorsa şımartılmış ve bağımlı çocuklarda görülür. Bu tarz sıkıntılar çocuğun bağımsızlığa ve işbirliğine karşı yaptıkları protesto olabilir. Aslında çocuklar başkalarının yardımlarını istemektedirler. Anne babaların yaptıkları ikinci hata ise ihmaldir. Kritik dönemleri olan büyüme çağındaki çocuklar az ilgi görürlerse şüpheli ve soğuk davranabilirler. Yetişkin hayatlarında insani ilişkiler kurmakta zorlanırlar (Burger, 2006; Yurtsever, 2009, s. 38).

2.2.2.4. Hans Eysenck'in Kişilik Kuramı

Eysenck kişiliği hiyerarşik açıdan açıklamıştır. Teorinin temeli dört hiyerarşik alt birimden oluşur (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 272):

Birinci düzey kişiliğin oluşturan en alt düzeydir. Kişiye özgü olan ya da olmayan belli tepkiler veya düşüncelerden oluşur. Kalıtımsal özelliklere bağlı olarak belirli kişisel özelliklerin taşınması bu düzey ile ilgilidir.

İkinci düzey alışkanlık tepkilerinden oluşur. Benzer koşullar dahilinde otomatikman ortaya çıkan alışık olunan tepkilerdir. Bazı insanların aynı durumlara aynı tepkileri vermesi ve aynı davranışları sergilemesi buna örnek verilebilir.

Üçüncü düzey alışkanlık tepkilerinin birleşiminden doğan ayırıcı özelliklerdir. Benzer tepkiye karşı gösterilen eğilimler bu gruba girer. İnsanların bir çok alışılmış davranış içerisinde belli eğilimlerde davranması bu düzeye girer. Kişiliğin süreklilik, değişmezlik, bireysel dengesizlik, doğruluk, değişkenlik ve heyecanlılık özellikleri bu eğilimler ile ortaya çıkar.

Dördüncü düzeyde kişilik tipleri belirgin olarak ortaya çıkmaya başlar. Tip oluşumunda dört aşamanın da etkisi vardır.

Hans Eysenck, temel kişilik boyutlarının kalıtımsal ve biyolojik temelli olarak geliştiğini belirtmiştir. Kişiliğin gelişimindeki çevre etkisini de göz ardı ederek biyolojik temelli bir kuram ortaya atmıştır. Eysenck'e göre kişilik özelliklerinin oluşumu üç temel boyutta ele alınmalıdır. Bu üç boyut dışadönüklük - içedönüklük, nevrotiklik ve psikotiklik. Bu üç kişiliğin oluşumunda % 75 kalıtım, % 25 çevresel etkenler etkilidir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 275; Yakut, 2006, s. 51; Burger, 2006, s. 343).

Dışadönüklük, sosyalliği temsil eder. Bu boyuttan yüksek puanlar alan kişilerin insanlarla iletişimi güçlü, girişken özelliklere sahip ve çevresiyle birlikte zaman geçirmeyi seven kişiler oldukları görülmüştür. Dışadönüklük boyutunun temel özellikleri sıklıkla sosyal olma, hakkını savunma, aktif ve konuşkan olma olarak gözlemlenmiştir. İçedönük kişilerse düzenliliği ve kararlılığı olan işleri daha çok tercih ederler. Dışadönük bireyler çatışmalarda aktif roller alırken içedönük bireyler çatışmalarla karşılaştıklarında psikolojik yorgunluk, bitkinlik gibi eğilimler gösterirler. Dışadönükler duygularını ve düşüncelerini ifade etmeyi severler. Enerjik, iyimser, sempatik ve güven vericidir. Buna karşın içedönüklük bireyler yani dışadönüklük boyutundan düşük puan alanlar soğukkanlı, ağırbaşlı ve sessizlerdir. Utangaç ve güvensiz tavırlar gösterebilirler (Burger, 2006, s. 395-400; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014 s. 276; Yıldız, 2012, s. 78).

Hans Eysenck'in kişilik modelindeki diğer ana boyut nevroतिकlikdir. Nevrotiklik duygusal davranma eğilimini yansıtır. Nevrotiklik boyutundan yüksek puan alan kişiler kararsız ve duygusal olarak tanınırlar. Diğer insanlara göre daha çabuk heyecanlanır, öfkelenir veya depresif duygulara girerler. Nevrotikliği yüksek olan insanlara genel olarak üzüntülü, stresli, kötümser ve korku duyguları hakimdir. Bunun yanında düşük benlik saygısına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Nevrotikliği düşük olan insanlar ise duygusal olarak daha durgun, iyimser ve dingin insanlardır. Nevrotiklik puanı yüksek olan bireyler sinirli, alıngan ve kaygılıyken, düşük olan bireyler rahat, sakin ve ılımlıdır (Burger, 2006, 254-259; Yıldız, 2012, s. 78).

Eysenck'in çalışmalarının başında tanımadığı fakat daha sonraki çalışmalardan sonra modeline eklenen üçüncü boyutu süper ayırıcı özelliğe sahip psikotiklikdir. Psikotiklikten yüksek puan alan insanlar bencil, saldırgan ve anlayışsız olarak tanımlanırlar. Dışadönüklük veya nevroतिकlikle çok ilişkili olmadığından teoride ayrı bir boyut olarak gösterilmiştir. Bu boyuttan yüksek puan alan kişiler duygusal olarak acımasız, risk almayı seven ve tahrik edici insanlar olarak tanımlanırlar. Bu insanları sosyopatik olarak da adlandırırırlar. Yani sosyal normlara çok az duyarlıdırlar ve diğer insanlarla psikolojik olarak iyi ilişkiler kuramazlar. Buna karşın düşük puan alan insanlar aşırı duygusal olarak bilinirler. Yardımsever, güvenilir ve sosyal olarak var olan kurallara daha çok uyan insanlar olarak tanınırlar (Burger, 2006, s. 350).

2.2.2.5. Davranışçı Yaklaşım Göre Kişilik

Bu yaklaşım kişiliği davranışsal öğrenme modellerinden hareketle açıklar. Anormal davranışların oluşumunda öğrenmenin etkisi vurgulanır. Bu öğrenme gerçekleşirken içsel süreçlerden çok dışsal uyarıcılar rol alır. Burada devreye sosyal öğrenme girer. Sosyal öğrenmenin yapıldığı ortamda çocuklar ebeveynlerini ve yetişkinleri izleyerek davranışlarını şekillendirir. Öğrenmede baş aktör yetişkin bireylerdir. İstenen davranışların pekiştirilmesi, istenmeyen davranışların cezalandırılması ile öğrenme sağlanır (Schultz ve Schultz, 2016, s. 479; Corey, 2015, s. 253; Cüceloğlu, 2010, s. 159; Burger, 2006, s. 510).

Davranışçı yaklaşımda en dikkat çeken isimlerden biri olan Skinner'e göre edimsel koşullanma insan davranışının her yönüne uygulanabilir. Kişiliğin alt yapısının edimsel koşullanma yolu ile öğrenilenlerin davranışa dönüşmesiyle oluştuğunu vurgular. Örneğin; fobi durumları kişide klasik koşullanma kurallarına göre oluşur ve davranışa aktarılır. Bu korkular akıl ve mantık dışıdır. Genellikle bir nesneye ya da ortama bağlı olarak ortaya çıkar. Bu korkular zamanla bireyin kişiliğinde kalıcı izler bırakabilir. Skinner'e göre klasik koşullanmanın kırılması ile bu korkular ortadan kaldırılmalıdır. Davranışçı yaklaşıma göre kumar veya madde bağımlılıkları gibi kişilik yapısındaki bozukluklardan kaynaklanabilecek bozuklukların temelinde de pekiştirme süreçleri yatar. Örneğin; kumar davranışında değişken oranlı olarak sunulan pekiştireç kişinin davranışını kalıcı hale getirebilir. Veya madde bağımlılığında kişi pekiştirece sürekli ihtiyaç duyar ve bunu karşılamak için çeşitli davranışlarda bulunur (Schultz ve Schultz, 2016, s. 490-494; Corey, 2015, s. 253-256; Cüceloğlu, 2010, s. 144-155; Burger, 2006, s. 518-524).

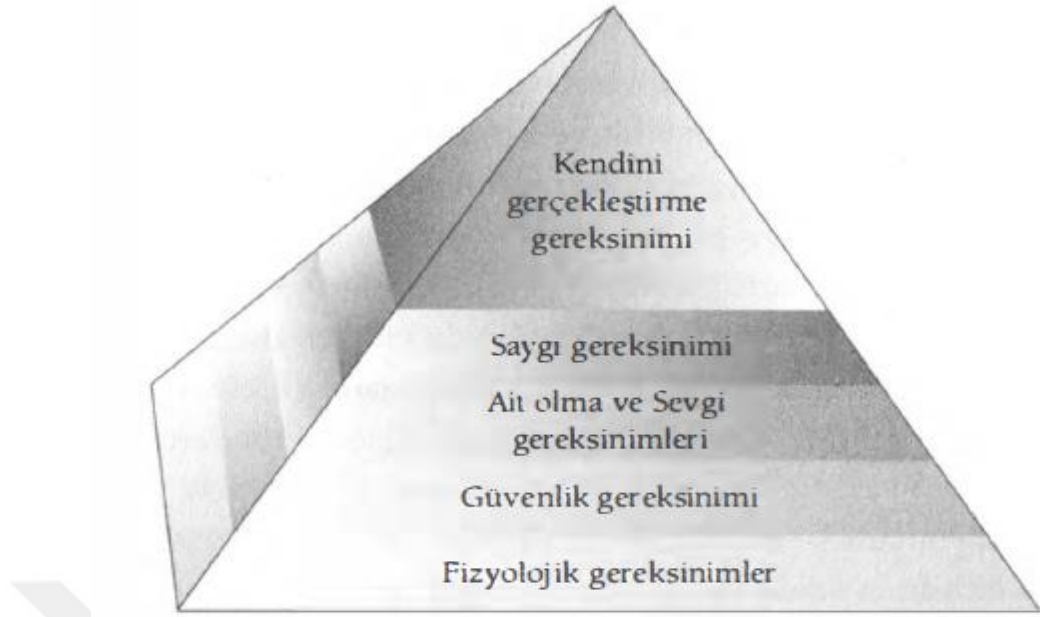
2.2.2.6. Hümanistik Yaklaşım Göre Kişilik

Hümanistik yaklaşım bireylerin özgür iradesine, potansiyeline ve kendine has olmasına vurgu yapar. Yaklaşımın en önemli iki temsilcisi Carl Rogers ve Abraham Maslow'dur. Carl Rogers'ın birey merkezli kuramı kendini gerçekleştirme kavramı üzerine odaklanmaktadır. Kendini gerçekleştirme yetisi olan insanların kişilik özelliklerinin daha istendik yönde olacağına vurgu yapılmaktadır. Rogers'a göre insanlarda potansiyellerini ve yeteneklerini tam anlamıyla ortaya koyabilecekleri, geliştirebilecekleri içsel bir güç vardır. Yaşanan ve tecrübe edilen her olay kişinin kendini geliştirmesi için bir fırsattır. Kurama göre insanlar yaşadıklarından ders alarak sürekli kendilerini geliştirmektedir. Fakat olumlu manada bir gelişimin

sağlanabilmesi için bireylerin yaşananlar karşısında dayanıklı olmaları ve problemlerin üzerine gitmeleri gerekir. Bunu yaparken kendi gücünün yanında diğer insanların da ilgi ve desteğini alabilen bireyler daha başarılı sonuçlar elde ederler (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s. 295-314; Burger, 2006, s. 418-434; Schultz ve Schultz, 2016, s. 668-681).

Benlik kişiliğin oluşumuna önemli etkileri olan kavramlardan biridir. Kişilerin benlik oluşumunda koşullu ve koşulsuz kabulün yeri çok önemlidir. Koşullu kabul insanların sadece çevresi tarafından onaylanan davranışlarda bulduklarında takdir ve kabul edilmesi anlamına gelir. Koşulsuz kabulde ise koşullunun aksine insanlar hatalı davranışlarda dahi bulunsa her zaman değerli olarak kabul edilir. Koşullu kabul görmüş çocuklar, kabul görmek için yalnızca çevreye uygun, yargılanmayacakları davranışlar edinirler ve kendini gerçekleştirme potansiyelleri kullanılamaz hale gelebilir. Bunun aksine koşulsuz kabul alarak yetişen çocuklar kendini gerçekleştirme potansiyellerini daha aktif şekilde kullanabilen insanlar olarak geleceğine yön verirler (Schultz ve Schultz, 2016, s. 680).

Abraham Maslow'a göre insanlar hiyerarşik olarak yapılandırılmış çok sayıda ihtiyacın karşılanması için motive olup davranışlarını gerçekleştirmektedirler. Bu bir pramid şeklinde oluşturulmuş ihtiyaçlardan ileri gelir. Kişi önceki ihtiyaçlarını karşılamadan bir sonraki basamağa çıkamaz. Var olunan basamaktaki ihtiyaç karşılanmalıdır (Burger, 2006, s. 435).

Şekil 1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi (Burger, 2006, s. 432).

2.2.2.7. Bilişsel Yaklaşım Göre Kişilik

Bilişsel yaklaşım bilişsel yapıların insan duygu ve davranışları üzerinde etkisi üzerinde çalışır. Bu yaklaşıma göre psikopatolojinin temelinde bilişsel yapıdaki bozukluklar yatar. İnsanların duygu ve davranışları dolayısıyla kişiliği dünyayı nasıl yapılandığına bağlıdır. Bireylerin yaptıkları çıkarımlar geçmiş tecrübelerine dayanır. Hatalı çıkarımlar sonucunda verilen yanlış tepkilere otomatik düşünceler denmektedir (Biçer, 2013, s. 42).

Bilişsel kuramın önemli temsilcilerinden biri olan Beck'e göre kişilik sosyotropik ve otonomik olarak ikiye ayrılır. Sosyotropik kişiliğe sahip olan kişilerin insan ilişkilerine öne veren sosyal kişiler olduklarına değinmiştir. Otonomik kişiliğe sahip olan kişilerin ise daha bireysel, kişisel başarıya önem veren ve çevresine kontrol etme yeteneği oldukları görülmüştür (Corey, 2015, s. 311-329; Cüceloğlu, 2010, s. 497; Burger, 2006, s. 614-616).

2.2.2.8. Varoluşçu Yaklaşım Göre Kişilik

Varoluşçu psikoloji kişiliğe bütüncül bir açıdan bakar. Varoluşçulara göre insan dünya ile birlikte var olur. İnsan içinde yaşadığı toplumla beraber bir bütündür. İnsanın toplumla bütünleşmiş bu yapısına Dasein denir. İnsanın Dasein'ı ne kadar

kuvvetli olursa kişiliği de o derece kuvvetli olur (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014, s.334).

İnsanlar yaşam sorumluluklarını üstlenebildikleri kadar özgürdürler. Bu sorumluluk duygusu ile baş edememek varoluş anksiyetesini açığa çıkarır. Kişi bu anksiyetesi ile baş edebildiği kadar özgürdür. İçinde yaşanılan dünya kişinin yazgısını belirler. Bu sebeple varoluşçu yaklaşım davranışın nedenlerinden ziyade şimdi ve burada yaşanılanlara odaklanır. İçinde bulunulan anda yaşananları anlamaya çalışır. Varoluşçulukta yer ve zaman kavramları çok önemlidir. Kavramlara asıl anlamlarında farklı olarak felsefi bir anlam yüklenir. Varoluşçu psikologlar insanı bir bütün olarak ele alır. İnsanı ruhsal ya da bedensel gibi ayrımlar ile incelemek varoluş bütünlüğünü bozar (Corey, 2015, s. 149-154).

2.2.2.9. Holland'ın Kişilik Tipleri Kuramı

Holland'ın kuramı mesleki danışmanlığa dayanır. Mesleklerin yapılabilmesi için gerekli olan duygu ve davranışlardan hareketle bir kişilik kuramı oluşturmuştur. Bu kurama göre insanlar kişilik özelliklerine göre 6 tipe ayrılabilir. Bu 6 tip; araştırmacı, sosyal, gerçekçi, girişimci, yaratıcı ve gelenekçi tiptir (Kuzgun, 2014, s. 71).

Sosyal tipe sahip olan bireyler çevresindeki insanlara faydalı olmaya, onları eğitmeye, bilgilendirmeye ve geliştirmeye önem verirler. Toplumsal ilgileri yüksek olan bu tipteki kişilerin psikolog, öğretmen, din görevlisi gibi meslekleri daha yoğun tercih ettikleri görülür. Holland'a göre bu tipte olan bireylerin belirgin özellikleri empati kabiliyeti yüksek, yardımsever, sosyal, arkadaş canlısı, grup çalışmalarına yatkın ve nazik olmalarıdır (Yeşilyaprak, 2013, s. 211).

Girişimci tipteki bireyler insanları etkileyebilme yeteneğine sahip kişileridir. Hedeflerine ulaşabilmek için iletişim becerilerini aktif bir şekilde kullanırlar. Konuşkanlık ve ikna edicilikleri yüksek kişilerdir. Enerjik, hırslı ve konuşkan bir yapıya sahiptirler. Pazarlamacılık ve hukuk gibi alanlarda daha başarılı oldukları savunulabilir (Biçer, 2013, s. 45).

Yaratıcı tipteki bireyler sistematik ve olağanlaşmış işleri yapmaktan sıkılırlar. Rutin işlerden kurtulmak için ellerinden geleni yaparlar Karşılaştıkları problemlerde kendilerine has çözüm yolları üretirler (Kuzgun, 2014, s. 71). Yaratıcı tipteki bireyler dengesiz bir duygulanım halindedirler. Duygularını uç noktalarda yaşarlar. Sezgileri

güçlü, bağımsız, hayal gücü zengin kişilerdir. Genellikle kurallara uymakta zorluk çekerler (Yeşilyaprak, 2013, s. 211).

Gelenekçi bireyler veriler ile ilgilenip onları depolamak ve dosyalamaktan hoşnut olurlar. Yazı yazma, kayıt tutma, dosyalama yapma gibi işler tam onlara göredir. En belirgin yetenekleri ayrıntıyı yakalama ve hesap yapmadır (Biçer, 2013, s. 45). Gerçekçi tipe sahip bireyler elleri ile yapılan işlerde daha başarılıdırlar. Genelde bu tarz işleri tercih ederler. Alet edevat kullanmaktan hoşlanırlar. Bu sebeple tarla ve bahçe işleri, hayvan bakımı gibi konularda iyilerdir. Sosyal ve zihinsel faaliyetleri olan işlerden hoşlanmazlar. Açık havada çalışmayı severler ve genel olarak mekaniğe yoğun bir ilgileri mevcuttur (Biçer, 2013, s. 45).

Araştırmacı tipteki insanlar merak duygusu gelişmiş, çok soru soran, çok cevap bekleyen, sık sık gözlem yapan kişilerdir. Soyut kavramlar üzerine çalışmayı severler. İçedönük bir yapısı olan araştırmacı tiplerin kendilerini tamamen soyut kavramlara verdikleri gözlenebilir. Entelektüel bilgi hazinesi geniş, göz önünde olmayı sevmeyen kişilerdir. Genelde biyolog, fizikçi, kimyager, araştırma analizcisi gibi meslekleri tercih ederler (Yeşilyaprak, 2013, s. 211).

2.2.2.10. Beş Faktör (Büyük Beşli) Kişilik Kuramı

Kişiliğin birçok tanımının olmasına rağmen nasıl oluştuğu ve geliştiği konusunda kesin bir tanımda uzlaşamamıştır. Bunun sebepleri arasında bireyin doğuştan getirdiği birçok özelliğinin yanında sonradan kazanılan özelliklerin insanlarda ne tip farklılıklar oluşturacağına öngörülebilmesi olabilir (Merdan, 2013, s. 142).

Goldberg 1981 yılında yaptığı çalışmasında sıfatlara dayalı kişisel özelliklere ilişkin beş güçlü faktörün olduğunu belirtmiştir. Kişilik ile ilgili araştırmalarını da bu beş güçlü faktör üzerinden yürütülebileceğini iddia etmiştir. Goldberg bu çalışmasıyla, geliştirilmiş olan beş faktör kişilik özelliklerinin insanların kişilik özelliklerini ölçebilmesi açısından güçlü özellikte olduğunu savunmuştur. Goldberg, bu çalışması ile literatürde “beş faktör” deyimini kullanan ilk araştırmacıdır (Tekin, 2012, s. 119).

Costa ve McCrae'nin 1985 yılındaki çalışmalarında faktör olarak isimlendirdikleri davranış şekillerinin büyük grupların çok yönlü ölçümünde kullanılabileceğini bulmuşlardır. Geliştirdikleri Beş Faktör Kişilik Kuramı'nın tüm

kişilik özelliklerini içerisinde barındıran ve bu özellikleri kapsamlı olarak tanımlayan bir kuram olduğunu iddia etmişleridir (Develioğlu ve Tekin, 2013, s. 18).

Kuramın temelini bireyleri birbirlerinden ayıran duygu, düşünce ve davranış örüntüleri oluşturmaktadır. İnsanların belli bir davranışsal ya da duygusal hareket karşısında göstereceği kişisel eğilimleri ifade eden özelliklerden oluşturmaktadır (Bitlisli ve vd, 2013, s. 462).

Büyük Beşli modeli ilgi görmeye başlayınca modele karşı çıkan araştırmacılar da olmuştur. Briggs (1989) ve John (1989) alt boyutların doğru oluşturulmadığını düşünmüş ve modeli eleştirmiştir. Bazı uzmanlar ise kişiliğin karmaşık yapısından dolayı beşten fazla alt boyutla açıklanması gerektiğini düşünmüştür (Sığırı ve Gürbüz, 2011, s. 32). Burger (2006)'ya göre Beş Faktörlü Kişilik modeli tanımından ve modelin dayandırıldığı kuramsal temelin olmayışından dolayı eleştirilmiştir.

Tüm bunlara rağmen günümüzde araştırma yapan pek çok uzman, bahsedilen beş özelliğin kişiliğin temelini oluşturabileceği konusunda hemfikirdir (Morsünbül, 2014, s. 317). Digman (1990) ve Goldberg (1993) gibi birçok araştırmacı büyük beşli olarak adlandırılan Beş Faktörlü Kişilik Modelinin geçerliliğini yaptıkları çalışmalar ile kanıtlamışlardır (Tomrukçu, 2008, s. 16). Kaynaklar arasında farklı farklı isimlerle karşımıza çıkan beş alt boyut nevroitiklik, dışadönklük, gelişime açıklık, uyumluluk ve sorumluluktur (Burger, 2006, s. 251).

a) Nevrotiklik

Kimi kaynaklarda karşımıza duygusal denge başlığı ile de çıkabilecek olan nevroitiklik; kabaca kişinin strese karşı dayanıklılığı veya ona karşı koyabilme yeteneği ile ilgili bir kavramdır. Nevrotiklik puanı düşük olan kişiler daha sakin, kendine güveni yerinde, sabır ve sebat yetenekleri gelişmiş, strese karşı toleransı yüksek kişilerken nevroitikliği yüksek olanlar sinirli, kaygılı, kötümser ve güvensiz kişiler olma eğilimi gösterirler (Robbins ve Judge, 2012, s. 110)

Nevrotikliği yüksek olan bireyler duygusal sıkıntılar yaşayan ve ambivalens duygulanım halinde olan kişilerdir. Bu kişiler; kaygı, depresyon ve asabiyet gibi olumsuz duyguları daha fazla yaşamaktadırlar. Çevreyi olumsuz olarak değerlendirme eğilimindedirler (Burger, 2006, s. 253).

Genel olarak olumsuz duygulara meyilli, uyumsuz, sabırsız ve stres seviyesi yüksek kişilerin nevroitiklik seviyesi yüksektir. Bu tarz duygulara yatkınlığı olmayan uyumlu bireylerde ise nevroitiklik seviyesi düşüktür (Sır, 2016, s. 14).

Birçok araştırmacıya göre nevroitikliğin temelinde anksiyete, depresyon, asabiyet ve stres gibi duygular yatar (Demirci, 2003). Bu alt boyuttan düşük alan bireylerin ise, olumsuz duygu ve durumlar ile mücadele becerileri gelişmiştir. Daha sakin, eleştiriye açık ve rahattırlar (Morsünbül, 2014, s. 317).

b) Dışadönüklük

Dışadönüklük kişilerin girişken, sosyal, samimi, cesur, konuşkan, dürüst, iddialı, neşeli, enerjik ve eğlenmeyi seven kişiler olduğu göze çarpmaktadır. Bu alt puandan yüksek almış kişilerin çevresiyle iletişim kurarken zorlanmadıkları söylenebilir (Merdan, 2013, s. 142; Burger, 2006, s. 254).

Dışadönük insanlar, sosyal faaliyetlere katılmayı seven, yeni gruplarla etkileşime girmekten hoşlanan, çok sayıda arkadaşına sahip, yalnız kalmayı ve bireysel faaliyetlerden hoşlanmayan kişilerdir. Tehlikeli durumlara atılmaktan çekinmezler. Adrenalin onlar için olmazsa olmazdır. Duygularını kontrol etmekte zaman zaman problem yaşayabilirler. Çabuk öfkelenip ani kararlar verebilirler (Burger, 2006, s. 254).

Dışadönükler yüksek enerjileri ile daha fazla iş üretebilirler. Dolayısıyla Üretken kişiler olarak bilinirler. Çünkü daha az yorulurlar ve genellikle olayların pozitif yönlerini görürler. Stres düzeyleri de bu sebepten düşüktür (Demirci, 2003). Dışadönük kişiliğe sahip bireyler çevresindeki kişilere ve farklı kültürlere karşı daha iyimserdirler. Kültürel adaptasyonları daha başarılıdır (Tekin, 2012, s. 119). Dışadönük bireyleri en çok motive eden şey üstün olma ve kazanma isteği olduğu görülmüştür. Bu kişiler kolay iletişim kurabildikleri için verilerin toplanması ve işlenmesi konusunda öncüdürler. Liderlik özellikleri gelişmiştir (Camgöz, 2009).

Bunların aksine içedönük bir kişiliğe sahip olan bireyler ya da dışadönüklük boyutunda düşük puan alan bireyler daha ciddi, içsel dünyalarında yaşamayı seven ve iç gözlem yaparak olayları değerlendiren kişilerdir. Bu kişiler gelecek için plan yapmayı seven, konuşmadan önce uzun uzun düşünen, heyecanına yenik düşmeyip ani hareketlerden kaçınan kişilerdir. Düzenli ve tertipli kişilerdir. Günlük hayatta

karşılaşılabilecek rutin problemleri gereğinden fazla ciddiye alıp kafa yorabilirler. Duygularını kontrol etmekte çok iyilerdir (Tatlıoğlu, 2014, s. 946).

İçedönük bireyler daha çok kendi başına kalmaktan hoşlanırlar. Yoğun olarak yaşadıkları duygulara mahcubiyet, çekingenlik, içekapanıklık, yabancılara karşı mesafeli davranma örnek verilebilir (Tekin, 2012, s. 120). Bu kişilik özelliğini gösteren kişiler, gelecek için plan yapmayı seven, konuşmadan ve harekete geçmeden önce düşünmeyi yeğleyen ve düzenli yaşayan kişilerdir (Çiğdemoğlu, 2006).

Toplumda kabul edilenin aksine içedönüklükler asosyal ve enerjisi olmayan bireyler değildir. İçedönüklüğü bu şekilde açıklamak yanlıştır. Bu kişilik özelliğine sahip bireyler ağırbaşı ve çekingen kişilerdir (Burger, 2006, s. 254).

c) Uyumluluk

Uyumluluk alt boyutu yüksek olan bireyler; saygı, samimiyet, sempatiklik, anlayışlılık, alçakgönüllülük, yardımseverlik, sıcakkanlılık, işbirliğine açıklık gibi özellikleri ağır basan kişilerdir (Morsünbül, 2014, s. 317). Graziano ve arkadaşlarının 1996 yılında yaptığı çalışmanın verilerine göre uyumluluk kişilik boyutu yüksek olan kişilerin diğerlerine oranla arkadaşlık ilişkilerinde daha başarılı oldukları görülmüştür (Tekin, 2012, s. 124).

Uyumluluk özellikleri gelişmiş olan insanlar itiraz etmek yerine dinlemeyi, eleştirmek yerine destek olmayı yeğlerler. Uyumluluğu fazla olan kişiler daha sosyaldir, çevreleriyle yaşadıkları problemler daha azdır ve rekabet duygusu yerine birliktelik duygusunu beslerler (Burger, 2006, s. 254). Uyumluluk puanı yüksek olan kişilerin çevresel şartlara ve ortama uygun hareket ettikleri, olumsuzluklar karşısında sakin ve yapıcı davrandıkları görülmüştür (Merdan, 2013, s. 143).

d) Sorumluluk

Beş Faktörlü Kişilik Kuramlarının bir diğer alt boyutu olan sorumluluk boyutu; öz kontrol, başarı ve düzen gibi özellikleri içinde barındırmaktadır (Morsünbül, 2014, s. 317). Bu boyut sabır gösterebilme, hazzı erteleyebilme, detaylara dikkatini verebilme ve güvenilir biçimde hareket etmeyi kapsar. Sorumluluk alt boyutu yüksek olan kişiler çabuk sıkılmazlar, hedeflerine uygun bir planlama dahilinde sabrederek sıkı çalışır ve başarıya ulaşırlar (Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002, s. 23).

Etkili organizasyon becerisine sahip oldukları gözlemlenen bu kişiler, zaman kullanımında iyilerdir. Bağımsız çalışmayı severler fakat ekip çalışmasına da yatkındırlar ve aldıkları görevi layığı il yerine getirirler (Tekin, 2012, s. 125).

Çeşitli araştırma bulguları sorumluluk alt boyutunun günlük yaşam olayları ve iş hayatında çok önemli olduğunu ortaya koymuştur (Demirci, 2003).

Sorumluluk alt boyutu düzeyi düşük olan kişilerin dikkatleri kolaylıkla dağılabilmekte ve düzensiz yaşamlarıyla dikkat çekmektedirler. Bu bireylerin en dikkat çekici özellikleri gevşek ve gayretsiz olmaları, sorumluluk duygularının gelişmemiş olması, dalgın ve dikkatsiz tutumlarıdır (Somer, 1998, s. 29).

e) Gelişime Açıklık

Gelişime açıklık alt boyutu yüksek olan kişiler, merak, yeni düşüncelere açıklık ve yaratıcılık gibi özelliklere sahiptir (Morsünbül, 2014, s. 317). Bu kişiler, bağımsız, geleneksellikten uzak, kültürlü, orijinal fikirli ve cesur olarak tanımlanırlar (Somer, Korkmaz, Tatar, 2002, S. 24; Burger, 2006, s. 254). Kurallar konusunda daha esnek davranan gelişime açık bireyler yeni şeyler denemeyi severler. Kendilerini bağımsız ve özgür kişiler olarak tanımlarlar. Hayal güçleri ve üretkenlikleri yüksek kişilerdir (Tekin, 2012, s. 126).

Gelişime açıklık, yaratıcılığı yüksek insanları sıradan insanlardan ayırmaktadır. Entelektüel yapıları gelişmiş ve meraklı olan bu bireyler, tutucu ve sıradan bireylere göre ilginç ve enteresan uygulamalara daha yatkındırlar. Araştırmalara bakıldığında bilim adamlarının ve sanatçıların gelişime açıklık boyutundan yüksek puanlar aldıkları görülmüştür (Açıkel, 2013, s. 26; Camgöz, 2009; Burger, 2006, s. 254).

Gelişime açıklık puanı düşük olan kişiler ise kurallara kökten bağlıdırlar. Hayal güçleri gelişmemiştir ve rutin davranışlar çerçevesinde hayatlarını idame ettirirler (Dede, 2009, s. 61). Yenilikler yerine alışkanlıklardan hoşlanan bu kişiler, maceradan uzak, ve çekingen yapılarıyla hareket eden kişiler haline gelmektedirler (Tekin, 2012, s. 126).

3. BÖLÜM: Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışları ile kişilik özellikleri arasında ilişkiyi betimsel olarak göstermek üzere nicel araştırma yöntemlerinden ilişki tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinin alt türü olan tahmin modeli de kullanılarak bir arada çalışma yürütülmüştür. İlişkisel tarama modeli kişilerin, grupların ya da fiziksel ortamların belli başlı özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaç edinen çalışmalardır (Büyüköztürk ve vd, 2018, s. 15). Tahmin modelinde herhangi bir değişkenin henüz bilinmeyen değerleri, o değişkeni tanımlayabilecek diğer değişkenlerin yardımıyla tahmin edilmeye ya da yordana çalışılır. Burada bağımsız değişken yordayan, bağımlı değişken ise yordanan olarak adlandırılır. Tahmin modellerinde korelasyonel hesaplama yöntemleri kullanılabileceği gibi basit regresyon ve çoklu regresyon yöntemleri de kullanılabilir (Metin, 2014, s. 103). İlişkisel tarama modeli değişkenler arasındaki farklılaşmaları, değişimleri, ilişkileri ve bunların derecesini ortaya koyan bir araştırma modelidir. Bu farklılaşmalar ve ilişkiler t testi, varyans analizi, regresyon ve korelasyonel yöntemler ile belirlenebilir.

3.2. Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında İstanbul ilinde bulunan vakıf ve devlet üniversitelerinde okuyan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır.

Evrenin tümüne ulaşmak mümkün olmadığından evreni temsil eden bir örneklem seçilmiştir. Örneklem seçimi uygun örnekleme yöntemi ile yapılmıştır. Kolay ulaşılan kişileri seçerek örneklem oluşturmaya uygun örnekleme yöntemi denir. Bu örnekleme de uygulayıcı tarafından belli zamanlarda denk gelinen ve yakalanan kişiye uygulama yapılmasıyla veri toplanır (Balcı, 2013, s. 103). Ölçekler çeşitli fakültelerde okuyan 468 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeklerde istenilen verileri doldurmayan öğrenciler değerlendirmeye alınmamıştır. Değerlendirmeye alınmayan 15 katılımcı vardır.

175 erkek 278 kadın öğrenci olmak üzere çeşitli üniversitelerde ve fakültelerde okuyan 453 kişi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Öğrenciler gönüllülük esasına göre katılmak isteyenler tarafından seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Bu formda yaş, öğrenim görülen sınıf düzeyi, öğrenim görülen bölüm, öğrenim görülen üniversitenin türü (vakıf-devlet), cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, kardeş sayısı, ebeveynler birlikte mi yaşıyor, ailenin gelir durumu, büyüdüğünüz yer, başarı ortalaması, ailenin yetiştirme tarzı (demokratik-otoriter-aşırı koruyucu-ilgisiz), süreklilik gösteren ilaç kullanımı, daha önce psikolojik yardım hizmeti alındı mı ilgili sorular bulunmaktadır. Form araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği

Benet-Martinez ve John tarafından 1998 yılında geliştirilen Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği beşli likert tipinde bir ölçek olup 44 maddeden oluşmaktadır. Araştırmacıların kişilik tipleri hakkında hızlı değerlendirmeleri açısından kısa hazırlanan ölçek nörotiklik, dışadönüklük, gelişime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk olmak üzere beş alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin nörotiklik ve dışadönüklük alt boyutları 8'er madde, öz disiplin ve uyumluluk alt boyutları 9'ar madde, gelişime açıklık alt boyutu ise 10 madde ile ölçülmüştür. Ölçeğin Nevrotiklik faktörü 4, 9*, 14, 19, 24*, 29, 34* ve 39'uncu maddelerle ölçülmekte olup 9, 24 ve 34'üncü maddeler ters kodlanmıştır. Dışadönüklük faktörü 1, 6*, 11, 16, 21*, 26, 31* ve 36'ncı maddelerle ölçülmekte olup 6, 21 ve 31'inci maddeler ters kodlanmıştır. Gelişime Açıklık faktörü 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35*, 40, 41* ve 44'üncü maddelerle ölçülmekte olup 35 ve 41'inci maddeler ters kodlanmıştır. Uyumluluk faktörü 2*, 7, 12*, 17, 22, 27*, 32, 37* ve 42'nci maddelerle ölçülmekte olup 2, 12, 27 ve 37'nci maddeler ters kodlanmıştır. Sorumluluk faktörü 3, 8*, 13, 18*, 23*, 28, 33, 38 43*'üncü maddelerle ölçülmekte olup 8, 18 ve 23 ve 43'üncü maddeler ters kodlanmıştır (Polat, 2009, s. 161). Ölçeğin Türk toplumuna uyarlanması Schmitt ve arkadaşlarının 2007 yılında 56 ülkede yürüttüğü çalışma kapsamında Sümer ve Sümer (2005) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları nörotiklik için .79, dışadönüklük için .77, gelişime açıklık için .76, uyumluluk için .70 ve öz disiplin için .78 olarak hesaplanmıştır (Schmitt ve vd, 2007). Ölçeğin kullanıldığı ülkemizde yapılan çeşitli çalışmalarda ise bu katsayılar .60 ile .73 (Basım, Çetin ve Tabak, 2009), .67 ile .83 (Ülke, 2006), .77 ile .81 (Ulu ve Tezer,

2010) ve .64 ile .77 (Sümer, Lajunen ve Özkan, 2005) arasında değişen değerlerde bulunmuştur.

3.3.3. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği

Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği Matsushita ve arkadaşları tarafından 2010 yılında geliştirilmiştir. Öğrencilerin Presenteeism davranışlarını ölçebilmek amacıyla hazırlanan ölçek 10 madde ve 2 alt boyuttan oluşan beşli likert tipinde bir ölçektir. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği alt boyutlara göre puanlanabildiği gibi bir toplam puan da elde edilebilir. Ölçeğin İş Tamamlama faktörü 1, 3, 4, 7 ve 9. maddelerden oluşmakta ve tamamı ters kodlanmaktadır. Ölçeğin Eğlenceden Kaçma faktörü ise 2, 5, 8 ve 10. maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Sarıçam ve arkadaşları tarafından 2013 yılında yapılmıştır. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .88, Eğlenceden Kaçma alt boyutu için .73, iş tamamlama alt boyutu için .87 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma için ölçekler örneklemdaki öğrenci sayısı kadar çoğaltılmıştır. Araştırmadaki örnekleme oluşturan öğrencilere gönüllülük esasına dayalı olarak ölçekler verilmiştir. Sorulara samimi ve doğru cevap verilmesi rica edilmiştir. Alınan bilgilerin sadece araştırma için kullanılacağı ve kimseyle paylaşılmayacağı belirtilmiştir.

Ölçekler 468 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulanan ölçeklerde eksik dolduran öğrenciler değerlendirilmeye alınmamıştır. Değerlendirmeye alınmayan katılımcı sayısı 15 kişidir.

Ölçekleri doldururken zaman sınırlaması yapılmamıştır ve katılımcılar istedikleri kadar sürede ölçekleri doldurmuşlardır. Ölçekler katılımcılara bizzat araştırmacı tarafından dağıtılmıştır.

Araştırma verileri Şubat 2018 - Nisan 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Katılımcılara Demografik Form, Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Uygulanan ölçeklerin ortalamalarının dağılımlarının normalliği incelendiğinde, ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve bu değerlerin

-1,5 ile +1,5 aralığında normal dağıldığı görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2013). Normal dağılım gösterdiği anlaşılan veriler için parametrik yöntemler ile analizler yapılmıştır. Bu kapsamda değişken sayısı iki olan analizler için bağımsız grup t test; ikiden fazla olan bağımsız değişkenlerle bağımlı değişkenler arasındaki farkın anlamlılığı için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında ortalamaların anlamlı şekilde farklılaştığı durumlarda, hangi post-hoc testinin seçileceğine karar vermek amacıyla öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu durumlarda post-hoc testi olarak Tukey testi seçilmiş; varyansların homojen olmadığı durumlarda ise post-hoc testi olarak Tamhane's T2 testleri seçilmiştir.

Bahsi geçen analizlerin haricinde iki ölçekten alınan toplam puanların ve alt boyutlardan alınan puanların ilişkisini test etmek için pearson korelasyon analizi yapılmış; değişkenler arasındaki yordayıcı ilişkiyi test etmek için de basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Bulguların istatistiksel analizinde anlamlılık düzeyi %95 anlamlılık düzeyinde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

4. BÖLÜM: Bulgular

Bu bölümde yapılan saha araştırmasının sonuçlarına göre elde edilen bulgulara yer verilecektir. İlk olarak çalışmaya katılan katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin bilgilere değinilecek ve bunlar analiz edilecek, daha sonra ise araştırmanın hipotezlerine yönelik analiz işlemleri üzerinde durulacaktır.

4.1. Demografik Bulgular

Çalışmaya katılım sağlayan üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda irdelenmiştir.

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin Demografik Bilgileri Frekans Ve Yüzdeler Değerleri

	Gruplar	f	%
Yaş	17-20	139	30,7
	20-25	260	57,4
	25-30	29	6,4
	30 ve Üstü	25	5,5
Sınıf	1. Sınıf	98	21,6
	2. Sınıf	48	10,6
	3. Sınıf	158	34,9
	4. Sınıf	101	22,3
	Yüksek Lisans	48	10,6
Okunan Okul	Devlet	43	9,5
	Vakıf	410	90,5
Cinsiyet	Kadın	278	61,4
	Erkek	175	38,6

	Gruplar	f	%
Anne Eğitim	Okur-Yazar	22	4,9
	Okur-Yazar Değil	16	3,5
	İlkokul	146	32,2
	Ortaokul	80	17,7
	Lise	123	27,2
	Yüksek Okul	11	2,4
	Üniversite	45	9,9
	Yüksek Lisans	7	1,5
	Doktora	2	0,4
	Diğer	1	0,2
Baba Eğitim	Okur-Yazar	12	2,6
	Okur-Yazar Değil	3	0,7
	İlkokul	94	20,8
	Ortaokul	87	19,2
	Lise	128	28,3
	Yüksek Okul	15	3,3
	Üniversite	87	19,2
	Yüksek Lisans	13	2,9
	Doktora	10	2,2
	Diğer	4	0,9
Kardeş Sayısı	1-2 kardeş	186	41,1
	3-4 kardeş	204	45,0
	5-6 kardeş	44	9,7
	7 ve üzeri	19	4,2

	Gruplar	f	%
Ebeveyn Hayatta mı	Her ikisi de hayatta	428	94,5
	Baba hayatta annem vefat	8	1,8
	Annem hayatta babam vefat	14	3,1
	Her ikisinde vefat	3	0,7
Ebeveyn Birlikte mi	Birlikte yaşıyorlar	439	96,9
	İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar	4	0,9
	Boşandılar	10	2,2
	Birlikte yaşıyorlar	439	96,9
Gelir	1300'den az	5	1,1
	1301-3000	101	22,3
	3001-5000	148	32,7
	5001-7000	91	20,1
	7001-10000	57	12,6
	10001 ve üstü	51	11,3
Büyünen Yer	köy	19	4,2
	kasaba	18	4,0
	şehir	160	35,3
	büyükşehir	250	55,2
	yurtdışı	4	0,9
	diğer	2	0,4
Başarı Ortalaması	0,00-2,00 arası	19	4,2
	2,01-3,00 arası	231	51,0
	3,01-4,00 arası	203	44,8
Yetiştirilme Tarzı	aşırı koruyucu	109	24,1
	otoriter	107	23,6
	demokratik	217	47,9
	ilgisiz	20	4,4

	Gruplar	f	%
İlaç Kullanımı	yok	396	87,4
	var	57	12,6
Psikolojik Yardım	yok	365	80,6
	var	88	19,4

Tablo 1'de görüldüğü üzere çalışmaya katılım sağlayan öğrencilerin; 139'u (%30,7) 17-20 yaş arasında, 260'ı (%57,4) 20-25 yaş arasında, 29'u (%6,4) 25-30 yaş arasında ve 25'i (%5,5) 30 ve üstü yaş aralığında öğrencilerden oluşmaktadır. Buradan hareketle grubun yaş ortalaması 22,56 olarak bulunmuştur.

Katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında 98'i (%21,6) 1. sınıf, 48'i (%10,6) 2. sınıf, 158'i (%34,9) 3. sınıf, 101'i (%22,3) 4.sınıf ve 48'i (%10,6) yüksek lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. 43 katılımcı (%9,5) devlet üniversitesi öğrencisiyken 410 katılımcı (%90,5) vakıf üniversitesinde eğitim görmektedir.

Katılımcıların 278'i (%61,4) kadın öğrencilerden, 175'i (%38,6) de erkek öğrencilerden oluşturmaktadır.

Katılımcıların anne eğitim durumlarına bakıldığında 16'sı (%3,5) okur-yazar değil, 22' si (%4,9) sadece okur-yazar, 146'sı (%32,2) ilkokul mezunu, 80'i (%17,7) ortaokul mezunu, 123'ü (%27,2) lise mezunu, 11'i (%2,4) yüksek okul mezunu, 45'i (%9,9) üniversite mezunu, 7'si (%1,5) yüksek lisans mezunu, 2'si (%0,4) doktora mezunu ve 1'i (%0,2) diğer seçeneğini işaretlemiştir. Baba eğitim durumlarına bakıldığında ise 3'ü (%0,7) okur-yazar değil, 12'si (%2,6) sadece okur-yazar, 94'ü (%20,8) ilkokul mezunu, 87'si (%17,9) ortaokul mezunu, 128'i (%28,3) lise mezunu, 151'i (%3,3) yüksek okul mezunu, 87'si (%19,2) üniversite mezunu, 13'ü (%2,9) yüksek lisans mezunu, 10'u (%2,2) doktora mezunu ve 4'ü (%0,9) diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların kardeş sayıları incelendiğinde 186 kişinin (%41,1) 1-2 kardeş, 204 kişinin (%45) 3-4 kardeş, 44 kişinin (%9,7) 5-6 kardeş ve 19 kişinin (%4,2) 5 ve üzeri kardeşe sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların ebeveynlerinin birlikte yaşama durumları incelendiğinde 439 kişinin (%96,9) birlikte yaşıyor dediği, 4 kişinin (%0,9) iş nedeniyle farklı şehirlerde

yaşıyorlar dediği ve 10 kişinin (%2,2) boşandılar dediği görülmektedir. Ebeveynlerinin hayatta olma durumlarına bakıldığında ise 428 kişinin (%94,5) her ikisi de hayatta dediği, 8 kişinin (%1,8) babam hayatta annem vefat etti dediği, 14 kişinin (%3,1) annem hayatta babam vefat etti dediği ve 3 kişinin (%0,7) her ikisi de vefat etti dediği görülmektedir.

Katılımcıların aile gelir durumları incelendiğinde 5'inin (%1,1) 1300'den az, 101'inin (%22,3) 1301-3000 arasında, 148'inin (%32,7) 3001-5000 arasında, 91'inin (%20,1) 5001-7000 arasında, 57'sinin (%12,6) 7001-10000 arasında ve 51'inin (%11,3) 10000 ve üzeri gelir durumuna sahip oldukları görülmektedir.

Katılımcıların büyüdüğü yere bakacak olursak 19'u (%4,2) köyde, 18'i (%4,0) kasabada, 160'ı (%35,3) şehirde, 250'si (%55,2) büyükşehirde, 4'ü (%0,9) yurt dışında büyümüştür, 2 (%0,4) katılımcı ise diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Ebeveyn tutumlarında bakıldığında ise 109 kişinin (%24,1) aşırı koruyucu, 107 kişinin (%23,6) otoriter, 2017 kişinin (%47,9) demokratik ve 20 kişinin (%4,4) ilgisiz seçeneğini seçtiği görülmüştür.

Katılımcıların başarı ortalamalarına göre dağılımlarına bakacak olursak 19'u (%4,2) 0,00-2,00 başarı ortalaması düzeyinde, 231'i (%51,0) 2,01-3,00 başarı ortalaması düzeyinde ve 203'ü (%44,8) başarı ortalaması düzeyinde olan öğrencilerden oluşmaktadır. Buradan hareketle grubun başarı ortalaması 2,92 olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan bireylerin ilaç kullanımlarıyla ilgili olan verilere baktığımızda 396 kişinin (%87,4) ilaç kullanmadığı, 57 kişinin (%12,6) ilaç kullandığı görülmektedir.

Yine bireylerin psikolojik yardım alıp almadıklarıyla ilgili verilerde 365 kişinin (%80,6) almadığı, 88 kişinin (%19,4) aldığı görülmektedir.

4.2. Ölçeklere Ait Bulgular

Çalışmaya katılan katılımcıların Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden aldıkları puanlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği Betimleyici İstatistikleri

		N	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık		Basıklık	
					Statis	Std. Hata	Statis	Std. Hata
Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği	İş Tamamlama Alt Boyutu	453	19,29	3,45	-0,75	0,11	0,88	0,23
	Eğlenceden Kaçma Alt Boyutu	453	16,26	3,32	-0,05	0,11	0,10	0,23
	Toplam Presenteeism Alt Boyutu	453	35,62	4,06	0,04	0,11	0,93	0,23
Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği	Nevrotiklik Alt Boyutu	453	25,13	5,08	0,03	0,11	0,00	0,23
	Dışadönüklük Alt Boyutu	453	28,39	5,74	-0,36	0,11	0,04	0,23
	Gelişime Açıklık Alt Boyutu	453	37,56	5,83	-0,16	0,11	-0,35	0,23
	Uyumluluk Alt Boyutu	453	34,72	5,04	-0,47	0,11	-0,01	0,23
	Sorumluluk Alt Boyutu	453	31,58	5,39	0,05	0,11	0,13	0,23

Tablo 2'de gösterilmiş veriler dikkatle incelendiğinde çalışmaya katılan 453 katılımcının presenteeism ölçeği ortalaması $\bar{x}= 35,62$ olarak tespit edilmiştir. Presenteeism ölçeğin alt boyutları olan İş Tamamlamanın değerleri $\bar{x}= 19,29$, $SS=3,45$ ve Eğlenceden Kaçma $\bar{x}= 16,26$, $SS=3,32$ olarak bulunmuştur. Bu verilerden hareketle örneklemin genel olarak presenteeism puanlarının yüksek olduğu söylenebilir.

Yine Tablo 2'yi incelendiğimizde örneklemin beş faktör kişilik ölçeği alt boyutlarına bakıldığında Nevrotiklik $\bar{x}= 25,13$, $SS=5,08$; Dışadönüklük $\bar{x}= 28,39$, $SS=5,74$; Gelişime Açıklık $\bar{x}= 37,56$, $SS=5,83$; Uyumluluk $\bar{x}= 34,72$, $SS=5,04$ ve Sorumluluk $\bar{x}= 31,58$, $SS=5,39$ olduğu tespit edilmiştir.

Uygulanan ölçeklerin ortalamalarının dağılımlarının normalliği incelendiğinde, ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve bu değerlerin

-1,5 ile +1,5 aralığında normal dağıldığı görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2013). Normal dağılım gösterdiği anlaşılan veriler için parametrik yöntemler ile analizler yapılmıştır.

Çalışmaya katılım sağlayan bireylerin "Presenteeism düzeyleri ile kişilik tipleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusuna dair elde edilen bulguların analizi için ölçeklerden ve alt faktörlerinden alınan puanların birbirleriyle ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın temel sorusu kapsamında pearson korelasyon analizi ile soru test edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Tablosu

		İş Tamamlama	Eğlenceden Kaçma	Toplam Presenteeism
Nevrotiklik	R	-.11	.36	.19
	p	.02	.00	.00
Dışadönüklük	R	.29	-.19	.09
	p	.00	.00	.05
Gelişime Açıklık	R	.41	-.15	.20
	p	.00	.00	.00
Uyumluluk	R	.29	-.11	.12
	p	.00	.02	.01
Sorumluluk	R	.44	-.28	.13
	p	.00	.00	.00

Tablo 3’de görülen Pearson korelasyon işlemine göre kişilik tipleri ölçeğinin alt boyutu olan nevrotiklik puanı ile presenteeism ölçeğinin iş tamamlama ($p=0.02<0.05$, $r= -0.11$) alt boyutu puanı arasında negatif; Eğlenceden Kaçma ($p=0.00<0.05$, $r= 0.36$) alt boyutu ve toplam presenteeism ($p=0.00<0.05$, $r= 0.19$) puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kişilik tipleri ölçeğinin alt boyutu olan dışadönüklük puanı ile presenteeism ölçeğinin Eğlenceden Kaçma ($p=0.00<0.05$, $r= -0.19$) alt boyutu puanı arasında

negatif; iş tamamlama ($p=0.00<0.05$, $r= 0.29$) alt boyutu ve toplam presenteeism ($p=0.00<0.05$, $r= 0.09$) puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kişilik tipleri ölçeğinin alt boyutu olan gelişime açıklık puanı ile presenteeism ölçeğinin Eğlenceden Kaçma ($p=0.00<0.05$, $r= -0.15$) alt boyutu puanı arasında negatif; iş tamamlama ($p=0.00<0.05$, $r= 0.41$) alt boyutu ve toplam presenteeism ($p=0.00<0.05$, $r= 0.20$) puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kişilik tipleri ölçeğinin alt boyutu olan uyumluluk puanı ile presenteeism ölçeğinin Eğlenceden Kaçma ($p=0.02<0.05$, $r= -0.11$) alt boyutu puanı arasında negatif; iş tamamlama ($p=0.00<0.05$, $r= 0.29$) alt boyutu ve toplam presenteeism ($p=0.01<0.05$, $r= 0.12$) puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kişilik tipleri ölçeğinin alt boyutu olan sorumluluk puanı ile presenteeism ölçeğinin Eğlenceden Kaçma ($p=0.00<0.05$, $r= -0.28$) alt boyutu puanı arasında negatif; iş tamamlama ($p=0.00<0.05$, $r= 0.44$) alt boyutu ve toplam presenteeism ($p=0.00<0.05$, $r= 0.13$) puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın temel sorusu kapsamında presenteeism ve kişilik tipleri arasında yordayıcı bir ilişki olup olmadığını test etmek üzere kişilik ölçeğinin alt ölçeklerine basit doğrusal regresyon analizi yapılmış olup analiz sonuçları Tablo 4-5-6-7 ve 8'de verilmiştir.

Tablo 4. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Nevrotiklik Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
(Sabit)	31,778	,948		33,516	,000
Nevrotiklik	,153	,037	,191	4,132	,000

Bağımlı Değişken: Presenteeism Davranışı

$R=.191$ $R^2=.03$ $F(453)=17,071$, $p=0.00 < 0.05$

Tablo 4 incelendiğinde, nevrotiliğin presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($\beta=.191$, $p<.05$). Bu yordayıcı değişken öğrencilerin presenteeism davranışlarına ilişkin toplam varyansın % 3'ünü açıklamaktadır.

Tablo 5. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Dışadönüklük Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
(Sabit)	33,766	,962		35,105	,000
Dışadönüklük	,065	,033	,092	1,964	,050

Bağımlı Değişken: Presenteeism Davranışı

R=.092 R²=.008 F(453)=3,857, p=0.00 < 0.05

Tablo 5 incelendiğinde, dışadönüklüğün presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olmadığı görülmektedir (β =.092, p=.05).

Tablo 6. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Gelişime Açıklık Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
(Sabit)	30,363	1,221		24,861	,000
Gelişime Açıklık	,140	,032	,201	4,354	,000

Bağımlı Değişken: Presenteeism Davranışı

R=.201 R²=.04 F(453)=18,961, p=0.00 < 0.05

Tablo 6 incelendiğinde, gelişime açıklığın presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir (β =.201, p<.05). Bu yordayıcı değişken öğrencilerin presenteeism davranışlarına ilişkin toplam varyansın % 4'ünü açıklamaktadır.

Tablo 7. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Uyumluluk Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
(Sabit)	32,136	1,321		24,323	,000
Uyumluluk	,100	,038	,124	2,663	,008

Bağımlı Değişken: Presenteeism Davranışı

R=.124 R²=.01 F(453)=7,093, p=0.00 < 0.05

Tablo 7 incelendiğinde, uyumluluğun presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($\beta=.124$, $p<.05$). Bu yordayıcı değişken öğrencilerin presenteeism davranışlarına ilişkin toplam varyansın % 1'ini açıklamaktadır.

Tablo 8. Presenteeism Davranışının Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Sorumluluk Altboyutuyla Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
(Sabit)	32,482	1,127		28,816	,000
Sorumluluk	,099	,035	,132	2,823	,005

Bağımlı Değişken: Presenteeism Davranışı

R=.132 R²=.02 F(453)=7,967, p=0.00 < 0.05

Tablo 8 incelendiğinde, sorumluluğun presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($\beta=.132$, $p<.05$). Bu yordayıcı değişken öğrencilerin presenteeism davranışlarına ilişkin toplam varyansın % 2'sini açıklamaktadır.

4.3. Presenteeism ve Kişilik Tipleri Ölçeklerine Ait Bulgular

Bu bölümde katılımcıların demografik bilgi formundaki sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen betimsel bulgular, Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve alt boyutları, Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve alt boyutları ile diğer değişkenlere ilişkin bulguların araştırmanın alt problemleri doğrultusunda analizleri ve yorumlamalarına verilmiştir.

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan t testi sonuçları Tablo 9 ve 10'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre t - Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
İş Tamamlama	Kadın	278	19,40	3,11	0,19	0,75	308,36	0,45
	Erkek	175	19,13	3,93	0,30			
Eğlenceden Kaçma	Kadın	278	16,33	3,10	0,19	0,57	326,14	0,57
	Erkek	175	16,14	3,65	0,28			
Toplam Presenteeism	Kadın	278	35,73	3,70	0,22	0,68	313,26	0,50
	Erkek	175	35,45	4,58	0,35			

Tablo 9'da görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 10. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre t - Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
Nevrotiklik	Kadın	278	25,30	5,20	0,31	0,90	451	0,37
	Erkek	175	24,86	4,88	0,37			
Dışadönüklük	Kadın	278	28,50	5,69	0,34	0,51	451	0,61
	Erkek	175	28,21	5,81	0,44			
Gelişime Açıklık	Kadın	278	37,83	5,72	0,34	1,25	451	0,21
	Erkek	175	37,13	6,00	0,45			
Uyumluluk	Kadın	278	35,65	4,86	0,29	5,06	451	0,00
	Erkek	175	33,25	4,99	0,38			
Sorumluluk	Kadın	278	32,17	5,49	0,33	2,91	451	0,00
	Erkek	175	30,66	5,11	0,39			

Tablo 10'da görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların uyumluluk ve sorumluluk alt ölçekleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kişilik ölçeğinin uyumluluk ($t_{(451)} = 5.06$, $p = .00$) ve sorumluluk ($t_{(451)} = 2.91$, $p = .00$) alt boyutlarında kadınların erkeklere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Kişilik ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p > .05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar sürekli ilaç kullanım durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan t testi sonuçları Tablo 11 ve 12'de verilmiştir.

Tablo 11. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların İlaç Kullanım Durumlarına Göre t - Testi Sonuçları

	İlaç Kullanımı	N	\bar{x}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
İş Tamamlama	yok	396	19,37	3,47	0,17	1,18	451	0,24
	var	57	18,79	3,26	0,43			
Eğlenceden Kaçma	yok	396	16,19	3,37	0,17	-1,21	451	0,23
	var	57	16,75	2,93	0,39			
Toplam Presenteeism	yok	396	35,63	4,13	0,21	0,15	451	0,88
	var	57	35,54	3,60	0,48			

Tablo 11'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının sürekli ilaç kullanım durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 12. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların İlaç Kullanım Durumlarına Göre t - Testi Sonuçları

	İlaç Kullanımı	N	\bar{x}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
Nevrotiklik	yok	396	24,97	5,09	0,26	-1,80	451	0,07
	var	57	26,26	4,85	0,64			
Dışadönüklük	yok	396	28,49	5,75	0,29	0,99	451	0,32
	var	57	27,68	5,61	0,74			
Gelişime Açıklık	yok	396	37,47	5,82	0,29	-0,83	451	0,41
	var	57	38,16	5,97	0,79			
Uyumluluk	yok	396	34,81	4,97	0,25	0,99	451	0,32
	var	57	34,11	5,49	0,73			
Sorumluluk	yok	396	31,71	5,35	0,27	1,32	451	0,19
	var	57	30,70	5,62	0,74			

Tablo 12'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının sürekli ilaç kullanım durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar psikolojik yardım alma durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan t testi sonuçları Tablo 13 ve 14'de verilmiştir.

Tablo 13. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Psikolojik Yardım Alma Durumlarına Göre t - Testi Sonuçları

	Psikolojik Yardım	N	\bar{x}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
İş Tamamlama	yok	365	19,19	3,51	0,18	-1,28	451	0,20
	var	88	19,72	3,19	0,34			
Eğlenceden Kaçma	yok	365	16,21	3,31	0,17	-0,69	451	0,49
	var	88	16,48	3,39	0,36			
Toplam Presenteeism	yok	365	35,48	4,10	0,21	-1,48	451	0,14
	var	88	36,19	3,87	0,41			

Tablo 13'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının psikolojik yardım alma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 14. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Psikolojik Yardım Alma Durumlarına Göre t - Testi Sonuçları

	Psikolojik Yardım	N	\bar{x}	Ss	Sh _x	t Testi		
Nevrotiklik	yok	365	24,72	4,98	0,26	-3,59	451	0,00
	var	88	26,85	5,15	0,55			
Dışadönüklük	yok	365	28,26	5,59	0,29	-0,93	451	0,35
	var	88	28,90	6,30	0,67			
Gelişime Açıklık	yok	365	37,27	5,80	0,30	-2,15	451	0,03
	var	88	38,75	5,83	0,62			
Uyumluluk	yok	365	34,67	5,02	0,26	-0,43	451	0,66
	var	88	34,93	5,17	0,55			
Sorumluluk	yok	365	31,62	5,38	0,28	0,27	451	0,78
	var	88	31,44	5,47	0,58			

Tablo 14'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının psikolojik yardım alma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların nevroitiklik ve gelişime açıklık alt ölçekleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kişilik ölçeğinin nevroitiklik ($t_{(451)} = -3.59$, $p = .00$) ve gelişime açıklık ($t_{(451)} = -2.15$, $p = .03$) alt boyutlarında psikolojik yardım alanların almayanlara nazaran anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Bununla beraber kişilik ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p > .05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar eğitim gördükleri okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan t testi sonuçları Tablo 15 ve 16'da verilmiştir.

Tablo 15. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Okul Türüne Göre t - Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	\bar{x}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
İş Tamamlama	Devlet	43	17,40	3,80	0,58	-3,85	451	0,00
	Vakıf	410	19,49	3,35	0,17			
Eğlenceden Kaçma	Devlet	43	17,26	2,94	0,45	2,08	451	0,04
	Vakıf	410	16,15	3,34	0,17			
Toplam Presenteeism	Devlet	43	34,65	4,50	0,69	-1,50	49,25	0,14
	Vakıf	410	35,72	4,01	0,20			

Tablo 15'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların iş tamamlama ve eğlenceden kaçma alt ölçekleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Presenteeism ölçeğinin iş tamamlama ($t_{(451)} = -3.85$, $p = .00$) puanında vakıf üniversitelerinde okuyan katılımcıların devlet okulundakilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Presenteeism ölçeğinin ikinci alt boyutu olan Eğlenceden Kaçma ($t_{(451)} = 2.08$, $p = .04$) puanında devlet üniversitesinde okuyan katılımcıların vakıf üniversitesindekilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bununla beraber presenteeism ölçeğinin toplam puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p > .05$).

Tablo 16. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Okul Türüne Göre t - Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	\bar{x}	Ss	Sh _x	t Testi		
						t	Sd	p
Nevrotiklik	Devlet	43	26,19	4,90	0,75	1,43	451	0,15
	Vakıf	410	25,02	5,09	0,25			
Dışadönüklük	Devlet	43	27,02	5,88	0,90	-1,64	451	0,10
	Vakıf	410	28,53	5,71	0,28			
Gelişime Açıklık	Devlet	43	35,56	5,78	0,88	-2,37	451	0,02
	Vakıf	410	37,77	5,80	0,29			
Uyumluluk	Devlet	43	30,98	5,89	0,90	-4,45	47,98	0,00
	Vakıf	410	35,11	4,78	0,24			
Sorumluluk	Devlet	43	30,56	4,81	0,73	-1,31	451	0,19
	Vakıf	410	31,69	5,44	0,27			

Tablo 16'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların gelişime açıklık ve uyumluluk alt ölçekleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kişilik ölçeğinin gelişime açıklık ($t_{(451)} = -2.37$, $p = .02$) ve uyumluluk ($t_{(47,98)} = -4.45$, $p = .00$) alt boyutları vakıf üniversitesinde okuyanların devlette okuyanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Bununla beraber kişilik ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p > .05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar sınıf düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 17 ve 18'de verilmiştir.

Tablo 17. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Sınıf Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Sınıf	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
İş Tamamlama	1. Sınıf	98	18,68	3,91	G. Arası	265,19	4	66,30	5,81	0,00
	2. Sınıf	48	18,73	3,19	G. İçi	5114,76	448	11,42		
	3. Sınıf	158	19,20	3,39	Toplam	5379,95	452			
	4. Sınıf	101	19,30	3,24						
	Yüksek Lisans	48	21,40	2,56						
	Total	453	19,29	3,45						
Eğlenceden Kaçma	1. Sınıf	98	15,79	3,50	G. Arası	241,13	4	60,28	5,70	0,00
	2. Sınıf	48	16,67	3,50	G. İçi	4741,65	448	10,58		
	3. Sınıf	158	16,49	3,20	Toplam	4982,78	452			
	4. Sınıf	101	16,99	2,92						
	Yüksek Lisans	48	14,50	3,34						
	Total	453	16,26	3,32						
Toplam Presenteeism	1. Sınıf	98	34,78	4,68	G. Arası	121,82	4	30,46	1,86	0,12
	2. Sınıf	48	35,40	3,75	G. İçi	7339,11	448	16,38		
	3. Sınıf	158	35,70	3,99	Toplam	7460,93	452			
	4. Sınıf	101	36,29	3,89						
	Yüksek Lisans	48	35,90	3,38						
	Total	453	35,62	4,06						

$P < ,05$

Tablo 17'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının eğitim görülen sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların iş tamamlama ve eğlenceden kaçma alt

ölçekleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

1. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=18.68$, $SS=3.91$), 2. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=18.73$, $SS=3.19$), 3. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=19.20$, $SS=3.39$) 4. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=19.30$, $SS=3.24$) ve yüksek lisans öğrencilerinin ($\bar{x}=21.40$, $SS=2.56$) iş tamamlama puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir ($F(4,448)=5.81$, $p=.00$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı 1. sınıflar ile yüksek lisanslar($p=.00$), 2. sınıflar ile yüksek lisanslar($p=.00$), 3. sınıflar ile yüksek lisanslar($p=.00$) ve 4. sınıflar ile yüksek lisanslar($p=.00$) arasındadır.

1. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=15.79$, $SS=3.50$), 2. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=16.67$, $SS=3.50$), 3. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=16.49$, $SS=3.20$), 4. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=16.99$, $SS=2.92$) ve yüksek lisans öğrencilerinin ($\bar{x}=14.50$, $SS=3.34$) Eğlenceden Kaçma puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir ($F(4,448)=5.70$, $p=.00$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı 2. sınıflar ile yüksek lisanslar($p=.01$), 3. sınıflar ile yüksek lisanslar($p=.00$) ve 4. sınıflar ile yüksek lisanslar($p=.00$) arasındadır.

Bununla beraber presenteeism ölçeğinin toplam puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>.05$).

Tablo 18. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Sınıf Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Sınıf	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
Nevrotiklik	1. Sınıf	98	25,02	4,67	G. Arası	197,58	4	49,40	1,93	0,10
	2. Sınıf	48	25,92	5,35	G. İçi	11458,47	448	25,58		
	3. Sınıf	158	24,97	5,15	Toplam	11656,05	452			
	4. Sınıf	101	25,84	5,20						
	Yüksek Lisans	48	23,60	4,90						
	Total	453	25,13	5,08						

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Dışadönüklük	1. Sınıf	98	27,76	5,77	G. Arası	204,91	4	51,23	1,57	0,18
	2. Sınıf	48	27,94	5,90	G. İçi	14662,48	448	32,73		
	3. Sınıf	158	28,34	6,05	Toplam	14867,40	452			
	4. Sınıf	101	28,43	5,30						
	Yüksek Lisans	48	30,19	5,14						
	Total	453	28,39	5,74						
Gelişime Açıklık	1. Sınıf	98	37,35	6,01	G. Arası	158,76	4	39,69	1,17	0,32
	2. Sınıf	48	38,52	5,85	G. İçi	15215,06	448	33,96		
	3. Sınıf	158	37,15	5,56	Toplam	15373,81	452			
	4. Sınıf	101	37,34	6,28						
	Yüksek Lisans	48	38,83	5,28						
	Total	453	37,56	5,83						
Uyumluluk	1. Sınıf	98	34,05	5,20	G. Arası	256,10	4	64,02	2,55	0,04
	2. Sınıf	48	35,29	4,57	G. İçi	11228,86	448	25,06		
	3. Sınıf	158	34,28	5,10	Toplam	11484,95	452			
	4. Sınıf	101	34,91	5,20						
	Yüksek Lisans	48	36,56	4,19						
	Total	453	34,72	5,04						
Sorumluluk	1. Sınıf	98	31,23	5,54	G. Arası	119,40	4	29,85	1,03	0,39
	2. Sınıf	48	31,21	6,14	G. İçi	13014,58	448	29,05		
	3. Sınıf	158	31,75	5,34	Toplam	13133,98	452			
	4. Sınıf	101	31,22	5,14						
	Yüksek Lisans	48	32,90	4,96						
	Total	453	31,58	5,39						

$P < ,05$

Tablo 18'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının eğitim görülen sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık

gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların uyumluluk alt ölçeği aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

1. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=34.05$, $SS=5.20$), 2. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=35.29$, $SS=4.57$), 3. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=34.28$, $SS=5.10$), 4. sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=34.91$, $SS=5.20$) ve yüksek lisans öğrencilerinin ($\bar{x}=36.56$, $SS=4.19$) uyumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir ($F(4,448)=2.55$, $p=.04$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı 1. sınıflar ile yüksek lisanslar($p=.03$), ve 3. sınıflar ile yüksek lisanslar($p=.04$) arasındadır.

Bununla beraber kişilik ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>.05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar anne eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 19 ve 20’de verilmiştir.

Tablo 19. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Anne Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Anne Eğ.	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
İş Tamamlama	Okur- Yazar	22,00	18,73	3,40	G. Arası	190,34	9,00	21,15	1,81	0,07
	Okur- Yazar Değil	16,00	19,06	3,17	G. İçi	5189,61	443,00	11,71		
	İlkokul	146,00	19,91	3,25	Toplam	5379,95	452,00			
	Ortaokul	80,00	19,63	3,72						
	Lise	123,00	18,58	3,26						
	Yüksek Okul	11,00	18,09	4,09						
	Üniversite	45,00	19,62	3,32						
	Yüksek Lisans	7,00	18,57	4,72						

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları						
	Doktora	2,00	15,50	9,19						
	Diğer	1,00	18,00							
	Toplam	453,00	19,29	3,45						
Eğlenceden Kaçma	Okur-Yazar	22,00	16,23	2,91	G. Arası	114,83	9,00	12,76	1,16	0,32
	Okur-Yazar Değil	16,00	15,75	2,29	G. İçi	4867,95	443,0	10,99		
	İlkokul	146,00	16,03	3,11	Toplam	4982,78	452,0			
	Ortaokul	80,00	16,55	3,69						
	Lise	123,00	16,72	3,17						
	Yüksek Okul	11,00	16,09	4,30						
	Üniversite	45,00	15,18	3,70						
	Yüksek Lisans	7,00	17,29	4,03						
	Doktora	2,00	17,50	4,95						
	Diğer	1,00	19,00							
	Toplam	453,00	16,26	3,32						
Toplam Presenteeism	Okur-Yazar	22,00	34,95	3,37	G. Arası	134,91	9,00	14,99	0,91	0,52
	Okur-Yazar Değil	16,00	34,81	4,00	G. İçi	7326,02	443,00	16,54		
	İlkokul	146,00	35,95	4,02	Toplam	7460,93	452,00			
	Ortaokul	80,00	36,30	4,55						
	Lise	123,00	35,37	3,92						
	Yüksek Okul	11,00	34,18	4,02						
	Üniversite	45,00	35,02	3,63						
	Yüksek Lisans	7,00	35,86	6,34						
	Doktora	2,00	33,00	4,24						
	Diğer	1,00	37,00							
	Toplam	453,00	35,62	4,06						

Tablo 19'da görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presentizm ölçeği puanlarının anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 20. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Anne Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Anne Eğ.	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
Nevrotiklik	Okur-Yazar	22,00	25,36	5,29	G. Arası	421,17	9,00	46,80	1,85	0,06
	Okur-Yazar Değil	16,00	24,31	4,61	G. İçi	11234,88	443,00	25,36		
	İlkokul	146,00	25,53	5,06	Toplam	11656,05	452,00			
	Ortaokul	80,00	24,69	4,61						
	Lise	123,00	25,84	5,08						
	Yüksek Okul	11,00	22,55	5,57						
	Üniversite	45,00	23,11	5,74						
	Yüksek Lisans	7,00	27,14	1,77						
	Doktora	2,00	25,00	1,41						
	Diğer	1,00	30,00							
Toplam	453,00	25,13	5,08							
Dışadönüklük	Okur-Yazar	22,00	29,18	4,86	G. Arası	486,98	9,00	54,11	1,67	0,09
	Okur-Yazar Değil	16,00	30,13	3,48	G. İçi	14380,41	443,00	32,46		
	İlkokul	146,00	28,14	6,38	Toplam	14867,40	452,00			
	Ortaokul	80,00	28,33	5,49						
	Lise	123,00	28,82	5,69						
	Yüksek Okul	11,00	27,82	4,51						

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları						
	Üniversite	45,00	28,40	4,57						
	Yüksek Lisans	7,00	22,14	7,49						
	Doktora	2,00	21,50	2,12						
	Diğer	1,00	33,00							
	Toplam	453,00	28,39	5,74						
Gelişime Açıklık	Okur-Yazar	22,00	36,00	6,06	G. Arası	329,96	9,00	36,66	1,08	0,38
	Okur-Yazar Değil	16,00	37,38	6,34	G. İçi	15043,85	443,00	33,96		
	Toplam	146,00	38,32	6,04	Toplam	15373,81	452,00			
	İlkokul	146,00	38,32	6,04						
	Ortaokul	80,00	37,65	5,05						
	Lise	123,00	36,92	5,93						
	Yüksek Okul	11,00	38,18	5,21						
	Üniversite	45,00	37,69	5,73						
	Yüksek Lisans	7,00	34,71	7,09						
	Doktora	2,00	35,50	7,78						
Diğer	1,00	46,00								
Toplam	453,00	37,56	5,83							
Uyumluluk	Okur-Yazar	22,00	34,55	5,12	G. Arası	129,73	9,00	14,41	0,56	0,83
	Okur-Yazar Değil	16,00	34,13	4,53	G. İçi	11355,23	443,00	25,63		
	Toplam	146,00	35,05	4,40	Toplam	11484,95	452,00			
	İlkokul	146,00	35,05	4,40						
	Ortaokul	80,00	35,41	4,52						
	Lise	123,00	34,21	5,65						
	Yüksek Okul	11,00	34,36	6,74						
	Üniversite	45,00	34,36	5,72						
	Yüksek Lisans	7,00	34,57	6,50						

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları						
	Doktora	2,00	31,00	5,66						
	Diğer	1,00	36,00							
	Toplam	453,00	34,72	5,04						
	Okur-Yazar	22,00	31,77	4,51	G. Arası	65,70	9,00	7,30	0,25	0,99
	Okur-Yazar Değil	16,00	32,38	5,08	G. İçi	13068,28	443,00	29,50		
	İlkokul	146,00	31,66	5,35	Toplam	13133,98	452,00			
	Ortaokul	80,00	31,63	5,91						
	Lise	123,00	31,09	5,33						
Sorumluluk	Yüksek Okul	11,00	32,36	5,61						
	Üniversite	45,00	32,07	5,68						
	Yüksek Lisans	7,00	31,00	4,69						
	Doktora	2,00	33,00	4,24						
	Diğer	1,00	32,00							
	Toplam	453,00	31,58	5,39						

P< ,05

Tablo 20'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar baba eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 21 ve 22'de verilmiştir.

Tablo 21. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Baba Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları

		<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri			ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Baba Eğ.	N	\bar{x}	<i>ss</i>	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
İş Tamamlama	Okur-Yazar	12	20,08	4,08	G. Arası	115,23	9	12,80	1,08	0,38
	Okur-Yazar Değil	3	17,67	3,79	G. İçi	5264,72	443	11,88		
	İlkokul	94	19,18	3,19	Toplam	5379,95	452			
	Ortaokul	87	19,83	3,10						
	Lise	128	19,40	3,51						
	Yüksek Okul	15	19,60	3,40						
	Üniversite	87	18,85	3,60						
	Yüksek Lisans	13	18,77	4,85						
	Doktora	10	19,40	3,37						
	Diğer	4	15,75	4,19						
	Toplam	453	19,29	3,45						
Eğlenceden Kaçma	Okur-Yazar	12	15,08	2,39	G. Arası	90,80	9	10,09	0,91	0,51
	Okur-Yazar Değil	3	15,67	0,58	G. İçi	4891,98	443	11,04		
	İlkokul	94	16,11	3,05	Toplam	4982,78	452			
	Ortaokul	87	16,77	3,05						
	Lise	128	16,41	3,52						
	Yüksek Okul	15	15,07	2,60						
	Üniversite	87	15,92	3,60						
	Yüksek Lisans	13	16,46	4,65						
	Doktora	10	16,60	2,99						
	Diğer	4	18,00	3,83						

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	Toplam	453	16,26	3,32						
Toplam Presenteeism	Okur- Yazar	12	35,17	2,69	G. Arası	199,03	9	22,11	1,35	0,21
	Okur- Yazar Değil	3	33,33	4,04	G. İçi	7261,90	443	16,39		
	İlkokul	94	35,29	3,99	Toplam	7460,93	452			
	Ortaokul	87	36,60	3,79						
	Lise	128	35,89	4,49						
	Yüksek Okul	15	34,67	3,37						
	Üniversite	87	34,89	3,55						
	Yüksek Lisans	13	36,00	6,34						
	Doktora	10	36,00	3,89						
	Diğer	4	33,75	1,89						
Toplam	453	35,62	4,06							

P< ,05

Tablo 21'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 22. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Baba Eğitim Düzeylerine Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Baba Eğ.	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
Nevrotiklik	Okur- Yazar	12	25,00	5,92	G. Arası	232,09	9	25,79	1,00	0,44
	Okur- Yazar Değil	3	21,67	1,15	G. İçi	11423,97	443	25,79		
	İlkokul	94	25,69	4,92	Toplam	11656,05	452			

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	Ortaokul	87	25,54	4,91						
	Lise	128	25,27	5,11						
	Yüksek Okul	15	25,07	4,28						
	Üniversite	87	24,29	5,45						
	Yüksek Lisans	13	23,31	4,75						
	Doktora	10	24,40	4,53						
	Diğer	4	28,25	6,50						
	Toplam	453	25,13	5,08						
	Okur-Yazar	12	29,83	4,57	G. Arası	318,21	9	35,36	1,08	0,38
	Okur-Yazar Değil	3	30,33	2,89	G. İçi	14549,19	443	32,84		
	İlkokul	94	27,41	6,64	Toplam	14867,40	452			
	Ortaokul	87	27,91	5,32						
	Lise	128	29,50	5,79						
Dışadönüklük	Yüksek Okul	15	28,27	4,27						
	Üniversite	87	28,09	5,48						
	Yüksek Lisans	13	28,08	5,72						
	Doktora	10	27,90	4,51						
	Diğer	4	29,25	5,56						
	Toplam	453	28,39	5,74						
	Okur-Yazar	12	37,25	6,55	G. Arası	341,79	9	37,98	1,12	0,35
	Okur-Yazar Değil	3	37,00	3,61	G. İçi	15032,03	443	33,93		
	İlkokul	94	37,35	5,86	Toplam	15373,81	452			
	Ortaokul	87	36,64	5,74						
	Lise	128	38,66	5,44						
Gelişime Açıklık										

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	Yüksek Okul	15	36,53	4,91						
	Üniversite	87	37,24	6,09						
	Yüksek Lisans	13	37,31	7,81						
	Doktora	10	39,70	5,89						
	Diğer	4	34,50	7,59						
	Toplam	453	37,56	5,83						
	Okur-Yazar	12	33,25	3,60	G. Arası	340,30	9	37,81	1,50	0,14
	Okur-Yazar Değil	3	30,33	6,81	G. İçi	11144,65	443	25,16		
	İlkokul	94	34,89	4,64	Toplam	11484,95	452			
	Ortaokul	87	34,46	4,86						
	Lise	128	35,25	5,41						
Uyumluluk	Yüksek Okul	15	34,00	4,96						
	Üniversite	87	35,13	5,08						
	Yüksek Lisans	13	34,46	5,13						
	Doktora	10	30,80	4,54						
	Diğer	4	31,75	5,56						
	Toplam	453	34,72	5,04						
	Okur-Yazar	12	32,08	4,27	G. Arası	656,79	9	72,98	2,59	0,01
	Okur-Yazar Değil	3	32,67	7,57	G. İçi	12477,18	443	28,17		
	İlkokul	94	31,39	5,91	Toplam	13133,98	452			
	Ortaokul	87	31,07	5,27						
	Lise	128	32,91	5,42						
	Yüksek Okul	15	33,27	4,28						
Sorumluluk	Üniversite	87	30,84	4,88						

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları
Yüksek Lisans	13	28,92	3,48	
Doktora	10	30,30	5,81	
Diğer	4	24,50	4,04	
Toplam	453	31,58	5,39	

Tablo 22'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların sorumluluk alt ölçeği aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Babası sadece okur-yazar olan öğrencilerin (\bar{x} =32.08, SS=4.27), okur-yazar olmayanların (\bar{x} =32.67, SS=7.57), ilkokul mezunu olanların (\bar{x} =31.39, SS=5.91), ortaokul mezunu olanların (\bar{x} =31.07, SS=5.27), lise mezunu olanların (\bar{x} =32.91, SS=5.42), yüksek okul mezunu olanların (\bar{x} =33.27, SS=4.28), üniversite mezunu olanların (\bar{x} =30.84, SS=4.80), yüksek lisans mezunu olanların (\bar{x} =28.92, SS=3.48), doktora mezunu olanların (\bar{x} =30.30, SS=5.81) ve diğer seçeneğini işaretleyenlerin (\bar{x} =24.50, SS=4.04) sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ($F(9,443)=2.59$, $p=.01$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı bulunamamıştır.

Bununla beraber kişilik ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>.05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar ebeveynlerinin hayatta olma durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 23 ve 24'te verilmiştir.

Tablo 23. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

		<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Ebeveyn Hayatta	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P	
İş Tamamlama	Her ikisi de hayatta	428	19,30	3,41	G. Arası	79,87	3	26,62	2,26	0,08	
	Baba hayatta annem vefat	8	18,25	3,65	G. İçi	5300,08	449	11,80			
	Annem hayatta babam vefat	14	18,71	4,39	Toplam	5379,95	452				
	Her ikiside vefat	3	24,00	1,00							
	Toplam	453	19,29	3,45							
Eğlenceden Kaçma	Her ikisi de hayatta	428	16,26	3,30	G. Arası	0,65	3	0,22	0,02	1,00	
	Baba hayatta annem vefat	8	16,13	3,98	G. İçi	4982,13	449	11,10			
	Annem hayatta babam vefat	14	16,29	2,89	Toplam	4982,78	452				
	Her ikiside vefat	3	16,67	7,64							
	Toplam	453	16,26	3,32							
Toplam Presenteeism	Her ikisi de hayatta	428	35,63	4,00	G. Arası	94,20	3	31,40	1,91	0,13	
	Baba hayatta annem vefat	8	34,38	2,83	G. İçi	7366,73	449	16,41			
	Annem hayatta babam	14	35,00	5,08	Toplam	7460,93	452				

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları	
vefat					
Her ikisinde vefat	3	40,67	8,62		
Toplam	453	35,62	4,06		

P< ,05

Tablo 23'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presentizm ölçeği puanlarının ebeveynlerinin hayatta olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 24. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Ölçek	Ebeveyn Hayatta	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
Nevrotiklik	Her ikisi de hayatta	428	25,14	5,09	G. Arası	57,39	3	19,13	0,74	0,53
	Baba hayatta annem vefat	8	25,00	4,96	G. İçi	11598,66	449	25,83		
	Annem hayatta babam vefat	14	25,79	4,54	Toplam	11656,05	452			
	Her ikisinde vefat	3	21,00	6,08						
	Toplam	453	25,13	5,08						
Dışadönüklük	Her ikisi de hayatta	428	28,43	5,76	G. Arası	28,12	3	9,37	0,28	0,84
	Baba hayatta annem vefat	8	28,00	4,41	G. İçi	14839,28	449	33,05		

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	Annem hayatta babam vefat	14	27,86	6,38	Toplam	14867,40	452			
	Her ikisinde vefat	3	25,67	2,31						
	Toplam	453	28,39	5,74						
Gelişime Açıklık	Her ikisi de hayatta	428	37,61	5,84	G. Arası	135,55	3	45,18	1,33	0,26
	Baba hayatta annem vefat	8	37,88	3,64	G. İçi	15238,27	449	33,94		
	Annem hayatta babam vefat	14	37,00	6,20	Toplam	15373,81	452			
	Her ikisinde vefat	3	31,00	7,00						
	Toplam	453	37,56	5,83						
Uyumluluk	Her ikisi de hayatta	428	34,76	5,03	G. Arası	29,51	3	9,84	0,39	0,76
	Baba hayatta annem vefat	8	32,88	5,17	G. İçi	11455,44	449	25,51		
	Annem hayatta babam vefat	14	34,79	5,60	Toplam	11484,95	452			
	Her ikisinde vefat	3	34,00	5,29						
	Toplam	453	34,72	5,04						
Sorumluluk	Her ikisi de hayatta	428	31,59	5,41	G. Arası	54,92	3	18,31	0,63	0,60
	Baba hayatta annem vefat	8	31,00	6,85	G. İçi	13079,05	449	29,13		
	Annem	14	32,57	3,86	Toplam	13133,98	452			

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları			
hayatta babam vefat							
Her ikiside vefat	3	28,00	5,20				
Toplam	453	31,58	5,39				

P< ,05

Tablo 24'te görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının ebeveynlerinin hayatta olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar ebeveynlerinin birlikte yaşama durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 25 ve 26'da verilmiştir.

Tablo 25. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveynlerinin Birlikte Yaşama Durumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları						
Ölçek	Birlikte Yaşama	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
İş Tamamlama	Birlikte yaşıyorlar	439	19,31	3,46	G. Arası	22,07	2	11,03	0,93	0,40
	İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar	4	17,00	1,63	G. İçi	5357,89	450	11,91		
	Boşandılar	10	19,60	3,50	Toplam	5379,95	452			
	Toplam	453	19,29	3,45						
Eğlenceden Kaçma	Birlikte yaşıyorlar	439	16,23	3,33	G. Arası	11,10	2	5,55	0,50	0,61
	İş nedeniyle farklı	4	17,75	2,50	G. İçi	4971,68	450	11,05		

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
yerlerde yaşıyorlar										
Boşandılar	10	16,70	3,20	Toplam	4982,78	452				
Toplam	453	16,26	3,32							
Birlikte yaşıyorlar										
	439	35,61	4,08	G. Arası	7,69	2	3,84	0,23	0,79	
İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar										
	4	34,75	1,89	G. İçi	7453,24	450	16,56			
Toplam Presenteeism										
Boşandılar	10	36,30	4,19	Toplam	7460,93	452				
Toplam	453	35,62	4,06							
Boşandılar	10	162,00	19,07	Toplam	95058,93	452				
Toplam	453	157,38	14,50							

P< ,05

Tablo 25'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının ebeveynlerinin birlikte yaşama durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 26. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveynlerinin Birlikte Yaşama Durumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Birlikte Yaşama	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
Birlikte yaşıyorlar										
	439	25,02	5,04	G. Arası	189,43	2	94,72	3,72	0,03	
İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar										
Nevrotiklik	4	26,75	3,59	G. İçi	11466,62	450	25,48			
Boşandılar	10	29,30	5,81	Toplam	11656,05	452				
Toplam	453	25,13	5,08							

	Birlikte yaşıyorlar	439	28,36	5,74	G. Arası	30,81	2	15,40	0,47	0,63
Dışadönüklük	İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar	4	27,00	5,16	G. İçi	14836,59	450	32,97		
	Boşandılar	10	29,90	5,90	Toplam	14867,40	452			
	Toplam	453	28,39	5,74						
	Birlikte yaşıyorlar	439	37,58	5,85	G. Arası	78,59	2	39,29	1,16	0,32
Gelişime Açıklık	İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar	4	33,25	4,92	G. İçi	15295,23	450	33,99		
	Boşandılar	10	38,20	5,05	Toplam	15373,81	452			
	Toplam	453	37,56	5,83						
	Birlikte yaşıyorlar	439	34,82	4,94	G. Arası	227,40	2	113,70	4,54	0,01
Uyumluluk	İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar	4	27,50	7,94	G. İçi	11257,55	450	25,02		
	Boşandılar	10	33,50	6,40	Toplam	11484,95	452			
	Toplam	453	34,72	5,04						
	Birlikte yaşıyorlar	439	31,63	5,38	G. Arası	62,11	2	31,05	1,07	0,34
Sorumluluk	İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar	4	27,75	3,40	G. İçi	13071,87	450	29,05		
	Boşandılar	10	31,10	6,31	Toplam	13133,98	452			
	Toplam	453	31,58	5,39						

P<,05

Tablo 26'da görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının ebeveynlerinin birlikte yaşama durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların nevtoriklik ve uyumluluk alt

ölçekleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ebeveynleri birlikte yaşayan öğrencilerin (\bar{x} =25.02, SS=5.04), ebeveynleri iş nedeniyle farklı yerlerde yaşayanların (\bar{x} =26.75, SS=3.59) ve ebeveynleri boşananların (\bar{x} =29.30, SS=5.81) nevitiklik alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ($F(2,450)=3.72$, $p=.03$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı birlikte yaşama ile boşanma arasındadır ($p=.02$).

Ebeveynleri birlikte yaşayan öğrencilerin (\bar{x} =34.82, SS=4.94), ebeveynleri iş nedeniyle farklı yerlerde yaşayanların (\bar{x} =27.50, SS=7.94) ve ebeveynleri boşananların (\bar{x} =33.50, SS=6.40) uyumluluk alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ($F(2,450)=4.54$, $p=.01$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı bulunamamıştır.

Bununla beraber kişilik ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>.05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar büyüdükleri yer değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 27 ve 28'de verilmiştir.

Tablo 27. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Büyüdükleri Yere Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Büyünen Yer	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
İş Tamamlama	köy	19	19,53	3,27	G. Arası	48,93	5	9,79	0,82	0,54
	kasaba	18	19,39	3,33	G. İçi	5331,02	447	11,93		
	şehir	160	19,53	3,24	Toplam	5379,95	452			
	büyükşehir	250	19,17	3,53						

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	yurtdışı	4	18,00	6,68						
	diğer	2	15,50	6,36						
	Toplam	453	19,29	3,45						
Eğlenceden Kaçma	köy	19	16,42	2,43	G. Arası	28,90	5	5,78	0,52	0,76
	kasaba	18	17,00	2,89	G. İçi	4953,88	447	11,08		
	şehir	160	16,42	3,45	Toplam	4982,78	452			
	büyükşehir	250	16,08	3,30						
	yurtdışı	4	16,25	5,56						
	diğer	2	18,00	1,41						
	Toplam	453	16,26	3,32						
Toplam Presenteeism	köy	19	35,95	4,82	G. Arası	61,82	5	12,36	0,75	0,59
	kasaba	18	36,39	4,58	G. İçi	7399,11	447	16,55		
	şehir	160	35,94	3,97	Toplam	7460,93	452			
	büyükşehir	250	35,37	4,03						
	yurtdışı	4	34,25	1,71						
	diğer	2	33,50	7,78						
	Toplam	453	35,62	4,06						

P< ,05

Tablo 27'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının büyüdüğü yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 28. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Büyüdükleri Yere Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Büyünen Yer	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
Nevrotiklik	köy	19	26,11	4,09	G. Arası	103,66	5	20,73	0,80	0,55
	kasaba	18	24,67	4,38	G. İçi	11552,39	447	25,84		
	şehir	160	24,75	5,29	Toplam	11656,05	452			
	büyükşehir	250	25,33	5,08						
	yurtdışı	4	23,50	3,79						
	diğer	2	29,50	2,12						
	Toplam	453	25,13	5,08						
Dışadönüklük	köy	19	27,32	4,83	G. Arası	72,59	5	14,52	0,44	0,82
	kasaba	18	27,61	6,35	G. İçi	14794,81	447	33,10		
	şehir	160	28,83	5,28	Toplam	14867,40	452			
	büyükşehir	250	28,26	6,04						
	yurtdışı	4	27,75	6,99						
	diğer	2	27,00	5,66						
	Toplam	453	28,39	5,74						
Gelişime Açıklık	köy	19	40,05	4,56	G. Arası	254,29	5	50,86	1,50	0,19
	kasaba	18	36,39	7,24	G. İçi	15119,53	447	33,82		
	şehir	160	37,90	5,83	Toplam	15373,81	452			
	büyükşehir	250	37,28	5,79						
	yurtdışı	4	37,50	5,45						
	diğer	2	31,50	2,12						
	Toplam	453	37,56	5,83						
Uyumluluk	köy	19	33,58	4,18	G. Arası	294,70	5	58,94	2,35	0,04
	kasaba	18	32,50	6,56	G. İçi	11190,25	447	25,03		

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları						
	şehir	160	35,16	5,04	Toplam	11484,95	452			
	büyükşehir	250	34,80	4,89						
	yurtdışı	4	28,75	7,04						
	diğer	2	33,00	0,00						
	Toplam	453	34,72	5,04						
	köy	19	31,16	5,91	G. Arası	38,19	5	7,64	0,26	0,93
	kasaba	18	31,78	4,95	G. İçi	13095,79	447	29,30		
	şehir	160	31,59	5,35	Toplam	13133,98	452			
Sorumluluk	büyükşehir	250	31,64	5,41						
	yurtdışı	4	31,50	7,85						
	diğer	2	27,50	3,54						
	Toplam	453	31,58	5,39						

P<,05

Tablo 28'da görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının büyüdükleri yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların uyumluluk alt ölçeği aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Köyde büyüyen öğrencilerin (\bar{x} =33.58, SS=4.18), kasabada büyüyenlerin (\bar{x} =32,50, SS=6.56), şehirde büyüyenlerin (\bar{x} =35.16, SS=5.04), büyükşehirde büyüyenlerin (\bar{x} =34.80, SS=4.89), yurtdışında büyüyenlerin (\bar{x} =28.75, SS=7.04) ve diğer seçeneğini işaretleyenlerin (\bar{x} =33.00, SS=0.00) uyumluluk alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür (F(5,447)=2.35, p=.04). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı bulunamamıştır.

Bununla beraber kişilik ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (p>.05).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar gelir seviyelerine göre anlamlı

şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 29 ve 30'da verilmiştir.

Tablo 29. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları

		<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Ölçek	Gelir	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
İş Tamamlama	1300'den az	5	20,00	3,61	G. Arası	19,89	5	3,98	0,33	0,89
	1301-3000	101	19,21	3,09	G. İçi	5360,06	447	11,99		
	3001-5000	148	19,06	3,60	Toplam	5379,95	452			
	5001-7000	91	19,51	3,39						
	7001-10000	57	19,40	3,27						
	10001 ve üstü	51	19,57	4,02						
	Toplam	453	19,29	3,45						
Eğlenceden Kaçma	1300'den az	5	17,00	5,10	G. Arası	124,90	5	24,98	2,30	0,04
	1301-3000	101	16,22	2,84	G. İçi	4857,88	447	10,87		
	3001-5000	148	16,51	3,28	Toplam	4982,78	452			
	5001-7000	91	16,41	3,16						
	7001-10000	57	16,65	3,22						
	10001 ve üstü	51	14,84	4,20						
	Toplam	453	16,26	3,32						
Toplam Presenteeism	1300'den az	5	37,00	7,81	G. Arası	90,99	5	18,20	1,10	0,36
	1301-3000	101	35,43	3,76	G. İçi	7369,95	447	16,49		
	3001-5000	148	35,64	4,13	Toplam	7460,93	452			

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları
5001-7000	91	36,02	3,95	
7001-10000	57	36,05	4,02	
10001 ve üstü	51	34,61	4,21	
Toplam	453	35,62	4,06	

$P < ,05$

Tablo 29'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presentizm ölçeği puanlarının gelir seviyelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların eğlenceden kaçma alt ölçeği aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Gelir durumları 1300 TL'den az olan öğrencilerin ($\bar{x}=17.00$, $SS=5.10$), 1301-3000 TL arasında olanların ($\bar{x}=16.22$, $SS=2.84$), 3001-5000 TL arasında olanların ($\bar{x}=16.51$, $SS=3.28$), 5001-7000 TL arasında olanların ($\bar{x}=16.41$, $SS=3.16$), 7001-10000 TL arasında olanların ($\bar{x}=16.65$, $SS=3.22$) ve 10001 TL ve üzeri olanların ($\bar{x}=14.84$, $SS=4.20$) Eğlenceden Kaçma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ($F(5,447)=2.30$, $p=.04$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı 3001-5000 arası ile 10001 ve üstü gelir durumu arasındadır ($p=.02$).

Bununla beraber kişilik ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>.05$).

Tablo 30. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Gelir Durumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Gelir	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
Nevrotiklik	1300'den az	5	23,60	4,28	G. Arası	217,39	5	43,48	1,70	0,13
	1301-3000	101	26,13	4,69	G. İçi	11438,66	447	25,59		
	3001-5000	148	25,08	5,56	Toplam	11656,05	452			
	5001-7000	91	25,02	4,34						
	7001-10000	57	25,09	5,20						
	10001 ve üstü	51	23,71	5,32						
	Toplam	453	25,13	5,08						
Dışadönüklük	1300'den az	5	30,00	4,95	G. Arası	125,06	5	25,01	0,76	0,58
	1301-3000	101	27,92	5,35	G. İçi	14742,34	447	32,98		
	3001-5000	148	28,03	5,95	Toplam	14867,40	452			
	5001-7000	91	28,66	6,04						
	7001-10000	57	28,58	5,58						
	10001 ve üstü	51	29,49	5,58						
	Toplam	453	28,39	5,74						
Gelişime Açıklık	1300'den az	5	34,60	8,50	G. Arası	237,55	5	47,51	1,40	0,22
	1301-3000	101	37,79	5,78	G. İçi	15136,26	447	33,86		
	3001-5000	148	36,96	5,96	Toplam	15373,81	452			
	5001-7000	91	37,62	5,57						
	7001-	57	37,40	5,94						

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	10000									
	10001 ve üstü	51	39,18	5,50						
	Toplam	453	37,56	5,83						
	1300'den az	5	33,00	5,52	G. Arası	29,73	5	5,95	0,23	0,95
	1301-3000	101	34,65	4,91	G. İçi	11455,22	447	25,63		
	3001-5000	148	34,95	5,32	Toplam	11484,95	452			
Uyumluluk	5001-7000	91	34,46	5,00						
	7001-10000	57	34,84	4,67						
	10001 ve üstü	51	34,71	5,08						
	Toplam	453	34,72	5,04						
	1300'den az	5	33,00	6,24	G. Arası	37,28	5	7,46	0,25	0,94
	1301-3000	101	31,56	5,29	G. İçi	13096,70	447	29,30		
	3001-5000	148	31,49	6,00	Toplam	13133,98	452			
Sorumluluk	5001-7000	91	31,87	4,75						
	7001-10000	57	31,79	5,27						
	10001 ve üstü	51	31,02	5,03						
	Toplam	453	31,58	5,39						

$P < ,05$

Tablo 30'da görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar ebeveyn tutumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 31 ve 32'de verilmiştir.

Tablo 31. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveyn Tutumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	Ebeveyn Tutumu	<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
İş Tamamlama	aşırı koruyucu	109	18,85	3,60	G. Arası	88,59	3,00	29,53	2,51	0,06
	otoriter	107	19,60	3,14	G. İçi	5291,36	449,00	11,78		
	demokratik	217	19,51	3,39	Toplam	5379,95	452,00			
	ilgisiz	20	17,75	4,34						
	Toplam	453	19,29	3,45						
Eğlenceden Kaçma	aşırı koruyucu	109	16,94	3,16	G. Arası	190,38	3,00	63,46	5,95	0,00
	otoriter	107	16,27	2,99	G. İçi	4792,40	449,00	10,67		
	demokratik	217	15,73	3,49	Toplam	4982,78	452,00			
	ilgisiz	20	18,25	2,63						
	Toplam	453	16,26	3,32						
Toplam Presenteeism	aşırı koruyucu	109	35,97	4,38	G. Arası	47,99	3,00	16,00	0,97	0,41
	otoriter	107	35,87	3,86	G. İçi	7412,94	449,00	16,51		
	demokratik	217	35,28	3,84	Toplam	7460,93	452,00			
	ilgisiz	20	36,00	5,51						
	Toplam	453	35,62	4,06						

P<.05

Tablo 31'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının ebeveyn tutumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi

(ANOVA) sonucunda, grupların eğlenceden kaçma alt ölçeği aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Aşırı koruyucu seçeneğini işaretleyen öğrencilerin (\bar{x} =16.94, SS=3.16), otoriter seçeneğini işaretleyen öğrencilerin (\bar{x} =16.27, SS=2.99), demokratik seçeneğini işaretleyen öğrencilerin (\bar{x} =15.73, SS=3.49) ve ilgisiz seçeneğini işaretleyen öğrencilerin (\bar{x} =18.25, SS=2.63) Eğlenceden Kaçma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ($F(3,449)=5.95$, $p=.00$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı aşırı koruyucu - demokratik arasında ($p=.01$) ve aşırı koruyucu - ilgisiz arasındadır ($p=.00$).

Bununla beraber presenteeism ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>.05$).

Tablo 32. Beş Faktör Kişilik Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveyn Tutumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

		<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Ölçek	Ebeveyn Tutumu	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
Nevrotiklik	aşırı koruyucu	109	27,11	4,88	G. Arası	745,26	3,00	248,42	10,22	0,00
	otoriter	107	24,89	4,25	G. İçi	10910,79	449,00	24,30		
	demokratik	217	24,08	5,18	Toplam	11656,05	452,00			
	ilgisiz	20	27,05	5,78						
	Toplam	453	25,13	5,08						
Dışadönüklük	aşırı koruyucu	109	27,58	5,80	G. Arası	332,10	3,00	110,70	3,42	0,02
	otoriter	107	28,77	5,57	G. İçi	14535,29	449,00	32,37		
	demokratik	217	28,89	5,76	Toplam	14867,40	452,00			
	ilgisiz	20	25,30	4,91						
	Toplam	453	28,39	5,74						
Gelişime	aşırı	109	37,53	5,46	G.	13,85	3,00	4,62	0,13	0,94

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Açıklık	koruyucu				Arası					
	otoriter	107	37,28	5,66	G. İçi	15359,96	449,00	34,21		
	demokratik	217	37,71	6,05	Toplam	15373,81	452,00			
	ilgisiz	20	37,45	6,68						
	Toplam	453	37,56	5,83						
Uyumluluk	aşırı koruyucu	109	34,45	5,36	G. Arası	146,66	3,00	48,89	1,94	0,12
	otoriter	107	34,67	4,67	G. İçi	11338,29	449,00	25,25		
	demokratik	217	35,10	4,92	Toplam	11484,95	452,00			
	ilgisiz	20	32,40	6,03						
	Toplam	453	34,72	5,04						
Sorumluluk	aşırı koruyucu	109	30,79	5,37	G. Arası	283,87	3,00	94,62	3,31	0,02
	otoriter	107	32,17	5,41	G. İçi	12850,11	449,00	28,62		
	demokratik	217	31,95	5,34	Toplam	13133,98	452,00			
	ilgisiz	20	28,85	4,99						
	Toplam	453	31,58	5,39						

P<.05

Tablo 32'da görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının ebeveyn tutumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların nevroitiklik, dışadönüklük ve sorumluluk alt ölçekleri aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Aşırı koruyucu seçeneğini işaretleyen öğrencilerin (\bar{x} =27.11, SS=4.88), otoriter seçeneğini işaretleyen öğrencilerin (\bar{x} =24.89, SS=4.25), demokratik seçeneğini işaretleyen öğrencilerin (\bar{x} =24.08, SS=5.18) ve ilgisiz seçeneğini işaretleyen öğrencilerin (\bar{x} =27.05, SS=5.78) nevroitiklik alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür (F(3,449)=10.22, p=.00). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu

farkın kaynağı demokratik - aşırı koruyucu ve otoriter - aşırı koruyucu arasındadır (p=.00).

Aşırı koruyucu seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ($\bar{x}=27.58$, $SS=5.80$), otoriter seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ($\bar{x}=28.77$, $SS=5.57$), demokratik seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ($\bar{x}=28.89$, $SS=5.76$) ve ilgisiz seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ($\bar{x}=25.30$, $SS=4.91$) dışadönüklük alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ($F(3,449)=3.42$, $p=.02$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı demokratik - ilgisiz arasındadır (p=.03).

Aşırı koruyucu seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ($\bar{x}=30.79$, $SS=5.37$), otoriter seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ($\bar{x}=32.17$, $SS=5.41$), demokratik seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ($\bar{x}=31.95$, $SS=5.34$) ve ilgisiz seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ($\bar{x}=28.85$, $SS=4.99$) sorumluluk alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ($F(3,449)=3.31$, $p=.02$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı bulunamamıştır.

Bununla beraber kişilik ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (p>.05).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar kardeş sayısına göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 33 ve 34'da verilmiştir.

Tablo 33. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveyn Tutumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Ölçek	Kardeş Sayısı	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
İş Tamamlama	1-2 kardeş	186	19,49	3,29	G. Arası	34,53	3,00	11,51	0,97	0,41
	3-4 kardeş	204	19,04	3,54	G. İçi	5345,42	449,00	11,91		
	5-6 kardeş	44	19,27	3,94	Toplam	5379,95	452,00			
	7 ve üzeri kardeş	19	20,16	2,73						
	Toplam	453	19,29	3,45						
Eğlenceden Kaçma	1-2 kardeş	186	16,08	3,18	G. Arası	134,97	3,00	44,99	4,17	0,01
	3-4 kardeş	204	16,74	3,38	G. İçi	4847,81	449,00	10,80		
	5-6 kardeş	44	14,91	3,12	Toplam	4982,78	452,00			
	7 ve üzeri kardeş	19	16,00	3,70						
	Toplam	453	16,26	3,32						
Toplam Presenteeism	1-2 kardeş	186	35,62	3,80	G. Arası	78,88	3,00	26,29	1,60	0,19
	3-4 kardeş	204	35,83	4,29	G. İçi	7382,06	449,00	16,44		
	5-6 kardeş	44	34,41	4,29	Toplam	7460,93	452,00			
	7 ve üzeri kardeş	19	36,16	3,20						
	Toplam	453	35,62	4,06						

P<.05

Tablo 33'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin presenteeism ölçeği puanlarının kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda,

grupların eğlenceden kaçma alt ölçeği aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

1-2 kardeş olan öğrencilerin ($\bar{x}=17$, $SS=3.18$), 3-4 kardeş olan öğrencilerin ($\bar{x}=16.22$, $SS=3.38$), 5-6 kardeşi olan öğrencilerin ($\bar{x}=16.51$, $SS=3.12$) ve 7 ile üzeri kardeşi öğrencilerin ($\bar{x}=16.41$, $SS=3.70$) Eğlenceden Kaçma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ($F(3,449)=4.17$, $p=.01$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey çoklu karşılaştırma testine göre bu farkın kaynağı 3-4 kardeş olan öğrenciler ile 5-6 kardeş olan öğrenciler arasındadır ($p=.00$).

Bununla beraber presenteeism ölçeğinin diğer alt boyutlarının puanlarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($p>.05$).

Tablo 34. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ebeveyn Tutumlarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Ölçek	<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Kardeş Sayısı	N	\bar{x}	ss	Var K.	KT	Sd	KO	F	P
Nevrotiklik	1-2 kardeş	186	25,25	5,38	G. Arası	63,78	3,00	21,26	0,82	0,48
	3-4 kardeş	204	25,31	4,70	G. İçi	11592,27	449,00	25,82		
	5-6 kardeş	44	24,14	5,56	Toplam	11656,05	452,00			
	7 ve üzeri kardeş	19	24,37	4,81						
	Toplam	453	25,13	5,08						
Dışadönüklük	1-2 kardeş	186	28,65	5,72	G. Arası	107,69	3,00	35,90	1,09	0,35
	3-4 kardeş	204	27,90	5,98	G. İçi	14759,70	449,00	32,87		
	5-6 kardeş	44	28,98	4,35	Toplam	14867,40	452,00			
	7 ve üzeri kardeş	19	29,68	5,89						
	Toplam	453	28,39	5,74						
Gelişime Açıklık	1-2 kardeş	186	37,47	5,79	G. Arası	13,85	3,00	4,62	0,13	0,94
	3-4 kardeş	204	37,53	5,95	G. İçi	15359,96	449,00	34,21		
	5-6 kardeş	44	37,73	5,91	Toplam	15373,81	452,00			

<i>f</i> , \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	7 ve üzeri kardeş	19	38,32	5,16						
	Toplam	453	37,56	5,83						
	1-2 kardeş	186	34,92	5,22	G. Arası	14,44	3,00	4,81	0,19	0,90
	3-4 kardeş	204	34,61	5,07	G. İçi	11470,52	449,00	25,55		
Uyumluluk	5-6 kardeş	44	34,59	4,29	Toplam	11484,95	452,00			
	7 ve üzeri kardeş	19	34,26	4,85						
	Toplam	453	34,72	5,04						
	1-2 kardeş	186	31,81	5,19	G. Arası	97,68	3,00	32,56	1,12	0,34
	3-4 kardeş	204	31,12	5,67	G. İçi	13036,30	449,00	29,03		
Sorumluluk	5-6 kardeş	44	32,45	5,00	Toplam	13133,98	452,00			
	7 ve üzeri kardeş	19	32,37	5,05						
	Toplam	453	31,58	5,39						

P<.05

Tablo 34'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin kişilik tipleri ölçeği puanlarının kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan pearson korelasyonel analiz testi sonuçları Tablo 35'de verilmiştir.

Tablo 35. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutlarının Yaş Değişkeni İle Arasındaki Korelasyon Tablosu

	Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği			Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği				
	İş Tamamlama	Eğlenceden Kaçma	Toplam Presenteeism	Nevrotiklik	Dışadönüklük	Gelişime Açıklık	Uyumluluk	Sorumluluk
R	.17	-.17	-.01	.12	.08	.02	.14	.12
Yaş								
p	.00	.00	.84	.01	.07	.06	.00	.01

Tablo 35’de görülen pearson korelasyon işlemine göre yaş değişkeni ile presenteeism ölçeğinin Eğlenceden Kaçma ($p=0.00<0.05$, $r= -0.17$) alt boyutu puanı arasında negatif; iş tamamlama ($p=0.00<0.05$, $r= 0.17$) alt boyutu puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine kişilik ölçeğinin nevroitiklik ($p=0.01<0.05$, $r= 0.12$), uyumluluk ($p=0.00<0.05$, $r= 0.14$) ve sorumluluk ($p=0.01<0.05$, $r= 0.12$) puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Toplam presenteeism puanı ve kişilik tipleri ölçeğinin gelişime açıklık alt ölçeği puanında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($p>.05$).

"Öğrencilerin Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeklerinden aldıkları puanlar ile başarı ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusunu test etmek üzere yapılan pearson korelasyonel analiz testi sonuçları Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutlarının Başarı Ortalamaları İle Arasındaki Korelasyon Tablosu

	Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği			Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği				
	İş Tamamlama	Eğlenceden Kaçma	Toplam Presenteeism	Nevrotiklik	Dışadönüklük	Gelişime Açıklık	Uyumluluk	Sorumluluk
R	.17	-.09	.06	-.06	-.03	.06	.15	.24
Başarı Ort.								
p	.00	.06	.21	.19	.59	.21	.00	.00

Tablo 36'da görülen pearson korelasyon işlemine göre başarı ortalaması değişkeni ile presenteeism ölçeğinin iş tamamlama ($p=0.00<0.05$, $r= 0.17$) alt boyutu puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine kişilik ölçeğinin uyumluluk ($p=0.00<0.05$, $r= 0.15$) ve sorumluluk ($p=0.00<0.05$, $r= 0.24$) puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Presenteeism ölçeği toplam puanı ve eğlenceden kaçma alt ölçeği puanı ile kişilik tipleri ölçeğinin nevroitiklik, dışadönüklük ve gelişime açıklık puanlarında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($p>.05$).

5. BÖLÜM: Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırmaya ilişkin sonuçlara, tartışmalara ve bulgular üzerinden düzenlenen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Çalışmamızın ana amacı doğrultusunda “Üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışlarına kişilik tiplerinin etkisi var mıdır?” problemine ilişkin elde edilen bulgular neticesinde; katılımcıların beş faktör kişilik ölçeğinin “Nevrotiklik” alt ölçeği puanını arttıkça presenteeism ölçeğinin “İş Tamamlama” alt ölçeği puanı düşmekte, “Eğlenceden Kaçma” alt ölçeği ve toplam presenteeism puanları artmaktadır. Yine kişilik ölçeğinin “Dışadönüklük” alt ölçeği puanını arttıkça presenteeism ölçeğinin “Eğlenceden Kaçma” alt ölçeği puanı düşmekte, “İş Tamamlama” alt ölçeği ve Toplam Presenteeism puanları artmaktadır. Kişilik ölçeğinin “Gelişime Açıklık” alt ölçeği puanını arttıkça ise presenteeism ölçeğinin “Eğlenceden Kaçma” alt ölçeği puanı düşmekte, “İş Tamamlama” alt ölçeği ve toplam presenteeism puanları artmaktadır. Yine kişilik ölçeğinin “Uyumluluk” alt ölçeği puanını arttıkça presenteeism “Eğlenceden Kaçma” alt ölçeği puanı düşmekte, “İş Tamamlama” alt ölçeği ve toplam presenteeism puanları artmaktadır. Yine aynı ölçeğinin “Sorumluluk” alt ölçeği puanını arttıkça presenteeism ölçeğinin “Eğlenceden Kaçma” alt ölçeği puanı düşmekte, “İş Tamamlama” alt ölçeği ve toplam presenteeism puanları artmaktadır. Yine ana amaç doğrultusunda presenteeism davranışı ile kişilik tipleri arasında ilişki olup olmadığıyla ilgili yapılan regresyon analizinde; “Nevrotik” kişiliğe sahip olmanın, presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Yani nevroitiklik kişilik özelliği presenteeism davranışını %3 oranında etkilemektedir. “Dışadönük” kişiliğe sahip olmanın, presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olmadığı görülmüştür. Yani dışadönüklük kişilik özelliği presenteeism davranışını etkilememektedir. “Gelişime Açık” kişiliğe sahip olmanın, presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Yani gelişime açıklık kişilik özelliği presenteeism davranışını %4 oranında etkilemektedir. “Uyumlu” kişiliğe sahip olmanın, presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Yani uyumluluk kişilik özelliği presenteeism davranışını %1 oranında etkilemektedir. “Sorumlu” kişiliğe sahip olmanın, presenteeism davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Yani sorumluluk kişilik özelliği presenteeism davranışını %2 oranında

etkilemektedir. Sarıçam 2017 yılındaki araştırmasında üniversite öğrencilerinin dürtüselliikleri ile presenteeismleri arasında pozitif bir ilişki bulmuştur (Sarıçam, 2017 s. 1490). Bizim çalışmamızda da dürtüselliğe karşılık gelebilecek nevroitiklik alt puanı ile presenteeism davranışı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yine Yıldız ve arkadaşlarının 2015 yılındaki çalışmalarında yetişkinlerin sorumluluk düzeyleri arttıkça presenteeism davranışının arttığı görülmüştür (Yıldız ve ark., 2015, s. 210). Ulu ve arkadaşları 2015 yılındaki çalışmalarında ise beş faktör ölçeğinin alt boyutlarından sorumluluk, uyumluluk ve gelişime açıklığın presenteeism üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır (Ulu ve ark., 2015, s. 176). Görüldüğü üzere alan yazında yapılmış çeşitli araştırmalar bizim çalışmamızın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Matsushita ve arkadaşları (2015, s. 342) ise yılında dışadönüklük ve uyumluluk ile presenteeism arasında negatif yönlü bir ilişki bulmuştur. Bu sonuç ise araştırmamızın bulguları ile örtüşmemektedir.

Araştırmamızın “Üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışları ve kişilik tipleri ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?” alt problemine ilişkin elde edilen bulgular neticesinde; katılımcıların yaşları arttıkça presenteeism ölçeğinin “Eğlenceden Kaçma” alt ölçeği puanı düşmekte, “İş Tamamlama” alt ölçeği puanları artmaktadır. Bununla birlikte presenteeism ölçeği toplam puanı ile yaş arasında korelasyonel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Literatüre bakıldığında Coşkun (2012) ve Baysal (2012) gibi araştırmacıların yaş değişkeni ile presenteeism arasında düşük düzeyli bir pozitif ilişki bulunduğu görülmektedir. Demirgil ve Mücevher (2017) ise tersi yönde düşük yaş düzeylerinde daha fazla presenteeism olduğunu bulmuştur. Yine katılımcıların beş faktör kişilik ölçeğinin Nevrotiklik, Uyumluluk ve Sorumluluk alt boyut puanları ile yaşları arasında korelasyonel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre yaş arttıkça kişilik ölçeğinin Nevrotiklik, Uyumluluk, Sorumluluk alt ölçek puanlarının da arttığı gözlenmiştir. Ancak Dışadönüklük ve Gelişime Açıklık puanlarında anlamlı korelasyonel bir ilişki gözlenmemiştir. Bu bulguları yaşın da artması ile kendine güven duygusunun artması, girişkenlik ve özerkliğin ön plana çıkması ile açıklayabiliriz.

Çalışmanın “Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri sınıf seviyeleri açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?” alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerinden eğitim görülen sınıf

düzeyi değişkeninin ölçekler ile olan farklılaşma durumuna bakılmıştır. Presenteeism ölçeğinin alt boyutlarından "İş Tamamlama" alt ölçeğinde yüksek lisans öğrencilerinin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine göre farklılaştığı görüşmüştür. Yine aynı ölçeğin "Eğlenceden Kaçma" alt boyutunda yüksek lisans öğrencilerinin ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine göre farklılaştığı görülmüştür. Kişilik ölçeğinin alt boyutlarından "Uyumluluk" alt ölçeğinde ise yüksek lisans öğrencileri; birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine göre farklılaşmaktadır. Tatlıoğlu (2014) sınıf düzeylerinin kişilik üzerindeki farklılaşmasına baktığı çalışmada sınıf düzeyi yüksek olan öğrencilerin dışa dönüklük ve gelişime açıklık arasında anlamlı bir farkın olduğunu bulmuştur. Bizim çalışmamızda ise bu alt faktörlere ilişkin bir bulgu yoktur. Bulguların yüksek sınıflarda daha anlamlı çıkmasının sebebinin üst sınıf öğrencilerinin almış oldukları üniversite eğitiminin kişilik özelliklerine etkisiyle olabileceğinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ve kişilik tipleri okul türü (özel veya devlet) açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerinden eğitim görülen okul türü değişkeninin ölçekler ile olan ilişkisine bakılmıştır. Presenteeism ölçeğinin alt boyutlarından "İş Tamamlama" alt ölçeği vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerde daha yüksek, "Eğlenceden Kaçma" alt boyutu ise devlet üniversitesinde okuyan öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur. Kişilik ölçeğinin alt boyutlarından "Gelişime Açıklık" ile "Uyumluluk" alt ölçeklerinde vakıf üniversitesinde okuyanlar daha yüksek puanlar almıştır. Yani vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin "İş Tamamlamaları" yüksekken "Eğlenceden Kaçmaları" düşüktür. Bununla beraber daha "Uyumlu" ve "Gelişime Açık" kişilik özelliklerine sahiptirler.

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ve kişilik tipleri cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmakta mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerinden cinsiyet değişkeninin ölçekler ile olan ilişkisi incelediğimizde kişilik ölçeğinin alt boyutlarından "Uyumluluk" ile "Sorumluluk" alt ölçeklerinde kadın katılımcıların erkeklere göre daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Yani katılımcılarımızdan kadın olanların "Sorumluluk" ve "Uyumluluk" özellikleri erkeklere göre daha yüksek diyebiliriz. Presenteeism davranışı ve alt boyutları arasında cinsiyet ile ilgili arasında

bir bağlantı görülememiştir. Bal (2014) ve Baysal (2012) çalışmalarında bizim araştırmamızda olduğu gibi presenteeism ile cinsiyet arasında bir farklılaşma bulamamıştır. Coşkun ise 2012 yılındaki çalışmasında yukarıdakilerin aksine kadınların presenteeism düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Kişilikle ilgili alan yazına baktığımızda ise kadınların erkeklere göre "Nevrotiklik" puanlarının yüksek olduğu bulunmuştur (Sır, 2016, s. 58; Tatlıoğlu, 2014, s. 962). Bizim çalışmamızda ise böyle bir veriye ulaşılmamıştır. Sarıçam 2015 yılında ergenlerle yapmış olduğu çalışmasında erkek ergenlerin presenteeism davranışların kızlarınkine nazaran daha yüksek olduğunu bulmuştur (Sarıçam, 2015, s. 805). 2017 yılındaki çalışmasında ise öğretmen adayları ile yani üniversite öğrencileri ile çalışmıştır ve çalışmamızla benzer sonuçlara ulaşmıştır (Sarıçam, 2017, s. 1490).

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ve kişilik tipleri ebeveyn tahsil durumu açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerinden anne eğitim durumu değişkeninin ölçekler ile olan farklılaşma durumuna baktığımızda kişilikle ve presenteeism davranışı ile aralarında bir bağlantı bulunamamıştır. Baba eğitim durumu değişkeninin ölçekler ile olan farklılaşma durumuna bakıldığında kişilik ölçeğinin "Sorumluluk" alt ölçeğinde anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Lakin bu farklılaşmanın kaynağı bulunamamıştır.

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ve kişilik tipleri kardeş sayısı açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerinden kardeş sayısı değişkeninin ölçekler ile olan farklılaşma durumuna bakıldığında presenteeism ölçeğinin alt boyutlarından "Eğlenceden Kaçma" alt ölçeği puanında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Bu farkın kaynağı 3-4 kardeş olanlar ile 5-6 kardeş olanlar arasında bulunmuştur.

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ve kişilik tipleri ebeveynlerin hayatta olma durumu açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerinden ebeveynlerin hayatta olma durumu değişkeninin ölçekler ile olan farklılaşma durumuna bakıldığında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ve kişilik tipleri ebeveynlerin birlikte yaşama durumu açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta

mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerinden ebeveynlerin birlikte yaşama durumu değişkeninin ölçekler ile olan farklılaşma durumuna bakıldığında kişilik ölçeğinin alt boyutlarından "Nevrotiklik" alt ölçeği puanında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Bu farkın kaynağı birlikte yaşama ve boşanma arasında bulunmuştur. Aynı ölçeğin uyumluluk alt boyutu puanında da anlamlı bir farklılaşma görülmüştür lakin bu farklılaşmanın kaynağı bulunamamıştır.

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ve kişilik tipleri gelir durumu açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerinden gelir durumu değişkeninin ölçekler ile olan farklılaşma durumuna bakıldığında presenteeism ölçeğinin alt boyutlarından "Eğlenceden Kaçma" alt ölçeği puanında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Bu farkın kaynağı 3001-5000 arası gelir ile 10001 üzeri gelir durumu arasında bulunmuştur. Alan yazında gelirin düştükçe presenteeism azaldığına dair araştırmalara rastlamak mümkündür (Coşkun, 2012, s. 87).

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ve kişilik tipleri büyüdükleri yer açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların demografik özelliklerinden büyüdükleri yer değişkeninin ölçekler ile olan farklılaşma durumuna bakıldığında kişilik ölçeğinin alt boyutlarından "Uyumluluk" alt ölçeği puanında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür lakin bu farklılaşmanın kaynağı bulunamamıştır. Literatüre bakıldığında dışadönüklük alt boyutunun il ve büyükşehirde yaşayanlarda daha yüksek puanlarda görüldüğü tespit edilmiştir (Tatlıoğlu, 2014, s. 964).

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışları ve kişilik tipleri ile akademik başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusundan katılımcıların demografik özelliklerinden başarı ortalamaları değişkeni ile Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği toplam puanı ile alt boyutlarının puanlarının korelasyonel analizinde başarı ortalamaları arttıkça presenteeism ölçeğinin "İş Tamamlama" alt ölçeği puanları artmaktadır. Toplam puanında ve "Eğlenceden Kaçma" alt ölçeğinde anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Beş faktör kişilik ölçeğinin ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin alt boyutlarının puanlarının korelasyonel analizinde

katılımcıların başarı ortalamaları arttıkça kişilik ölçeğinin "Uyumluluk" ile "Sorumluluk" alt ölçekleri artmaktadır. "Nevrotiklik", "Dışadönüklük" ve "Gelişime Açıklık" puanlarında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Alan yazında yapılan bazı araştırmalarda uyumluluk ve dışadönüklük ile başarı arasında bir ilişki bulunamamış, sorumluluk ile ise güçlü bir ilişki bulunmuştur (Sığrı ve Gürbüz, 2011, s. 42-43). diğere bir araştırmada ise sorumluluk, dışadönüklük ve uyumluluk ile akademik başarı arasında güçlü ilişki olduğu bulunmuştur (Bahçekapılı ve Karaman, 2015, s. 31).

Çalışmanın "Üniversite öğrencilerinin presenteeism düzeyleri ve kişilik tipleri ile yetiştirilme tarzları açısından anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?" alt problemine ilişkin elde edilen bulgular doğrultusundan katılımcıların demografik özelliklerinden ebeveyn tutumu değişkeninin ölçekler ile olan farklılaşma durumuna bakıldığında presenteeism ölçeğinin alt boyutlarından "Eğlenceden Kaçma" alt ölçeği puanında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Bu farkın kaynağı aşırı koruyucu aile tutumu ile demokratik aile tutumu arasında ve aşırı koruyucu ile ilgisiz aile tutumu arasında bulunmuştur. Kişilik ölçeğinin alt boyutlarından "Nevrotiklik" alt ölçeği puanında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Bu farkın kaynağı aşırı koruyucu aile tutumu ile otoriter aile tutumu arasında ve aşırı koruyucu ile demokratik aile tutumu arasında bulunmuştur. Aynı ölçeğin "Dışadönüklük" alt ölçeği puanında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Bu farkın kaynağı demokratik aile tutumu ile ilgisiz aile tutumu arasında bulunmuştur. Yine aynı ölçeğin sorumluluk alt ölçeği puanında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür lakin bu farklılaşmanın kaynağı bulunamamıştır. Alan yazına bakıldığında çocukların yaşı büyüdükçe ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumu daha az benimsedikleri, kişilik özelliklerinin de ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarında yordayıcı olduğuna dair araştırmalar göze çarpmaktadır (Şendil ve Cesur, 2011). Yine nevrozizm, gelişime açıklık ve dışadönüklük ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılaşmalar olduğu Tatlılıoğlu'nun 2014 yılında yayınladığı çalışmasında görülmektedir. bizim çalışmamızda da nevrozizm ve dışadönüklükte farklılaşmalar görülmüştür. Bu yönü ile çalışmamız ile alan yazında eşleşmektedir.

5.2. Öneriler

Literatür kısmında presenteeismin nedenleri eğitim alandaki sınırlı çalışmalar sebebiyle işletme ve yönetim bilimleri açısından incelenmiştir. Bu sebepleri eğitim ortamına uyarlamak gerekirse kişisel faktörlerden kaynaklı nedenlerde;

Öğrencilerin de okudukları bölümler ile kişilik yapılarının uyması önem arz etmektedir. Yine ders öğretmenleri ve sınıf arkadaşları ile yaşabilecekleri sorunlar, okudukları bölümün problemleri ve öğrenciler üzerinde oluşturacağı baskı onları presenteeizme götürebilir.

Tükenmişlik kavramı iş ortamında olduğu gibi okul ortamlarında da sık karşılaşılan bir durumdur. Genelde lise birinci sınıfta ve üniversite birinci sınıfta öğrencilerde bir tükenmişlik durumu gözlenebilir. Bunun sebebi öğrencilerin öncesinde yaşadıkları yoğun sınav maratonu olabilir. Yoğun şekilde merkezi sınavlara hazırlanan öğrenciler bu sınavlar bittikten sonra tükenmişlik yaşayabilirler. Tükenmişlik de kişileri presenteeizme götürebilir. Konu ile ilgili Sarıçam (2015), ergenlerin okul tükenmişlik düzeyleri ve presenteeism davranışları arasında pozitif bir ilişki bulmuştur (Sarıçam, 2015, s. 805).

Stresin öğrencilerde görülme sıklığı bir hayli fazladır. Okul içinde ve dışında alınan sorumluluklar, yaşanan olaylar, akran baskısı, ağır ders yükü ve ödevlendirmeler öğrencileri strese sokabilir. Stres altındaki öğrenciler de yaşadıkları kaygı ile presenteeism davranışına yönelebilirler.

İşin gerekliliğinden kaynaklı nedenleri eğitim ortamına adapte ettiğimizde;

Fazla ders yükü kavramını ortaya sürmemiz uygun olabilir. Öğrenciler fazla ders yükü altında kendilerini eziliyormuş gibi hissedip strese girebilir ve presenteeizm davranışına yönelebilirler.

Öğrencilerin yaşadıkları rol karmaşasına dikkat çeken bir diğer konudur. Öğrenciler okullarında çeşitli görevler alırlar ve bu görevlerin fazlalığı onlarda rol karmaşasına sebep olabilir. Örneğin bir üniversite öğrencisi hem çift ana dal yaparak ki bölümün sorumluluğuna girebilir hem fakülte ya da bölüm temsilcisi olarak öğrenci konseyinde görev alabilir hem de okçuluk kulübü başkanı olabilir. Tüm bu görevler ona farklı sorumluluklar yükleyip stres yarabilir. Böyle bir durumda öğrenci presenteeism davranışına kapılabilir.

İş ortamından kaynaklı nedenleri eğitim ortamına adapte ettiğimizde ise;

Eğitim-öğretim ortamlarında öğrencilerin etkileneceği değişkenlerin başında sınıfın ısısı, ışıklandırılması, akustik yapısı gibi etmenler gelmektedir. Bu etmenler ders içinde öğrencileri rahatsız edecek düzeyde ise presenteeisme sebep olabilir.

Yine bir işin ağır ve zor olmasını da derslerin zorluk derecesiyle benzetebiliriz. Zor ve ilgisini çekmeyen bir derste diğer derslere nazaran öğrencilerin presenteeism davranışına düşme ihtimali çok daha yükseltebilir.

Sınıf içerisinde bir örgüt kültürü oluşmasının ve öğrencilerin kendilerini yalnız hissetmemelerinin presenteeism davranışını engelleyeceği düşünülmektedir. Sınıf içerisinde kabul göremeyen ve kendini yalnız hisseden bir öğrencinin presenteeism davranışına kapılma ihtimali artabilir.

Yine sınıf içerisinde yönetim gücü olan öğretmenin etkisini de göz ardı etmemek gerekir. Öğretmenin ders esnasında kullanacağı yöntem kuşkusuz öğrencileri etkileyecektir. Otoriter bir öğretmen ile ders işleyen öğrencilerde sınıf içerisine korku hakim olabileceğinden öğrenciler presenteeisme yönelebilir.

Öğrencilerde karşılaşılan özgüven problemleri, kendilerini ifade edememeleri, söz hakkı almak istedikleri halde alamamaları, yeteneklerini gösterememeleri, kendilerini gösterememeleri gibi durumlar da presenteeismi açığa çıkarabilir. İşlenen konunun ya da dersin öğrencinin ilgilerine cevap vermemesi de tatminsizlik ortaya çıkarabilir. Bu tatminsizlik öğrenciyi presenteeisme itebilir.

Sınıf içi çatışmalar, gruplaşmalar, şiddet doğuracak olaylar eğitim ortamını olumsuz etkiler. Öğrenciler arasında iletişim problemleri ortaya çıkabilir. Bu gergin durumlardan öğrenciler etkilenebilir ve çeşitli sorunlar ortaya çıkabilir.

Presenteeism eğitim bilimlerine yeni giren bir kavramdır. Literatür incelendiğinde presenteeism'in eğitim ortamlarındaki etkisine ait çok fazla araştırmaya rastlanamamaktadır. Alanımız açısından bakir olan bu konuda yapılabilecek çok fazla çalışma vardır. Bunlardan bazılarında yukarıda bahsedilmiştir. Tüm bu yukarıda belirtilen konular çalışma yapılırken düşünülmüş fakat sınırlılıklar sebebiyle çalışmaya alınamamıştır. Alan çalışanlarının ve araştırmacıların farklı örneklem grupları ile bu hususlara eğilmesi presenteeism ile ilgili araştırmaların çeşitlenmesi açısından faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

Açıkel, M. (2013). *Üniversite öğrencilerinin aşk biçimleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aktaş, A. (2006). *Farklı kültürlerdeki yöneticilerin kişilik özelliklerine dayanarak liderlik anlayışlarının belirlenmesi: türk ve amerikan otel yöneticilerinin karşılaştırmalı analizi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Aliyev, P. (2008). *Beş faktörlü kişilik özellikleri ve cinsiyet rollerinin üniversite alan seçimi ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ardıç, K., & Polatçı, S. (2008). Tükenmişlik Sendromu Akademisyenler Üzerine Uygulama. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , s. 69-96.

Arkonaç, S. (1993). *Grup İlişkileri*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Bal, F. (2014). *Presenteeism ve psikolojik sermayenin duygusal zeka ile ilişkisi: Gaziantep Üniversitesinin'nde bir uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Balcı, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi

Balkıs, M. (2003). *Üniversite öğrencilerinin düşünme stilleri ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2011). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Basım, H.N, Çetin, F., Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 20-34.

Başaran, İ. E. (1982). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Sevinç Matbası.

Bayar, A. (2016). *Eğitim kurumlarında Presenteeism'in azaltılmasında ödüllendirmenin rolü*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji*. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Baysal, İ. A. (2012). *Presenteeism (işte varolmama sorunu) ile Örgütsel bağlılık arasındaki ilişki: Adnan Menderes Üniversitesi akademik personeli üzerinde bir uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Biçer, M. (2013). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki doyumları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bierla, I., Huver, B., & Richard, S. (2011). Presenteeism at Work: The Influence of Managers. *International Journal of Business and Management Studies* , 3 (2), s. 97-107.

Bitlisli, F., Dinç, M., Çetinceli, E., & Kaygısız, Ü. (2013). Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri ile Akademik Güdülenme İlişkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 18 (2), 459-480.

Bozgeyikli, H. (2001). *Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile kişiler arası ilişkilerde farkında olma düzeyleri* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bozkurt, Ö., & Bozkurt, İ. (2008). İş Tatminini Etkileyen İşletme İçi Faktörlerin Eğitim Sektörü Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Alan Araştırma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi* , s. 1-18.

Budak, G., & Surgevil, O. (2005). Tükenmişlik ve Tükenmişliği Etkileyen Örgütsel Faktörlerin Analizine İlişkin Akademik Personel Üzerinde Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* , 20 (2), s. 95-108.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ. D. Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Büyüköztürk, Ş., vd. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi

- Camgöz, S. M. (2009). *Kişilik özellikleri ile finansal performans arasındaki ilişkiler: a tipi yatırım fonu yöneticileri üzerinde bir değerlendirme* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Corey, G. (2015). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*. (T. Ergene, Çev.) Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Costa, P. T. ve Jr. McCrae, R. R. (1985). The NEO Personality Inventory. *Odessa, FL: Psychol Assess. Resources*
- Coşkun, Ö. (2012). *İki işyerinde işe devamsızlık ve kendini işe verememede etkili faktörlerin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış İş Sağlığı Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (2010). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çiftçi, B. (2010). İşte Var Ol(Ama)Ma Sorunu ve İşletmelerin Uygulayabileceği Çözüm Önerileri. *Çalışma ve Toplum* , 153-173.
- Çiğdemöğlu, S. (2006). *Lise 1. sınıf öğrencilerinin akran baskısı, özsaygı ve dışadönüklük kişilik özelliklerinin okul türlerine göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çoban, Ö., & Harman, S. (2012). Presenteeism: Nedenleri, Yarattığı Örgütsel Sorunlar, ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Alanyazın Taraması. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* , 23, s. 157-178.
- Dede, B. (2009). *Kişilik özelliklerinin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkileri: bankalar örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Demirbulat, Ö. G., ve Bozok, D. (2015). Presenteeism (İşte varolamama) ile yaşam doyumu, fiziksel ve ruhsal iyilik halinin etkileşimine yönelik seyahat acentası işgörenleri üzerinde bir araştırma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(27), 7-13.
- Demirci, S. (2003). *Öğretmenlerde beş faktör kişilik özellikleri ile iş doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Demirgil, Z. ve Mücevher, M. H. (2017). Meslek Yüksekokullarında Presenteeism: İdari Ve Akademik Personel Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal ve Teknik Bilimler Kongresi*. Burdur.

Develioğlu, K., & Tekin, Ö. A. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Yabancılaşma Arasındaki İlişki: Beş Yıldızlı Otel Çalışanları Üzerine Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 18 (2), 15-30.

Dincerol, C. (2013). *Tükenmişlik sendromunun mesleki tükenmişlik ve iş tükenmişliği açısından incelenmesi: Öğretmenler üzerinde bir uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eren, E. (2008). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayınları.

Erkoç, T. (2008). *Kişilik özelliklerinin örgütsel iletişime etkisi ve bir araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erikson, E. H. (1984). *İnsanın Sekiz Çağı*. (B. Üstün - V. Şar, Çev.). Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık.

Eroğlu, F. (2010). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınları.

Goldberg, L. R. 1992. The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychological Assessment*. 4. 26-42.

Güleç, E. (2010). *Kişilik yapısı ve örgüt içerisindeki güç mesafesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

İşcan, Ö. F., & Timuroğlu, M. K. (2007). Örgüt Kültürünün İş Tatmini Üzerindeki Etkisi ve Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* , 21 (1), s. 119-135.

Johns, G. (2010). Presenteeism in the Workplace: A Review and Research Agenda. *Journal of Organizational Behavior* , 31, s. 519-542.

Koçoğlu, M. (2007). *İşletmelerde presenteeism sorunu ve insan kaynakları yönetimi çerçevesinde mücadele yöntemleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü, İstanbul.

- Koroğlu, E., & Bayraktar, S. (2007). *Kişilik Bozuklukları*. Ankara: Hyb Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. ve Sevim, S. A. (2004). Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 37(1), 14-27.
- Kuzgun, Y. (2014). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Lechmann, D. S., & Schnabel, C. (2013). Absence from work of the self-employed: A comparison with paid. *LASER Discussion Papers* (75), s. 1-25.
- Li, H., Bingham, J. B. and Umphress, E. E. (2007). Fairness From The Top: Perceived Procedural Justice And Collaborative Problem Solving In New Product Development. *Organization Science*, 18(2), 200-216.
- Luecke, R. (2009). *En İyi Elemanı İşe Almak ve Elde Tutmak*. (Ö. Sarıkaya, Çev.) Harvard Business-Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Mandıracıoğlu, A. (2013). Presenteeism Olgusu. *Sosyal Güvenlik Dergisi* , 3 (2), s. 9-17.
- Matsushita ve vd (2010). Presenteeism In College Students: Reliability And Validity Of The Presenteeism Scale For Students. *Qual Life Res.*, 20, 439-446
- Matsushita, M., Yamamura, S. ve Ikeda, M. (2015), Investigation of Prefrontal Cortex Activity in University Students with Presenteeism: A Near-Infrared Spectroscopy (NIRS) Study, *Journal of Behavioral and Brain Science*, 5, 339-347
- Merdan, E. (2013). Beş faktör kişilik kuramı ile iş değerleri ilişkisinin incelenmesi: Bankacılık sektöründe bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi* , 142.
- Mete, C. (2006). *İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kişilik özellikleri ile iş tatminleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Metin, M. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Morsünbül, Ü. (2014). Hızlı Büyük Beşli Kişilik Testi Türkçe Versiyonu Geçerlilik Ve Güvenirlik Çalışması. *Düşünen Adam* , 27, 316-322.

Oruç, Ş. (2015). *Presenteeism ile örgütsel sessizlik arasındaki ilişki üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Otacığı, G. S. (2008). Müzik Öğretmenlerinde Tükenmişlik Sendromu ve Etkileyen Faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 9 (15), s. 103-116.

Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* , 4 (4), 566-589.

Özmen, G. (2011). *Presenteeism ile örgütsel bağlılık ilişkisi: Tekstil çalışanları üzerinde bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Özsoy, E., & Yıldız, G. (2013). Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir Literatür Taraması. *İşletme Bilimi Dergisi* , 1 (2).

Özyeşil, Z. (2011). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin bilinçli farkındalık kişilik özellikleri ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Polat, M. (2009). *Örgütsel özdeşlemenin öncülleri ve ardılları üzerine bir saha çalışması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Robbins, S., & Judge, T. (2012). *Örgütsel Davranış* (14. Basım b.). (İ. Erdem, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.

Sarıçam, H., Akın, A., Demirci, İ., & Akın, Ü. (2013). Öğrenciler için Presenteeizm Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Istanbul 2013 World Congress of Psychological Counselling and Guidance*. İstanbul, Türkiye. Bildiri no:150

Sarıçam, H., ve Çetintaş, K. (2015). Ergenlerde Presenteeizm İle Okul Tükenmişliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *13. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Mersin.

Sarıçam, H. ve Çetintaş, K. (2017). Öğretmen adaylarında Dürtüsellik, Azim ve Presenteeism Arasındaki İlişki. *IV. International Eurasian Educational Research Congress*. Denizli.

Schultz, D., ve Schultz, S. E. (2016). *Modern Psikoloji Tarihi*. (Y. Aslay, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Schmitt, D.P., vd. (2007). The Geographic Distribution Of Big Five Personality Traits: Patterns And Profiles Of Human Self-Description Across 56 Nations. *Journal Of Cross Cultural Psychology*, 38 (2), 173-212.

Sheard, M. (2010). *Mental toughness: The Mindset Behind Sporting Achievement*. Hove, East Sussex: Routledge.

Sığırı, Ü., & Gürbüz, Ü. (2011). Akademik Başar ve Kişilik İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Savunma Bilimleri Dergisi* , 10 (1), 31-48.

Sır, N. Ş. (2016). *Öğretmen adaylarının beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve bazideğişenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Somer, O. (1998). Türkçede Kişilik Özelliği Tanımlayan Sıfatların Yapısı ve Beş Faktör Modeli. *Türk Psikoloji Dergisi* , 13 (42), 17-32.

Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2002). Beş faktör kişilik envanterinin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi* , 17 (49), 21-37.

Soysal, A. (2008). *Çalışma Yaşamında Kişilik Tipleri: Bir Literatür Taraması*. Aralık 28, 2017 tarihinde <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale129.pdf> adresinden alındı

Sümer, N., & Sümer, H. C. (2005). *Beş faktör kişilik özellikleri ölçeği*.

Sümer, N., Lajunen, T. and Özkan, T. (2005). Big Five Personality Traits As The Distal Predictors Of Road Accident Involvement. In G. Underwood (Ed.), *Traffic And Transport Psychology*. Oxford: Elsevier Ltd.

Şendil, Gül & Cesur, Sevim (2011). The Relationships Between Parental Attitudes And Their Personalities and Values. *Electronic Journal of Social Sciences*, 10 (38), 1-22.

Şimşek, Ş. M. (2008). *Yönetim ve Organizasyon*. Konya: Adım Ofset & Matbaacılık.

Tabachnick and Fidell (2013). B.G. Tabachnick, L.S. Fidell Using Multivariate Statistics (sixth ed.)Pearson, Boston

Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramı'na göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi* , 7 (17), 939-971.

Tekin, Ö. A. (2012). *Yabancılaşma ve beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler: antalya kemer'deki beş yıldızlı otel işletmeleri çalışanları üzerinde bir uygulama* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Tekin, Ö. A., Turan, S. N., Özmen, M., Turhan, A., & Kökçü, A. (2012). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Örgütsel Çatışma Yönetimi Arasındaki İlişkiler. *Journal of Yasar University* , 27 (7), s. 4611 - 4641.

Tezcan, M. (1987). *Kültür ve Kişilik*. Ankara: Bilim Kitap-Kırtasiye.

Tomrukçu, B. (2008). *Beş faktör kişilik özellikleri ile iş değerleri arasındaki ilişki üzerine bir inceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Uysal, M. (2010). *Hemşirelerin kişilik özellikleri ile karar stratejilerinin ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ulu, I. P., Tezer, E. (2010). Adaptive and maladaptive perfectionism, adult attachment, and big Five personality traits. *The Journal of Psychology*, 144(4), 327–340.

Ulu, S., Özdevecioğlu, M. ve Ardıç, K. (2015). Kişilik Özelliklerinin Hastayken İşe Gelme (Presenteeism) Davranışı Üzerindeki Etkileri: İmalat Sanayinde Bir Araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 47, 167-181

Ülke, H.E. (2006). *Kişilik ve adalet algılarının sosyal kaytarma üzerindeki rolünün araştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Yakut, Ö. (2006). *Eğitim yöneticilerinin liderlik davranışları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yavuzer, H. (2010). *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yazgan İnanç, B., & Yerlikaya, E. E. (2014). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.

Yeşilyaprak, B. (2013). *21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yıldız, B., Yıldız, H. ve Moloğlu, V. (2015). Sorumluluk Kişilik Özelliğinin Presenteeism –Hastayken İşe Gelme–Davranışları Üzerindeki Etkisi: Sağlık Sektöründe Bir Araştırma. *3. Örgütsel Davranış Kongresi*, Tokat.

Yılmaz, N., Doğanalp, S. ve Durmaz, T.V. (2016). Lisansüstü Öğrencilerde Tezden Kaytarma Davranışları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 205-228.

Yurtsever, H. (2009). *Kişilik özelliklerinin stres düzeyine etkisi ve stresle başa çıkma yolları: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yücel, C. ve Kaynak.,S. (2008). Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve örgütsel vatandaşlık davranışı. *Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* 20, 685–707.

EKLER

Ek 1. Demografik Bilgi Formu

1.	Yaşınız (Rakamla yan tarafa yazınız lütfen) ?	
2.	Sınıfınız (yan tarafa yazınız lütfen)	
3.	Bölümünüz (yan tarafa yazınız lütfen)	
4.	Okuduğunuz okul devlet mi vakıf mı?	Devlet () Vakıf ()
5.	Cinsiyetiniz	Kız () Erkek ()
6.	Annenizin tahsil durumu?	Okur-yazar () Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Yüksek okul -Önlisans () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora () Diğer ()
7.	Babanızın tahsil durumu?	Okur-yazar () Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Yüksek okul -Önlisans () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora () Diğer ()
8.	Ailedeki siz dahil çocuk sayısı? (yan tarafa yazınız lütfen)	
9.	Anne ve babanız hayatta mı?	() Her ikisi de hayatta () Babam hayatta annem vefat etti () Annem hayatta babam vefat etti () Her ikisi de vefat etti

10.	Anne-baba birlikte mi yaşıyor?	☐ Birlikte yaşıyorlar ☐ İş nedeniyle farklı yerlerde yaşıyorlar ☐ Boşandılar. O yüzden ayrı yaşıyorlar.
11.	Ailenizin gelir durumu?	1.300 TL'den az ☐ 1.301-3.000 TL ☐ 3.001-5.000 TL ☐ 5.001-7.000 TL ☐ 7.001-10.000 TL ☐ 10.001 TL ve üstü. ☐
12.	Büyüdüğünüz yer neresi?	Köy ☐ Kasaba ☐ Şehir ☐ Büyük Şehir ☐ Yurtdışı ☐ Diğer ☐
13.	Başarı ortalamanız nedir?	
14.	Ailenizin sizi yetiştirme tarzını nasıl tanımlarsınız?	Aşırı Korumacı ☐ Otoriter ☐ Demokratik ☐ İlgisiz ☐
15.	Düzenli kullanmak zorunda olduğunuz ilaç var mı?	
16.	Daha önce psikolojik yardım hizmeti aldınız mı?	

Ek 2. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği

Aşağıda, insanların kendilerini ve kişilik özelliklerini anlatmak için kullandıkları bazı ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi okuyarak, size ne kadar uyduğunu, uygun yere çarpı (X) ile işaretleyerek belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Konuşkan biriyim					
2. Başkalarının hatasını bulmaya yatkınım					
3. Bir işi tam yaparım					
4. Karamsar, hüzünlü biriyim					
5. Orijinal biriyim, yeni fikirler üretirim					
6. İçine kapanık biriyim					
7. Yardımseverim					
8. Bazen dikkatsiz davranabiliyorum					
9. Rahatım, strese girmem					
10. Pek çok şeyi merak ederim					
11. Enerji doluyum					
12. Başkaları ile ağız dalaşı (söz kavgası) başlatırım					
13. Bir görevin (çalışma, ödev, iş) verilmesi için güvenilir biriyim					
14. Gergin olabilirim					
15. Zeki, derin düşünebilen biriyim					

16. Diğer insanları heveslendiririm					
17. Bağışlayıcıyım					
18. Dağınık biriyim, çok derli toplu biri değilim					
19. Endişeli biriyim					
20. Hayal gücüm kuvvetlidir					
21. Sessizim					
22. Başka insanların güvendiği biriyim					
23. Tembel olmaya eğilimliyim					
24. Duygusal olarak dengeliyim, kolay kolay mutsuz olmam					
25. Yaratıcıyım					
26. Çekingen değilim, girişkenim					
27. Başka insanlara karşı soğuk ve ilgisizim					
28. Bir işi bitirmeden yarım bırakmam					
29. Duygu durumum değişkendir					
30. Sanatsal ve estetik şeyler benim için önemlidir					
31. Bazen utangaç ve çekingenim					
32. Herkese karşı düşünceli ve saygılıyım					
33. Yaptığım şeyleri etkin, hakkımı vererek, yaparım iyi yaparım					
34. Gergin durumlarda, ortamlarda sakin					

kalabilirim					
35. Rutin, tek düze şeyleri yapmayı tercih ederim					
36. Dışa dönük sosyal biriyim					
37. Bazen diğer insanlara kaba davranırım					
38. Plan yapar ve bu planları uygulurum					
39. Çabuk heyecanlanırım					
40. Fikirlerle oynamayı, benim için ne anlama geldikleri üzerinde düşünmeyi severim					
41. Sanata karşı pek ilgili değilim					
42. Başkaları ile yardımlaşmayı severim					
43. Dikkatim çabuk dağılır					
44. Sanat, müzik ve edebiyatla ilgiliiyimdir					

Ek 3. Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği

	Zaman	İnanç	Düzen	Sık Sık	Her Zaman
1. Zor olan işleri/akademik çalışmaları bitirebilir miydin?*	1	2	3	4	5
2. Dikkatinin dağıldığı oldu mu?	1	2	3	4	5
3. Akademik (iş) amaçlarını/ideallerini başarmaya odaklanabildin mi?*	1	2	3	4	5
4. Akademik çalışmalarını tamamlayacak yeterli enerjiyi hissettin mi?*	1	2	3	4	5
5. Zor olan akademik çalışmalarla uğraşmak streslimiydi?	1	2	3	4	5
6. Akademik çalışmaları bitirmek konusunda umutsuzluk hissettin mi?	1	2	3	4	5
7. Akademik çalışmalarında beklenmedik bir problem ortaya çıktığında bir çözüm yolu bulmaya odaklanabildin mi?*	1	2	3	4	5
8. Akademik çalışmalarında ara vermeye ihtiyaç duydun mu?	1	2	3	4	5
9. Diğer insanlarla görev dağılımı yaptığın akademik işleri tamamlayabildin mi?*	1	2	3	4	5
10. Uykun kaçtığı için yoruldun mu?	1	2	3	4	5

Ek 4. Ölçek Sahiplerinden Alınan Kullanım İzni

30.06.2018 Posta - hasankutuk28@hotmail.com

Outlook Posta

Yeni | Sil | Arşivle | Gereksiz | Süpür | Taşı | Kategoriler | Geri

Öğrenciler için presenteeism ölçeği hakkında

hsaricam@dpu.edu.tr <hakan.saricam@dpu.edu.tr>
25.05.2017 (Par), 20:15
Siz

Gelen Kutusu

21.Öğrenciler için Prese...
23 KB

İndir OneDrive - Kişisel konumuna kaydet

Merhaba Hasan bey,
Ölçek maddeleri ektedir.
İyi çalışmalar dilerim

24 Mayıs 2017 09:53 tarihinde hasan kutuk <hasankutuk28@hotmail.com> yazdı:

Merhaba Sayın Hocam,

Ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilimdalı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik yüksek lisans tez öğrencisiyim. Tez konum olarak üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışlarına akademik motivasyonlarının etkisini çalışmayı düşünmekteyim. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında daha önce bu konuda tez yazılmamış olması tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Turgay Şirin, üniversite hocalarımızdan Yrd. Doç. Dr. Yüksel Erdoğan ve benim ilgimi bu konuya çekmiş bulunmaktadır.

Bu minvalde tezimde kullanmak amacıyla Türkçe'ye uyarlamasını yaptığınız Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği'ni kullanmak için sizlerden izin istiyorum.

Saygılarımı sunarım. Hasan Kütük

hakan.saricam .. 1/1

https://outlook.live.com/owa/?path=/mail/search/tp

1/1

Outlook Posta

Yeni | Sil | Arşivle | Gereksiz | Süpür | Taşı | Kategoriler | Geri

Öğrenciler için presenteeism ölçeği hakkında

1

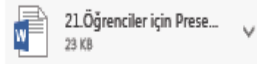
h.saricam@dpu.edu.tr <hakan.saricam@dpu.edu.tr>

25.05.2017 (Per), 20:15

Siz

Yanıtla

Gelen Kutusu

İndir OneDrive - Kişisel konumuna kaydet

Merhaba Hasan bey,
Ölçek maddeleri ektedir.
İyi çalışmalar dilerim

24 Mayıs 2017 09:53 tarihinde hasan kutuk <hasankutuk28@hotmail.com> yazdı:

Merhaba Sayın Hocam,

Ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilimdalı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik yüksek lisans tez öğrencisiyim. Tez konum olarak üniversite öğrencilerinin presenteeism davranışlarına akademik motivasyonlarının etkisini çalışmayı düşünmekteyim. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında daha önce bu konuda tez yazılmamış olması tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Turgay Şirin, üniversite hocalarımızdan Yrd. Doç. Dr. Yüksel Erdoğan ve benim ilgimi bu konuya çekmiş bulunmaktadır.

Bu minvalde tezimde kullanmak amacıyla Türkçe'ye uyarlamasını yaptığınız Öğrenciler İçin Presenteeism Ölçeği'ni kullanmak için sizlerden izin istiyorum.

Saygılarımı sunarım. Hasan Kütük

hakan.saricam 1/1

Ek 5. Özgeçmiş

Hasan KÜTÜK

Yayla Mahallesi, Yayla Bulvarı

Çelebi Sok. No:14 Sultangazi/İST

Email: hasankutuk28@hotmail.com

Tel: 537 797 4371

Eğitim

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 2018, İstanbul

Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Psikoloji, 2016, İstanbul

Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 2016, İstanbul